

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

BOB HERMAN

SABOTØR- SKOLEN

BOB HERMAN

SABOTØR- SKOLEN

STIG VENDELKÆRS FORLAG

SABOTØRSKOLEN

*- og andre historier
fra modstandskampen*

Arne Birk

BOB HERMAN

SABOTØRSKOLEN

*- og andre historier
fra modstandskampen*

Arne Bira

STIG VENDELKÆRS FORLAG

© Stig Vendelkærs Forlag MCMLXV
Omslag af Poul Holck
Printed in Denmark
by
Vogelius' Bogtrykkeri Frederikshavn

Arne Strå

VENDEPUNKTET

Klokken fire om morgenen bragede de første tyske skud løs i skoven ved Fruens Bøge udenfor Odense. Indefra byen havde man allerede i nogle minutter hørt de tyske kanoner skyde mod den danske kaserne.

Det var med en blanding af fryd og rædsel, at Vagn rettede sit rekylgevær mod den mørke skov og trykkede på aftrækkeren. En byge af projektiler hvinede mod tyskerne, som Vagn næppe kunne skimte i den sorte nat med den silende regn. Men han hørte skrig og klagen derinde fra skoven, og han vidste, at nu var situationen klar, kampen mod tyskerne var gået ind i en afgørende fase.

Sådan blev den 29. august 1943 vendepunktet for tusinder af danskere.

En dag vil historien koldt og nøgternt fælde sin dom over tiden fra den 9. april 1940 til den 29. august 1943. Men så længe den tids mennesker lever, vil der være uenighed om, hvorvidt vore politikere handlede klogt med deres samarbejdspolitik, eller vi for evigt bør skamme os over en plet i Danmarks historie som selvstændig nation.

Det var dengang, Danmark lå som et fredeligt lille sted i krigens flammende Europa. Soldaterne fra den tyske besættelsesmagt kunne roligt færdes i by og på land mellem danskere, der åbenbart kun tænkte på at klare sig gennem krigen uden blodsudgydelse – koste hvad det ville.

For mange unge danskere var situationen et kaos. De følte, at vi burde tage kampen op mod tyskerne, men det var ikke let at tilside-

sætte de myndigheder, som de havde lært at respektere. Og disse myndigheder – konge og regering – manede med korte mellemrum til ro og besindighed. Det blev tydeligt sagt, at enhver fjendtlig virksomhed mod den tyske besættelsesmagt var forbryderisk og farlig for det danske samfund.

Som en udvej valgte mange at blive frivillige soldater i det danske forsvar, som stadig eksisterede, skønt Danmark havde været besat af tyskerne i mere end 3 år. Uden varsel eller forhandling angreb tyskerne de danske soldater den 29. august 1943. Efter en kort kamp blev vore soldater afvæbnede og internerede. Dagen havde det samme skær af bitterhed som den 9. april, hvor de danske soldater også kun fik lejlighed til en kort og symbolsk kamp, der følte meningsløs og nedværdigende.

Men den 29. august 1943 skabtes mange gode modstandsfolk, der i de følgende par år skulle blive frygtløse sabotører i kampen mod tyskerne. For mange unge var den 29. august en forløsningens dag; alene det at gå til åben kamp mod tyskerne på denne dag var en ubeskrivelig følelse af befrielse og genvunden selvrespekt.

Under den tyske besættelse var de danske militære styrker stærkt reducerede. Mange trak frinummer og var glade for at slippe for den lange soldatertjeneste. Men Vagn var alt andet end glad, da man meddelte ham, at han havde trukket frinummer. Han *ville* være soldat.

Det var ikke nogen tilfældighed, at han var blandt de danske soldater den 29. august 1943. Først skrev han til sessionsmyndighederne og protesterede mod sit frinummer. Han bad indtrængende om at blive indkaldt som soldat.

Svaret var afvisende. Det kunne ikke lade sig gøre. Sådan var reglerne, skrev man.

Så skrev Vagn et fnysende brev til forsvarsministeriet. Nyt afslag.

Dengang var Vagn landmand på en fynsk gård. For tredje gang satte han sig ind i sit karlekammer og flikkede et brev sammen. Denne gang direkte til forsvarsministeren.

Og en dag kom landposten med et langt, håndskrevet brev fra forsvarsminister Brorson.

Deres brev har glædet mig, skrev ministeren. Vi har brug for mange af Deres slags. Jeg skal personligt sørge for, at De bliver indkaldt.

Da sognefogeden nogle dage senere kom med en officielt udseende kuvert til Vagn, var han ked af det.

Det brev bli'r du vist ikke glad for, sagde han til Vagn.

Vagn lukkede det op. Det var en indkaldelse.

– Der ta'r du fejl, svarede han. Det brev har jeg ventet på med længsel.

Naturligvis var Vagn en god soldat. I Odense var der een kaserner med tyske soldater og en anden med danske soldater. Af og til kunne det føre til vanskeligheder. En dag blev en tysk soldat slået ned på gaden af en dansk soldat.

Næste dag stak premierløjtnanten en tikroneseddel i hånden på Vagn.

– God soldat, sagde officeren. Pas på med den slags. Men tak for det!

Nogle måneder senere var officeren iøvrigt på vej til England, hvorfra han vendte tilbage som faldskærmsagent.

Den 28. august 1943 var Vagn på vagt ved et ammunitionsdepot, som man havde indrettet i den gamle skovpavillon i Fruens Bøge udenfor Odense. Han var sammen med 8 andre menige soldater og en ung befalingsmand, en kornet. Efterårsmørket faldt tidligt på, og vejret var trøstesløst. Regnen silede ned, og det var koldt. Skovpavillonen var lukket og låset, men ved siden af fandtes et træskur, som blev brugt til vagtlokale. En af soldaterne gik på vagt ved porten i pigtrådsindhegningen. Det var en spinkel port af brædder. En anden af soldaterne stod vagt i den modsatte side af indhegningen, medens en tredje vandrede frem og tilbage mellem de to poster.

Allerede da soldaterne tog fra kasernen i Odense, blev der talt om ildevarslen tyske aktivitet. Der var uro mange steder i landet, strejker og demonstrationer havde ophidset besættelsesmagten. Atmosfæren var ladet med spænding, og man kunne åbenbart vente en eller anden reaktion. Soldaterne sad tavse i vagtlokalet, når de

ikke var på post. Der var en vis nervøsitet. De følte sig indespærrede herude i skoven, hvor der ikke var nogen form for forsvarsarrangementer.

Nervøsiteten steg, da en civil mand i aftenens løb listede frem til pigtrådsafspærringen og hviskede til vagten ved porten:

– I må hellere holde øjne og ører godt åbne, de angriber nok i nat.

De menige soldater forstod, at noget særligt var i gære, da der i nattens løb ankom en løjtnant, som skulle have kommandoen over vagtstyrken, som ellers kun havde en kornet som chef. Ingen fik lov at sove, uofficielt var der alarmtilstand.

Og klokken fire om morgenen, da det endnu var mørkt, stod de fleste af soldaterne udenfor i regnen hos de kammerater, som officielt var på post. Man lyttede i mørket. Inde fra skoven hørtes våbenklirren og lavmælte tyske kommandoer. Der var ingen tvivl – en tysk styrke var ved at gå i stilling mellem buske og træer. Vagn var ikke bange, men han havde en sugende fornemmelse i maven. Og han tænkte på sin bror, der var soldat et andet sted i landet. Hvordan mon situationen var på broderens kaserne?

Så hørtes inde fra byen kanonskud og skratten fra automatiske våben. En kamp var begyndt derinde. Det var uden tvivl tyskerne, der angreb kasernen.

Og nu var ventetiden pludselig forbi for Vagn og hans kammerater. En byge af skud fra et maskingevær flængede mørket og lyden af regnens silen. I det næste sekund var luften ladet af råbende stemmer og skud.

Vagn satte i løb mod det sted, hvor hans rekylgevær befandt sig. Enhver tidsfornemmelse forsvandt, de tunge tanker var borte. Han var pludselig midt i en kamp, hvor han ikke havde tanker til overs for sin egen sikkerhed. Så ofte før havde han tænkt på, hvordan han ville reagere i en kampsituation. Nu undrede han sig over, at han følte sig helt rolig. Der var måske en lille kildren i nervespidsene, og blodet bankede i hans krop, men samtidig gennemrisledes han af en triumferende følelse, da han smed sig ved siden af en kammerat i pløret og begyndte at skyde ud i mørket. Han mærkede våbnets kolde metal i sine hænder og følte trykket af kolben

mod skulderen, da den første byge smeldede ud i skoven. Han hørte skrig og råb derude fra mørket og fornemmede ganske tydeligt, at han havde ramt sine modstandere. Omkring ham skød kammeraterne med deres geværer, lige i nærheden hamrede kornettens maskinpistol korte byger.

Der gik nogen tid, før Vagn sansede at danne sig et personligt overblik. Først og fremmest undrede han sig over, at tyskerne ikke straks havde rettet deres ild mod det lille vagtlokale. Men måske kunne de ikke se skuret i mørket.

En af kammeraterne råbte i mørket:

– Der er mindst et kompagni!

Råbet fik en tanke til at køre i hovedet på Vagn, medens han skød ud i mørket. Forbandet situation. Vi er faktisk spærret inde. Forbandet svineri af dem, der har ansvaret for dette her. Bitterheden vældede for et øjeblik op i ham, og han syntes, at det var meningsløst, han skulle dø i denne ulige kamp, hvor de danske soldater var uden chancer.

Men så skete der noget ved porten.

I mørket kunne han utydeligt skimte nogle tyskere, som sneg sig frem med en lang stang. De havde åbenbart bundet noget sprængstof på stangen og ville nu stikke den frem, så porten kunne blive sprængt. Af sig selv rettede den lille gruppe danske soldater hele ildstyrken mod porten, og tyskerne blev hastigt fordrevet. Vagn kunne skimte skikkelser, som faldt, han hørte også skrig af smerte derude.

Af og til blev der nu pauser i ildkampen. Der blev tid til at se sig omkring, og Vagn blev klar over, at ingen af hans kammerater endnu var kommet noget til. Han opdagede også, at løjtnanten stod inde i vagtskuret og prøvede at få forbindelse i telefonen. Formentlig til de foresatte inde på kasernen.

Så fulgte nye tyske forsøg på at storme porten, og påny udvikledes larmende ildkampe. Vagn havde mistet enhver fornemmelse af tid, da han omsider opfattede, at der blev råbt »Hold inde«. Løjtnanten måtte råbe det mange gange, før soldaterne begyndte at trække sig tilbage til vagtlokalet.

Da det gik op for Vagn, at kampen var forbi, overvældedes

han af et pludseligt raseri. Et øjeblik stod han rådvild i mørket, så kylede han det tunge rekylgevær fra sig og begyndte langsomt at gå hen til vagtskuret.

Derinde stod de andre samlet omkring løjtnanten.

– Vi standser ilden nu, sagde løjtnanten.

Vagn havde ligesom ikke kræfter til at sige noget. Han smed sig bare på en af de hårde træbænke og stirrede tomt ud i luften. Udenfor var skuddene holdt op. Et øjeblik efter blev døren til vagtlokalet revet op, og en tysk officer stormede ind med en pistol i hånden. Efter ham fulgte tyske soldater med våbnene i skudstilling. De var vilde i ansigterne og råbte op.

De danske soldater blev kommanderet op mod den ene væg, og tyskerne sikrede sig, at alle våben var taget fra dem. Der var højlydt snakken på tysk, soldater kom og gik. Der blev klirret med våben, og det svage lys skinnede i tyskerens regnvåde hjelme. Vagn følte sig tom indvendig, men det slog ham, at det var første gang, han så tyskerne på nært hold, efter at kampen var begyndt. Derude i mørket havde de kun været skygger i skoven, som han havde fyret imod. Gad vide, hvor mange af dem, de havde fået ram på. Han vidste nu, at alle danskere var gået igennem kampen uden at komme noget til.

Efterhånden faldt der lidt ro over vagtstuen. En af de tyske soldater satte sig ved den modsatte væg. På bænken lå det sammenrullede Dannebrog, som de havde strøget og foldet sammen, da den blege efterårssol var ved at forsvinde om eftermiddagen.

En gnist slog an i Vagn.

Stor og stærk som en bjørn trådte han pludselig hen til tyskeren, greb ham med den ene hånd i kraven, trak ham op fra bænken og hamrede sin højrehånd i ansigtet på den anden, så han faldt om.

Tyskerne blev vilde af raseri. Vagn så våben rettet imod sig og ophidsede tyske ansigter. Men han var ligeglad med, hvad der nu skulle ske. Han bøjede sig ned, tog varsomt flaget op fra bænken og stak det sammenrullede stof indenfor sin uniformsjakke.

Den tyske Oberløjtnant stod pludselig foran ham. Der var et glimt af sympati i tyskerens ansigt. Vagn opfattede, at han sagde noget til sine soldater, der langsomt trak sig tilbage. Tyskeren,

der var blevet slået i gulvet, så pludselig skamfuld ud og forlod vagtlokalet.

Vagn trådte tilbage til sine kammerater.

De ventede et stykke tid. Der blev ikke sagt ret meget, danskere og tyskere så på hinanden med nysgerrighed, hver for sig fik de pludselig tid til at tage modstanderen i øjesyn.

Endelig ankom nogle store biler. Sammen med kammeraterne blev Vagn kørt til den tyske kaserne og stillet op på geled i kasernegården. Tyske soldater passerede dem med nysgerrige blikke. De stod længe opstillet i gården.

Det var blevet lyst, da en dansk Falck-ambulance kørte ind i kasernegården og i et hjørne afleverede nogle blodige uniformer og udrustningsgenstande. Den danske ambulancechauffør sneg sig forbi de danske soldater.

– I fik sgu da ram på no'en af dem, mumlede han tilfreds.

Ligesom de andre danske soldater blev Vagn i den følgende tid interneret af tyskerne, men hele tiden beholdt han flaget fra Fruens Bøge hos sig. Han vogtede omhyggeligt over det, og næppe havde tyskerne løsladt de danske soldater, før han drog ud til en bror, som var landmand, og fik anbragt flaget i et sikkert skjul.

En dag var krigen forbi.

Vagn ringede til broderen og bad ham om at sende flaget til kasernen i Odense med en hilsen fra en dansk soldat.

– Hvorfor går du ikke selv op og afleverer det? spurgte broderen.

– Jeg skal ikke nyde noget, svarede Vagn. Jeg kunne risikere de sagde tak!

DRAMA PÅ ØRESUND

En oktobernat i 1943 stod en lille gruppe danske og ventede i Nordsjælland. Vejret var koldt og blæsende. Inde i den mørke lade var der koldt og uhyggeligt. Disse mennesker var på flugt for Gestapo. Tilfangetagelse ville betyde direkte transport til en af de berygtede udslettelseslejre i Tyskland.

Alle disse danskere var pludselig i livsfare af een eneste grund: De var jøder!

I de mørke oktoberdage var tusinder i samme situation. Fra den ene time til den anden var mere end 6000 danskeres liv forandret. Pludselig var de sat udenfor det danske samfund, der hidtil havde betragtet dem som ganske almindelige medborgere.

For Dora og hendes 19-årige bror var situationen ikke ganske ny. Dora var gift med en af modstandsbevægelsens dygtigste sabotageledere, som allerede havde været jagtet i nogen tid. Hendes mand var ikke med dem. Og han kunne ikke hjælpe dem. På dette tidspunkt var han selv i åben kamp med Gestapo. Ustandseligt skiftede han adresse for at undgå arrestation. Allerede året forinden havde det danske politi gennemført hans lejlighed og endevendt alt i jagten på de danske kommunister.

Nu stod Dora her i laden med deres et år gamle datter i armene og ventede på at komme til Sverige.

Selv for hende havde det været svært at finde en flugtrute til Sverige. Der gik et stykke tid, før man i de illegale kredse fik organiseret hjælpen til de jødiske landsmænd. Man havde måske så småt ventet, at tyskerne ville interessere sig for de danske jøder, man havde jo eksempler med jøder i andre lande men man troede alligevel ikke rigtig på det. Heller ikke de danske jøder ville for alvor selv tro på, at de en dag skulle dele skæbne med racefæller fra f. eks. Polen og Holland. Derfor var det hele trods alt kommet så overraskende.

Gode danske gjorde, hvad de kunne for at hjælpe med flugt. Men i de første dage var presset overvældende. Tusinder af danske jøder gemte sig hos venner og bekendte – ja, ofte hos helt ukendte mennesker – der gav dem husly.

Men smarte folk så også chancen i denne situation. Hurtigt blev der fastsat en pris for flugt. Ofte var prisen 10.000 kr. pr. person. Fortvivlede mennesker fik i hast skrabet pengene sammen for at redde sig selv og deres familie. Og det var ikke altid en luksusrejse, jøderne købte sig for de mange penge. Efter at have betalt store beløb stod de pludselig overfor en robåd. Værsgod!

Dora havde ikke større tillid til den mand, der havde planlagt deres flugt. Min mand skulle bare vide, hvordan det hidtil er gået, tænkte hun. Men godt det samme, at han ikke ved noget. Han har såmænd nok at tænke på i forvejen.

Doras lille pige var urolig og klagede sig. I den lille gruppe jødiske flygtninge var nerverne på højkant.

Endelig dukkede en mand ud fra mørket.

– Der er en chance for dem, der absolut vil af sted med det samme. Men det er ikke nogen god båd!

Dora og hendes bror var blandt dem, der meldte sig. En københavnsk malermester meldte sig også. Han var sammen med sine to voksne børn. Få timer forinden havde tyskerne fanget hans hustru og fire af deres mindreårige børn. Selv havde han reddet sig ved at springe ud ad et vindue. Både han og hans to voksne børn var stærkt ophidsede og nervøse. De ville gøre alt for at komme til Sverige så hurtigt som muligt.

I alt var gruppen, der drog af sted fra den kolde lade, på 9 voksne, og desuden bar Dora sin baby i armene. På vejen gjorde man holdt i et hus, og den lille fik en beroligende indsprøjtning, for at hun ikke skulle røbe den videre flugt ved sin klyngen.

Så gik det videre mod kysten. I små grupper kravlede man bag havegærder og buske. Det gjaldt om at undgå den tyske kystbevogtning.

Endelig nåede de ni flygtninge under anførsel af en ung mand ned til Øresundskysten. Langt derude kunne man se blinkende lys fra det fredelige Sverige. Det øgede lysten til at komme af sted

med det samme. Og tanken om at vende om nu var næsten umulig.

Dora var ellers nær ved at vende om, da hun så båden. Det var en ganske almindelig robåd, der skurede mod stranden og uroligt blev kastet fra side til side af bølgerne. Ovenikøbet var den gammel og utæt.

Men det var for sent at vende om.

Først da de blev skubbet ud i vandet, og selv skulle begynde at ro, indså Dora den farlige situation. Dette kunne aldrig gå godt. De var altfor mange mennesker i den skrøbelige båd, som snart begyndte at trække vand. En af de andre havde taget ledelsen og mændene roede. Man øsede af bedste evne med en gammel blikdåse og med passagerernes hatte. Men båden lå efterhånden dybt i vandet og truede med at synke. Pludselig kæntrede den i en bølge.

En ung pige havde holdt babyen i sine arme. Da alle blev kastet ud i det kolde vand, slap hun Doras lille pige, og barnet gik straks til bunds. Fortvivlet skreg Dora i mørket efter sin baby.

Hendes bror begyndte omgående at dykke, og efter et øjeblik dukkede han op med den lille i sine arme. Dora fik babyen i sine egne arme, men anede ikke, om hendes barn var levende eller død.

Medens Dora kæmpede for at holde sig selv og babyen ovenvande, arbejdede de andre ihærdigt på at få vendt den kæntrede båd. Men det ville ikke lykkes.

Vandet var isnende koldt. Dora begyndte at forberede sig på døden.

Bag dem lå den mørke danske kyst med de tyske patruljer. Langt borte kunne hun se lysene fra Sverige.

Hendes bror og den unge pige syntes, at lysene var så forjættende nær. De begyndte at svømme mod Sverige. Snart var de borte i mørket.

Den aldrende københavnske malermester og hans ene søn fik selskab af en ung tysk jøde. De svømmede langsomt væk fra båden for at hente hjælp. Men det var tydeligt, at de ikke kunne klare sig. Snart kunne Dora høre dem skrigene i angst. Kræfterne var ved at ebbe ud, de led langsomt druknedøden. Efter et stykke tid holdt skrigene op. De var nu fem mennesker alene tilbage i det iskolde

vand ved den kængrede båd. Ustandselig kæmpede Dora for at holde babyen over bølgerne. Tiden forekom uendelig. Intet skete. Men derude i horisonten var lysene fra Sverige. Måske var det dem, der gav Dora og hendes landsmænd kræfter til at holde ud i to timer.

De havde råbt og skreget om hjælp. Men ingen havde åbenbart hørt dem.

Så hørte de et skib nærme sig. Som en stor skygge dukkede en fiskeskutter ud af mørket. Dønningerne fra kutteren var ved at tage de sidste kræfter fra Dora. En af broderens unge kammerater havde hele tiden holdt sig tæt til hende. Også han var nu på randen af det totale sammenbrud.

Endelig rakes fra båden hjælpende hænder ned til dem. Først af alle kom babyen op, derefter de andre. Halvt bevidstløse sank de om på dækket.

Dora tænkte på sin bror, der var forsvundet i mørket. Hun undersøgte sin lille pige. Barnet var blegt og iskoldt. Det var ikke til at afgøre, om det levede.

Skipperen kom.

– Vil De sejle os til Sverige? spurgte Dora.

– Ikke tale om, sagde skipperen.

– Så kan De ligeså godt sætte os ud igen, råbte Dora fortvivlet.

Andre af besætningen kom til og beroligede hende. De skulle nok blive sejlet til et sikkert sted på den danske kyst. Skipperen var nazist. Og først havde han nægtet at tage flygtningene op. Men besætningen havde overtalt ham – eller direkte truet ham til at hjælpe de nødstedte.

Nu gik det langsomt ind mod kysten.

Forude dukkede Helsingør op. Dora tænkte fortvivlet på, hvad der ventede dem.

Men på kajen i Helsingør holdt der danske ambulancer, og venlige hænder hjalp de halvt bevidstløse mennesker fra borde.

Dora blev masseret til live på hospitalet i Helsingør, og næppe kunne hun tænke nogenlunde klart, før hun spurgte efter sin lille pige. Hun blev mødt af smilende ansigter. Man lagde hende på

en bære og kørte hende ind på en anden stue. Og hvilken overraskelse.

Herinde sad hendes bror. Og på skødet havde han Doras lille pige. Frisk og levende.

Der var nok at fortælle. Broderen og den unge pige havde længe svømmet mod Sverige, men lysene blev ved med at være så uendeligt langt borte. Tilsidst havde de to unge mennesker opgivet og var vendt om. På vej mod den danske kyst var de ved at miste de sidste kræfter. Men i det kritiske øjeblik var også de blevet taget op af en dansk fiskekutter og bragt til Helsingør.

En læge stod ved siden af Doras lille pige.

– Det er simpelthen et mirakel, at hun lever. Vi gav hende kogthed havresuppe og masserede hende. Og se nu?

Lykkelig favnede Dora sin lille pige.

Men hun var stadig i det besatte Danmark. Hvad skulle der nu ske?

Tilsyneladende havde dramaet på Øresund henledt de rigtige kredses opmærksomhed på den lille gruppe jødiske flygtninge. Efter et par timer ankom nogle beslutsomme folk fra modstandsbevægelsen og bragte dem alle væk.

Det var åbenbart i sidste øjeblik. Mindre end en time senere ankom Gestapo for at arrestere jøderne på hospitalet.

På dette tidspunkt befandt Dora sig hos nogle venlige mennesker i Helsingør. Hun blev mødt med en hjertevarme, der ligesom optøede angsten fra de sidste frygtelige timer. Hun så, hvorledes husets lille datter tog tøjet af sin store dukke og klædte babyen varmt på. Og nogle folk fra modstandsbevægelsen lovede hende, at hun skulle komme til Sverige samme aften.

Da det var blevet mørkt, kom en stor affaldsvogn kørende. Den var dækket med presenninger, og snart var flygtningene anbragt skjult inde i vognen. Man kørte ned til havnen, og usete i mørket blev jøderne ført over i en hurtig motorbåd.

Nu gik det i strygende fart den korte vej til Helsingborg i Sverige. Men endnu var Dora så medtaget af nattens oplevelser, at hun måtte bæres i land.

Senere hørte hun, at den nazistiske skipper sejlede tilbage til stedet, hvor han meget mod sin vilje havde samlet dem op. Deres tøjbylter flød endnu på vandet. Skipperen samlede tøjet op og solgte det senere til folk langs kysten.

DEN NADELØSE KRIG

Det var en stille lørdag formiddag i midten af december 1943. I et værelse på Østerbro i København sad to unge studenter og ventede. De var vel egentlig bare to store drenge, som ventede på at komme til at slå et menneske ihjel likvidere ham, som det hed.

Svend mindedes professor Hartvig Frisch's rustale i Studenterforeningen en månedstid forinden:

»... krig er et folks åbne kamp, om det så skal være mod en overmagt, men dog krig, rå og brutal, men med den ærlighed i sit væsen, at den har den klare hensigt, nedkæmpningen af modstanderen (det, der hedder betingelsesløs kapitulation), og at den holder op, når målet er nået. Luftkrigen har ganske vist i vort århundrede udvisket grænserne for magtanvendelse overfor civilbefolkningen og derved yderligere brutaliseret krigen. Men tilbage bliver der dog, at det er åben vold, ikke snigmord. Anderledes med den skjulte anarkritiske terror, der nu drives herhjemme under navnet sabotage. De herrer fra det selvbestaltede »Frihedsråd« burde læse »Gøngenhøvdingen«, der er en førsteklases sabotageroman. Deraf kunne de lære, at der også i det fag er gentlemen ...«

Både Svend og Erik var tavse, hver sad med sine tanker.

Alt dette var næsten ikke til at overse. For alvor var krigens gru gået op for dem. Og de skulle nu være de første redskaber for en ny og endnu mere frygtelig linie. Nu skulle mennesker dræbes uden skånsel, på samme måde som man udrydder skadedyr.

Det ville blive Holger Danskes første stikkerlikvidering. Ganske vist havde man nogle dage forinden forsøgt at dræbe fru Delbo, der havde angivet Finn og John, men det var mislykkedes. Nu drejede det sig om en af tyskernes farligste danske hjælpere, den tidligere opdagelsesbetjent Max Pelving. Han skulle skydes ned ved frokosttid.

Allerede før krigen havde Max Pelving samarbejdet med tyskerne. Mange flygtninge fra Tyskland var på grund af hans forræderi

blevet sendt tilbage til Hitlers koncentrationslejre og gaskamre. Som politimand havde Pelving særlige muligheder i jagten på modstandsbevægelsens unge folk og var allerede nu blevet så farlig, at der ville ske katastrofale ting, hvis han ikke blev fjernet.

– Hvad er klokken? spurgte Erik.

– Kvart i tolv, svarede Svend efter at have kastet et hurtigt blik på sit armbåndsur.

– Nu må de snart være her.

– Det skal gå stærkt. Pelving bliver der jo kun en halv times tid.

Pause.

Der var mange pauser den formiddag.

For tyvende gang trykkede Erik låsene op på badmintonkufferten. Jo, de virkede – med to hårde smæk.

– Hold op med det pjat, vrissede Svend. Det ender med, at låsen går i stykker.

Erik lukkede kufferten igen.

Han skulle bære den. Svend skulle gå forrest ind i restaurant »Lumskebugten«, hvor Pelving hver dag spiste sin frokost ved tolv-tiden. Når de var nået hen til Pelving, inde i restauranten, skulle Erik åbne badmintonkufferten, og Svend hurtigt tage maskinpistolen op og skyde Pelving, hvorefter de begge skulle forsvinde. Udenfor ville »Flamme« og Knud vente med en bil.

– Hvordan ser en stengun egentlig ud, spurgte Erik.

– Den ligner noget af et cyklestel, svarede Svend. Den er meget primitiv, men vældig effektiv.

– Har du prøvet at skyde med den?

– Nej, men Flamme siger, at det er ganske ligetil. Det kan ikke være mere simpelt. Der er 32 skud i magasinet, almindelige 9 millimeter parabellum.

– Hvorfor lader de ikke Knud skyde, han er jo uddannet i hæren i skydning med maskinpistol?

– Aner det ikke. Det er os, der har fået opgaven, og så må vi løse den.

– Jeg er snart sulten.

– Vi venter til bagefter.

– Vi kan da tage os et sukkeræg.

Svend rejste sig. Ventetiden var ved at gå dem på nerverne. Det ville være helt befriende at foretage sig et eller andet. Medens de tilberedte sukkeræg, tænkte han på »Flamme« og Knud, der i øjeblikket kørte rundt i området ved »Lumskebugten« for at konstatere, om Pelving nu også gik til frokost på restauranten i dag. »Flamme« havde maskinpistolen i bilen. Det var et våben, han nødtigt gav fra sig. Om et øjeblik ville han og Knud komme og hente dem. Så ville maskinpistolen blive anbragt i badmintonkufferten ...

Så ringede det på døren, mange gange i træk.

Svend åbnede døren, og Knud styrter ind.

– Vi har skudt ham, vi har skudt ham!

Hans stemme er skinger og dirrer af nerver.

– Hvordan? spørger de i kor.

Men Knud er gået helt fra snøvsen.

– Vi har skudt ham, vi har skudt ham ...

Han gentager det med stive øjne, og de giver ham et glas fyldt med rom. Knud tømmer det i eet drag, og hans hænder holder op med at ryste. Men det er ikke muligt at få en sammenhængende forklaring ud af ham.

Så de opfordrer ham til at tage hjem og falde til ro.

Næppe er Knud gået, før »Flamme« ankommer.

– Efter planen havde de gjort holdt med bilen et stykke henne ad Toldbodvej, hvorfra de havde udsyn til »Lumskebugten«. Pelving var kommet som aftalt, men i stedet for at dreje ind mod restauranten, var han gået den modsatte vej. Direkte hen mod vognen, hvor »Flamme« og Knud sad. Pelving havde et brev i hånden og ville øjensynlig putte det i postkassen på muren, lige i nærheden af bilen.

– Vi tager ham med det samme, sagde »Flamme« og satte vognen i gang. Rul vinduet ned. Du skyder, medens vi kører forbi!

Knud rullede vinduet ned, medens vognen langsomt nærmede sig Pelving, der intetanende gik mod postkassen. Han havde ikke overtøj på. Der var kun et kort stykke fra hans kontor til restauranten.

– Skyd nu, sagde »Flamme« til Knud.

Der skete ikke noget.

– Skyd nu! råbte »Flamme«.

Men Knud sad som hypnotiseret og stirrede på sit offer. Han kunne ikke.

Så griber »Flamme« sin stengun, som ligger på sædet ved siden af ham. Han kaster sig til siden, medens han styrer vognen, og sigter på Pelving derude. Medens han presser fingeren mod aftrækkeren, slynger stengun'en 32 projektiler i een lang, bragende salve mod Pelving, som synker om på fortovet, medens en sky af gult kalkpuds fra muren bagved breder sig over gaden.

Næste morgen ringede Erik til Svend.

– Har du læst avisen?

– Nej ikke endnu.

– Så gør det. Der står i Berlingeren, at spærretiden måske bliver ophævet i juletiden.

Svend skyndte sig i tøjet og gik ned i kiosken efter Berlingeren.

Gad vist hvad det var, han skulle læse. Det om spærretiden var det i alfald ikke.

Men nederst på forsiden stod det.

Tospaltet overskrift.

»Tidligere opdager såret ved skud på gaden i går. Ramt af tre ikke livsfarlige pistolskud. Intet spor af gerningsmændene.

På Toldbodvejen ud for nr. 34, Vanførehjemmet, var i går midt på dagen den 40-årige Max Pelving, tidligere kriminalbetjent i det københavnske opdagelsespoliti, genstand for et revolverattentat udført af en eller flere ukendte personer, der undslap. Max Pelving blev såret af flere skud og bragtes til hospitalet.

Nærmere enkeltheder med hensyn til hvordan attentatet blev udført, forelå ikke i aftes, da der ikke var nogen, der overværede den dramatiske begivenhed. Der hørtes en række skud, og folk, der kom til stede, fandt Pelving liggende på fortovet ude af stand til at røre sig. I første omgang troede man, at han var dræbt på stedet. Dette var dog ikke tilfældet. På hospitalet konstaterede man, at der kun var tale om nogle skudsår, hvoraf et var gået gennem skulderen, et andet gennem venstre arm og et tredje trængt ind i det venstre lår. Der er således ikke tale om livsfare. Gerningsmanden

– eller hvis der var flere, gerningsmændene – menes at være undsluppet i en bil, men herom kan dog intet siges med sikkerhed.«

Aktionen var altså mislykket. Pelving levede.

Senere fik de at vide, at Pelving var ramt af mange skud. Men han havde haft en skudsikker vest på, og den havde været stærk nok til at standse kuglerne, selvom et par ribben brækkede ved de voldsomme slag.

Med nogle få dages mellemrum var nu to forsøg på likvidation af stikkere mislykkedes. Endnu havde man ikke for alvor fået gennemført den nye linie i kampen mod tyskerne og deres håndlangere. Men det blev alligevel Holger Danske, der indledte likvidationerne i Danmark. Få dage senere kunne man læse følgende om to kendte landsforrædere:

København tirsdag RB.

Kaptajnløjtnant Erik Østergaard Pedersen, Gl. Kongevej 88, er i går blevet skudt i sin entredør. En eller flere personer ringede kl. 17,15 på dørklokken, og da kaptajnløjtnanten lukkede op, blev der affyret flere skud imod ham. Han var død på stedet.

Kl. 17,20 ringede 2–3 ukendte personer på hos redaktør Erik Hans Gaust, Bogtrykkervej 25 på Nørrebro. En husassistent lukkede op, og mændene spurgte efter redaktøren. Så snart han viste sig, affyrede de en række skud imod ham, og han dræbtes på stedet.

Krigen uden nåde var kommet til Danmark.

SABOTØRSKOLEN

I foråret 1944 gik det hårdt til i Jylland. Gestapo havde held til at oprulle mange modstandsgrupper, og et stort antal unge mænd måtte »gå under jorden«. I de fleste tilfælde flygtede de eftersøgte til Sverige.

Den jydsk modstandschef Toldstrup havde på det tidspunkt hovedkvarter i Aarhus, og det ærgrede ham at se så mange gode folk forsvinde til Sverige. Han skulle bruge sabotører, og noget måtte gøres.

Derfor blev sabotørskolen oprettet.

Toldstrup havde været spejder i sine unge dage, og han søgte nu kontakt med en gammel kammerat fra den tid. Det lykkedes at låne en FDF-lejr på Venø i Limfjorden. Et stort og velegnet hus ved kysten, godt skjult af vældige bakker, og langt væk fra de tyske kaserne og kontorer.

Netop på det tidspunkt havde Gestapo held med sig i Horsens, hvor mere end 40 mand måtte forsvinde fra byen. Toldstrup fik stoppet en snes unge mennesker og sendt dem op til Venø, hvor de kom under kommando af to politifolk fra Horsens, en politikommissær og en overbetjent i kriminalpolitiet. Under det krævende arbejde i sit illegale hovedkvarter tog Toldstrup sig tid til at nedskrive et program for sommerlejren, som han kaldte arrangementet på Venø. Fra time til time lagde han en plan over, hvad de unge sabotører skulle foretage sig. Det var et hårdt program med gymnastik, terrænløb, sprængningsteori, skydeøvelser, kursus i security og meget andet. Han sørgede også for, at nogle af de trænedede faldskærmsfolk opsøgte sabotørskolen og fortalte de unge mennesker om, hvad de havde lært på specialskolerne i England og Skotland. Toldstrup ville nu for alvor til at uddanne sabotører og sikre sig en slags kaserne, hvorfra han kunne rekvirere trænedede folk, når han havde særlige opgaver. Det lykkedes at opretholde sabotørskolen hele sommeren 1944, og i et halvt årstid tilkaldte Toldstrup »eleverne«.

både når det gjaldt sabotager, likvideringer og andre vanskelige opgaver.

Sabotørskolen blev oprettet i juni måned, og i begyndelsen lignede alt en fredelig sommerlejr. Den officielle facade var endog så overbevisende, at man blev inviteret til at besøge en KFUK-sommerlejr, der også fandtes på øen. I hast måtte de garvede sabotører til at indøve korsange og små morsomme sketches for at gøre en god figur ved KFUK'ernes lejrball.

Alt lykkedes. Endnu den dag i dag er KFUK'erne sikkert overbeviste om, at de den aften havde besøg af et hold nydelige, unge mennesker fra KFUM i Aarhus.

Sandheden var en anden.

I lejren fandtes sprængstoffer og våben nok til at give Gestapo en varm velkomst, hvis det skulle blive nødvendigt. Og nogle gange var lejren i alarmberedskab.

En dag blev det meddelt, at et hold Gestapo-folk var på vej til Venø. I hast blev lejren alarmeret, og våbnene gjort klar. De unge sabotører spredtes i terrænet omkring lejren, og kun kokken Gustaf blev alene tilbage i lejren. Han var betydeligt ældre end de andre og noget af det fredeligste, man kunne tænke sig. Men Gustaf skulle ikke desto mindre lægge krop til en dristig plan.

Hvis Gestapo virkelig var ude efter sabotørskolen, skulle han lade sig arrestere og derefter under et påskud føre Gestapo til et bestemt sted, hvor de andre havde gemt sig. Men han skulle sørge for at lede tyskerne ad en bestemt rute forbi et tæt buskads. Gemt herinde lå en gruppe sabotører med et maskingevær, og på et givet signal skulle Gustaf kaste sig på jorden, medens kammeraterne med en maskingeværsalve dræbte gestapofolkene.

I et par timer traskede Gustaf alene og nervøs om i lejren, medens han ventede på Gestapo. Og ude i terrænet lå kammeraterne med dirrende nerver og ventede på at det skulle komme til kamp. Endelig fik man øje på fire uniformerede tyskere, og sabotørerne havde svært ved at holde masken, da de opdagede, at det var fire fredelige, tyske jernbanefolk, der gennemtravede den solbeskinnede ø med botanisérkasse på ryggen, medens de begejstrede pegede efter sommerfugle.

En anden gang ventede lejren i alarmberedskab på to kammerater, som ikke havde vist sig til den aftalte tid efter en aktion. Toldstrup havde sendt bud efter to mand, som skulle sprænge skinnerne under et tysk troppetransporttog mellem Skive og Viborg.

De to mand fra skolen havde på cykle forladt Venø og havde lovet at være tilbage inden dag gry. I modsat fald skulle man i lejren berede sig på, at noget var galt. Det blev lyst, og man var indstillet på det værste, da de to kammerater endelig udasede kom cyklende tilbage.

Efter planen havde de placeret bomberne på jernbanelinien og gemt sig for at vente på det tyske tog. Men hen på natten var en illegal forbindelse kommet cyklende langs jernbanelinien og havde advaret dem. Det førstkommande tog ville ikke være tysk. Der var sket ændringer i togplanen, og først ville der komme et dansk tog.

Bomberne skulle antændes af nogle »tågesignaler« – små kapsler, som er anbragt på skinnerne og knuses af togets hjul – og derfor måtte de to sabotører nu afmontere alle bomberne og vente. Da det danske tog var passeret, fik de atter placeret deres bomber på skinnerne. Men nu kom en anden illegal forbindelse kørende. Også han kunne melde om en ændring af togplanen – det ville på ny være et fredeligt dansk tog, der først kom forbi.

Bandende fjernede de to sabotører atter deres bomber fra skinnerne og satte sig til at vente på tog nr. 2. Endelig passerede det.

For tredje gang satte de bomberne på skinnerne, men nu var det blevet lyst. Folk var ude, på markerne omkring dem var landarbejdet begyndt. Enkelte undrede sig sikkert over de to unge mennesker, som kravlede rundt oppe på jernbanelinien. Og hvert øjeblik kunne en tysk patrulje ventes.

Men alt lykkedes. Liggende i deres buskads så de to sabotører det tyske transporttog komme, og til deres store fornøjelse eksploderede bomberne til tiden. Nattens møje var godt betalt ved synet af det væltede tyske tog.

Derefter trådte de i pedalerne på vej hjem til den fredelige sommerlejr på Venø.

Tragedier skulle man dog også opleve på skolen.

Toldstrup havde atter sendt bud efter to mand til en sabotage, og Carl tog af sted sammen med Henrik til Aarhus for at blive sat ind i opgaven. De blev indkvarteret på et værelse, hvor de boede sammen nogle dage, indtil Toldstrups højre hånd Bloch dukkede op. Den fredelige læge havde ret hurtigt udviklet sig til en af de mest frygtløse modstandsfolk i Jylland. Altid med, hvor der skete noget.

Skinnerne skulle sprænges bort under et tysk troppetransporttog syd for Aarhus, og man ville gerne afprøve en ny lunte, den såkaldte »Orangeline«, der brændte, eller eksploderede, med 2000 m i sekundet. Uheldigvis havde man endnu kun 100 m »Orangeline«, så de ville komme temmelig tæt på det tyske tog.

Det var endnu ikke fastlagt nøjagtigt, hvor sprængningen skulle finde sted, men de tre sabotører tog det ordinære tog fra Aarhus til Skanderborg, og under køreturen kikkede de ud gennem vinduerne efter et passende sted. De valgte sig nogle bakker syd for stationsbyen Stilling.

De havde sørget for at indskrive deres cykler med toget, og nu cyklede de fra Skanderborg ud til Stilling, hvor de ved højlys dag gik i gang med at placere bomberne. Alt var hurtigt ordnet, og de søgte derefter et passende skjul. Nogle grøfter og levende hegn blev udpeget som tilbagetogsline.

Det viste sig imidlertid, at der var dårlig udsigt til jernbanelinien fra det sted, hvor de havde gemt sig for at antænde bomberne. En af dem måtte sendes et stykke frem ad jernbanelinien for at holde øje med det tyske tog og signalere til kammeraterne, når det nærmede sig.

Der blev trukket lod mellem Carl og Henrik.

Carl vandt.

Bagefter fik han lejlighed til at spekulere over, hvor heldig han havde været i lodtrækningen, for snart begyndte et rystende drama.

Da det tyske tog nærmede sig, signalerede Carl til sine kammerater og begyndte derefter straks at trække sig tilbage. Han hørte et vældigt brag og så sig tilbage. Det tyske tog var standset, skinnerne var sprængt under lokomotivet. Men næsten i samme sekund begyndte en infernalsk skydning. Først længe efter fik Carl at vide,

at den tyske bataillon, der var med toget, havde indrettet sig på at imødegå sabotage. På en åben vogn var monteret et maskingevær, og inde i vognene sad de tyske soldater med skudklare våben.

Næppe var eksplosionen sket, før der opstod et infernalsk spektakel af skud. Maskingeværet hamrede løs over terrænet, og tyske frontsoldater myldrede ud af toget.

Bloch og Henrik gav sig til at løbe.

Medens kuglerne fløjtede omkring ham, hørte Bloch en lyd bagude og vendte sig. Han så Henrik falde, men havde ingen mulighed for at standse og hjælpe ham. Skarpt forfulgt søgte han hjælp på et par gårde i nærheden men blev hårdt afvist. Udmattet og rystet måtte han fortsætte til fods og nåede efter mange timer ind til Aarhus.

Henrik var blevet ramt i ryggen og døde kort efter, liggende på en landevej, medens tyskerne prøvede at afhøre ham.

Carl vidste intet om det drama, der havde udspillet sig. Efter aftalen var han hurtigst muligt søgt væk og cyklede ad små veje bort fra stedet. Han var rystet over det voldsomme skyderi og regnede med, at han ville møde tyske eftersøgningspatruljer. Derfor gravede han sin pistol ned i en grøftekant og fortsatte til Rye, hvor han overnattede hos nogle bekendte.

Først den næste dag kom han til Aarhus og gik straks ind på en restaurant, hvor man plejede at mødes. Her sad en af Toldstrups kvindelige kurerer, Annie, og hendes ansigtsudtryk fik Carl til at stivne. Annie stirrede på ham, som om hun mødte en afdød. Og det var faktisk hendes situation. I Aarhus var man i alarmberedskab efter at have modtaget Bloch. Man regnede med, at både Henrik og Carl var døde, og det var derfor lidt af et chock for Annie, da Carl pludselig stod foran hende.

Nu fik Carl den frygtelige sandhed at vide, og i de følgende timer havde han den svære opgave at samle Henriks ejendele sammen i deres fælles værelse, så Toldstrups folk kunne sende dem til Henriks forældre.

Oppe på Venø vakte meddelelsen om Henriks død bestyrtelse. Man samledes til en stille stund og fik beretningen om Henrik.

Det var desværre ikke den eneste af sabotørskolens folk, der

skulle miste livet. En anden døde under forsøget på at likvidere en stikker, andre i tysk fangenskab.

Sabotørskolens folk var med i mange forskellige aktioner. Og Carl oplevede et par af de mest usædvanlige.

En dag blev han med en kammerat kaldt til Toldstrup, som sagde:
– I skal være Gestapofolk. Gå hen og bliv tyskerklippet!

Det viste sig, at der i Vejle var opstået et ganske specielt problem. To mænd, der på forskellig måde havde været i forbindelse med modstandsbevægelsen, var nu kompromitterede og kunne faktisk vente at blive arresterede af tyskerne hvert øjeblik. Og det ville blive for farligt, hvis det skete, for de to mænd vidste for meget. Imidlertid ville de to mænd ikke »gå under jorden«, selvom man havde bedt dem om det. Altså måtte de skræmmes til det!

Carl og hans kammerat lod sig klippe og modtog nogle falske papirer som Gestapo-folk fra Toldstrups alsidige hovedkvarter. Åbenlyst tog de toget til Vejle og kunne for en gangs skyld gå bevæbnede omkring uden at skjule det. Situationen var på samme tid komisk og meget farlig, for det ville ikke være så godt, hvis de mødte »kolleger« fra Gestapo.

I Vejle opsøgte de først den ene mands adresse. Han boede på et lejet værelse, og Carl henvendte sig til viceværten, på tysk, og med en håndbevægelse til den pistol han havde i et hylster under armen.

Viceværten benægtede først, at manden boede i hans ejendom, men snart måtte han give op og anvise Carl værelset, der var aflåst. Det var med bævende hjerte, Carl og hans kammerat sprængte døren til værelset. Det ville være en vanvittig situation, hvis manden var derinde og indledte en ildkamp med »Gestapo«. Men værelset var tomt.

Carl og hans kammerat gav sig til at gennemrode værelset på bedste Gestapo-manér, men fandt iøvrigt ikke noget kompromitterende. Når manden vendte tilbage og genså det rodede værelse, ville han måske forstå, at det var alvor.

Derefter fortsatte de to sabotører til den anden mands arbejdsplads, hvor de spurgte efter ham. Der blev gjort store øjne på kontoret, og man betragtede dem med åbenlys modvilje. Først med-

delte man, at vedkommende ikke var på sin arbejdsplads, og da Carl spurgte efter hans adresse, fandt man modstræbende et gade-
navn frem. En kontorchef behandlede dem med udsøgt venlighed,
men Carl var bagefter klar over, at venligheden var et skalkeskjul.
Adressen var nemlig falsk!

Aktionen havde sin virkning. De to mænd forsvandt lynhurtigt
fra jordens overflade, og Carl og hans kammerat rejste lettede til-
bage til Aarhus for at blive normale, eftersøgte personer igen. De
havde følt sig i større fare som Gestapo-folk, der på det tidspunkt
blev betragtet som fredløse af modstandsbevægelsen.

En anden dag blev Carl og en kammerat fra sabotørskolen sendt
til Sønderborg for at likvidere en stikker. For at gøre opgaven
lettere havde de begge fået udleveret tyske soldateruniformer. På
den måde skulle det være lettere at komme ind på livet af stikkeren,
der var en farlig, bevæbnet person.

De to sabotører tog af sted i spejderuniform og boede i et telt
udenfor byen, medens de i nogle dage forsøgte at få fat i stikkeren.
Den ene dag var de nær ved et resultat. Carl tog sin tyske uniform
på og cyklede ind i Sønderborg. Han var meget nervøs.

Langsomt kørte han ind i byen og blev mere og mere urolig.
Folk kikkede nemlig forbavsede efter denne tyske soldat, og det
var usædvanligt i en by, hvor der lå så stor en tysk garnison. I nogle
butiksvinduer studerede Carl sin påklædning. Nej, der var intet at
bemærke. Da en tysk officer gik forbi, sørgede han for at gøre sin
strammeste honnør. Officeren hilste igen, men på en underlig for-
fjamsket måde, og Carl forstod i samme nu hvorfor. Han havde
gjort stram honnør for en almindelig tysk jernbanemand.

Carl traf ikke stikkeren, der slap med livet i denne omgang, men
nogle måneder senere blev likvideret af andre modstandsfolk. Og
først da Carl nåede tilbage til Aarhus, fik han at vide, hvor usand-
synlig heldig han havde været. Da han gjorde sin entré som tysk
soldat i Sønderborg, var der netop indført totalt udgangsforbud for
tyske soldater, så Carl var den eneste på gaderne i Sønderborg,
der bar tysk soldateruniform. Det var hans enestående held, at han
ikke havde mødt en tysk officer.

Hjemme i lejren på Venø var kriminaloverbetjenten Aabo efter-

hånden blevet chef. Overfor Toldstrup foreslog han forskellige forandringer. Efter hans mening var det bl. a. alt for farligt at have sabotørskolen liggende på en ø, hvorfra flugtmulighederne var alt for begrænsede, og hvor de fåtallige indbyggere efterhånden var blevet klar over, hvad der foregik i FDF-lejren mellem bakkerne.

Man besluttede derfor at flytte sabotørskolen, og i første omgang fik den kvarter i et sommerhus ved Flyndersø. Ejeren ville gerne stille sit sommerhus til rådighed, men kun på betingelse af, at det så ud, som om sabotørerne var brudt ind i huset uden tilladelse.

Derfor oplevede man en nat det særsyn, at en kriminaloverbetjent med professionelt håndlag begik indbrud, medens en præst stod på vagt. Præsten HH var blevet knyttet til skolen og blev senere dens leder.

Aabo, der senere blev regionsleder i Nordjylland og oplevede mange spændende episoder, havde sin mest rystende oplevelse, medens sabotørskolen holdt til ved Flyndersø.

En tidlig morgen stod han i døren til sommerhuset og så ud over det smukke jyske landskab. Derinde i huset sov de ca. 20 unge eftersøgte sabotører, som på det tidspunkt var under hans ledelse. Parat til brug lå våben og håndgranater, hvis Gestapo skulle komme.

Pludselig dukker en kæde af bevæbnede tyske soldater op i landskabet foran Aabo. De rykker frem, udfoldet over et stort stykke terræn, direkte mod sommerhuset.

Det giver et ryk i Aabo, og hans første tanke er at løbe ind for at slå alarm. Men i næste sekund melder en anden tanke sig. Der er mange tyske soldater, de er velbevæbnede og veltrænede. Kommer det til kamp, vil de unge sabotører ikke have en chance. Og selvom de bliver arresterede, vil mange af dem dog have en chance for at slippe fra det med livet.

Desuden – det kan jo være, at tyskerne bare er på øvelse? Det rykker i Aabo, og den solide politimand begynder at ryste på hænderne, medens tyskerne lydløst rykker nærmere. Er de på øvelse, eller er det alvor?

Og så pludselig deler den tyske kæde sig foran huset – soldaterne

viger udenom huset, samles igen og fortsætter på den anden side. De er på øvelse.

Med rystende knæ går Aabo ind og sætter sig på en stol. Først op ad dagen fortæller han sine kammeratetr om morgens oplevelse.

Sabotørskolen var en gennemgangslejr for mange eftersøgte sabotører. Efter en tids træning blev de sendt videre til andre opgaver på steder, hvor man ikke kendte dem. Også selve lejren måtte flere gange skifte plads. Resten af sommeren 1944 holdt man til i en teltlejr ved Viemose i Salling, og da vinteren nærmede sig, fik Toldstrup arrangeret sig med Hadsten Højskole. De unge sabotører skulle udgøre en særlig klasse på højskolen og give sig ud for at være landmålere på kursus. Præsten HH skulle nu være leder, for Aabo var udpeget til andre opgaver.

Den 14. september skulle man begynde på Hadsten Højskole.

Kokken Gustaf og HH var allerede ankommet. Otte af sabotørskolens folk var også rykket ind. Man ventede endnu en halv snes »elever«.

Blandt dem var to ganske unge sabotører fra Nordjylland, som var flygtet efter en uheldig nedkastning, hvor flere var dræbte eller arresterede. Oppe i Aalborg havde man sørget for, at der ikke kunne ske fejltagelser. Et billede af en griseso var blevet revet midt over. Den ene halvdel af billedet blev sendt ned til HH i Hadsten, medens de to unge mennesker skulle medbringe den anden halvdel af billedet. Når billedet blev lagt sammen, ville HH hurtigt kunne afgøre om det var de rigtige folk. Desuden havde de fået nogle kodeord, som skulle siges til HH.

Den 14. september om morgenen havde HH samlet Gustaf og de først ankomne otte elever i et særligt klasseværelse, da de to unge mennesker meldte sig. Først sagde de kodeordene, og så fik HH deres halvdel af billedet med grisesoen. Sammen med Gustaf var han netop ved at samle billedet til en helhed, da der pludselig blev sagt »Hænderne op«.

Og foran dem stod de to formodede sabotører med pistoler i hænderne. I det samme myldrede en gruppe Gestapo-folk ind i klasseværelset. De ti modstandsfolk kunne intet gøre, de var fanget!

Det viste sig, at de to unge sabotører på vej til Hadsten havde gjort ophold i Randers, hvor de på banegården havde optrådt så åbenmundede, at en stikker fik mistanke. De blev arresterede af Gestapo, og efter nogle timers hårdhændede forhør havde de fortalt alt. Gestapo kunne gøre et godt kup ved at sætte to af deres egne folk i sabotørernes sted.

Dette blev afslutningen på Toldstrups fantastiske sabotørskole. Heldigvis slap alle de arresterede »skolefolk« fra det med livet, men mange af dem måtte igennem en drøj tid i tysk fangenskab.

NEJ TIL LIKVIDERING

I sommeren 1944 var der ingen, der rigtig kunne finde ud af, hvem der var leder af Holger Danske. Men da HD bestod af et antal afdelinger, som hver for sig arbejdede helt selvstændigt, havde det egentlig heller ikke så stor betydning, hvem der var den øverste chef. Det der betød noget var, hvem der havde forbindelsen til englænderne og kunne skaffe engelsk sabotagemateriale.

Og det var Bergstrøm, eller – som hans rigtige navn var – kommunelærer Knud Larsen.

Han var den, som holdt sammen på afdelingslederne, og som havde kontakten til den øverste faldskærmsmand i den periode – major Møller.

Det var nødvendigt for Bergstrøm at mødes med de enkelte afdelingsledere flere gange om ugen på forskellige mødesteder rundt om i København. Botanisk have var det sted, hvor han mødtes med Bent og Herman, som ledede den ældste HD-afdeling og samarbejdede med »Flamme« og »Citronen«.

Da Bent og Herman en dejlig varm julidag mødte op i Botanisk have, var Bergstrøm synlig ilde berørt. Han fortalte, at majoren havde givet ordre til, at HD skulle likvidere en stikker, og det var ikke en opgave, han var glad ved.

Stikkeren hed Søren og havde stukket sin egen gruppe, der holdt til på Nytorv og arbejdede med at transportere flygtninge og illegale kurerer til Sverige.

Oplysningerne om, at Søren var stikker, havde man fra en anden modstandsmand; lad os kalde ham X.

Bent og Herman kunne imidlertid fortælle Bergstrøm, at de netop havde hørt et rygter ude i byen om, at det skulle være X, der havde angivet gruppen.

Sagen var altså lidt speget, og selv om man på de tider var meget varsom med at tro på rygter, blev de tre hurtigt enige om, at de

ihvertfald ikke ville likvidere Søren på det tvivlsomme grundlag. Bergstrøm kunne meddele Møller, at man afslog at udføre ordren.

Bergstrøm var lettet ved at kunne gå til Møller med den besked, selv om han var klar over, at der ville blive ballade med Møller, som han iøvrigt ikke brød sig særligt om.

Der blev ballade.

Møller blev rasende, og på næste møde i Botanisk have fremviste Bergstrøm et brev, som han havde fået af Møller. I brevet truede Møller i ubeherskede vendinger og forlangte ubetinget lydighed. HD havde værsgo at dræbe Søren.

Nu var HD en dansk organisation af frivillige unge mænd, der ikke var bundet af andet end deres samvittighed. Det kunne selvfølgelig være svært at fatte for Møller, som jo var underlagt militær disciplin og fik sine ordrer fra London, og hans ophidselse var vel forståelig, selv om den fik HD-folkene til at rejse børster.

– Hvad bilder han sig ind, sagde Herman, tror han, at vi bare lukker øjnene og gør, hvad der bliver sagt? – Ikke tale om. Vi må først være sikre.

– Jamen han kan forhindre os i at få stof, indvendte Bergstrøm betænkelig.

– Kan vi ikke bare fange ham og aflevere ham til englænderne? Så kan de selv skyde ham, hvis de synes, foreslog Bent.

– Det er en meget større risiko end at skyde ham, lad dem tage sig af det selv, sagde Herman.

– Hvis han nu virkelig er stikker, sagde Bergstrøm.

Enden på samtalen blev, at Bergstrøm skulle meddele Møller, at man var villig til at fange Søren og aflevere ham til Møller til forhør. Bergstrøm ville dog tale med Anders, som var leder af flere andre HD-afdelinger, før han gav Møller endelig besked.

Naturligvis var Møller ikke tilfreds med den beslutning, men han måtte jo finde sig i det, og der blev aftalt et møde med Søren, som ikke anede uråd – håbede man da.

Mødet skulle finde sted på Godthåbsvej uden for en lille hjørnecafé.

I en lejlighed i ejendommen på den anden side af gaden sad Bent og Herman sammen med tre af deres folk. De var velbevæbnede

og klar til at bestryge gaden med tre maskinpistoler, hvis det skulle vise sig at være en fælde, og Gestapo dukkede op.

Inde i caféen sad tre mand over en øl og skævede ud ad vinduet, mens de opretholdt en hyggelig samtale om vind og vejr.

Rundt omkring i nærheden spadserede unge mænd tilfældigt rundt – de fleste af dem i cottoncoats. Een af dem var HD's »grand old man« Anders, som var bevæbnet med maskinpistol under regnfrakken. Det var dejligt varmt sommervejr – ikke en sky på himlen, – og det var vel nok overflødigt at have regnfrakke på. Men hvordan skulle man ellers skjule en maskinpistol?

Så kom den kammerat, der skulle møde Søren på hjørnet. Han var ikke glad ved situationen, men det kunne ikke ses på ham. Roligt tændte han en cigaret og gik lidt frem og tilbage.

Men hvor blev Søren af? Havde han lugtet luntent?? Jamen, så ville han da sende Gestapo – hvis han altså var stikker!

Intet skete, og efter et enerverende kvarters ventetid afblæstes aktionen, og den »lægebil«, der skulle have kørt Søren væk, blev sendt bort.

Og Søren var forsvundet – som blæst væk fra jordens overflade. Møller var ude af sig selv af raseri, og Bergstrøms nerver, som i forvejen var temmelig tyndslidte af det store ansvar for organisationen, kom nu på bristepunktet.

Dag og nat sled han i det for at finde Søren, og han undte sig næsten ingen søvn – nu var det HD's prestige, der stod på spil.

Endelig en morgen lykkedes det. Han fik forbindelse med een af Sørens kammerater, som skulle have et møde med ham senere samme formiddag. Kammeraten var overbevist om Sørens uskyld og sikker på, at han ville klare frisag under et forhør. Han indvilgede derfor i at hjælpe med til at arrestere Søren, så han kunne blive renset for beskyldningerne.

Der var ikke megen tid at spille, og Bergstrøm kunne ikke nå at få samlet mere end tre sabotører til at deltage. Den ene var Anders.

Mødet skulle finde sted i et luftværnsdepot, og de fire HD-folk gemte sig lidt før mødetidspunktet bag det luftværnsmateriel, som

var opmagasineret der. Når Søren kom, skulle de kaste sig over ham og afvæbne ham så stille som muligt.

Denne gang gik det efter planen.

Søren var ubevæbnet.

En af mændene gik op for at hyre en taxa, og lidt efter kunne de forbipasserende se 5 unge mænd komme op af en kælderhals og stige ind i en taxa. Der var intet særligt at bemærke. Det var bare 5 almindelige unge mænd, og at de fire af dem havde den højre hånd i lommen var der intet mærkeligt ved.

Ved frokosttid blev Søren afleveret i et sommerhus i Hjortekær. Han fik noget at spise og kom efterhånden til sig selv igen og kunne tale normalt til de andre.

Han havde rent mel i posen, sagde han, så han var ikke bange. Men han indrømmede, at han havde været hundeanst, da de overfaldt ham.

Senere på dagen ankom »Flamme« for at forhøre Søren.

Det tog en time, og da det var færdigt, meddelte »Flamme«, at han ikke ville likvidere Søren. Han var ikke overbevist om hans skyld.

– Lad Møller selv få ham, sagde han, og det blev enden på tilfældet Søren.

Han blev udleveret til englænderne, og Møller fortalte senere, at han var blevet skudt.

Det siges dog, at Søren lever den dag i dag i bedste velgående.

TYSKERNE KOMMER OM FIRE MINUTTER

General Eisenhower sendte engang et telegram med en lykønskning direkte til den underjordiske sabotageorganisation Bopa. Det var efter en af Bopas mange fremragende sabotager, der ofte gennemførtes som rene partisanangreb ved højlys dag.

Der var ikke mange danske officerer med i sabotagegrupperne. Og Bopas rent militære angreb blev tilrettelagt og ledet af unge arbejdere og kontorfolk.

Niels var en af dem.

Fabrikken Allways i Boyesgade på Vesterbro i København var en af hans sværeste opgaver. Der var i grunden meget dårlige muligheder for at gennemføre et heldigt angreb på denne fabrik, der efterhånden var kommet til at ligne en ren fæstning.

På fabrikken fandtes et stort hold vagter med hunde. Der var alle slags alarmanordninger, projektører og pigtråd. Og vagterne ville under alle omstændigheder tage kampen op mod sabotører.

Kun få gader borte lå Alsgades skole, der på det tidspunkt var tysk politikaserne.

Hele angrebet måtte gennemføres og afsluttes på fire minutter. Det var helt sikkert, at de tyske soldater kunne nå frem til skuepladsen fire minutter efter, at angrebet var begyndt.

Næsten intet kunne stoppe Bopa-folkene på den tid. Der var dog noget, de aldrig vovede: Åben kamp mod trænedede tyske soldater! Mod en ren militær formation ville de utrænede sabotører med sikkerhed lide et frygteligt nederlag.

Under planlægningen sendte Niels en tanke til sabotagen mod den militære flyveplads ved Kløvermarken, hvor tyskerne havde indrettet tre af de fire hangarer til værksteder, som fremstillede magasiner til de tyske maskinkanoner.

Denne vigtige fabrik var blevet sprængt effektivt i luften, uden

at der blev løsnet et skud, og uden at et eneste menneske – hverken på dansk eller tysk side – var kommet noget til.

Under forberedelserne havde Niels selv taget arbejde på de tyske værksteder. Stump for stump blev hovedparten af sprængstoffet smuglet indenfor de tyske afspærringer og gemt på fabrikken. Det kunne ikke nytte at gå til åbent angreb på de tyske soldater, man måtte gå ad bagvejen.

En dag kravlede seks Bopa-folk over et plankeværk i et hjørne af den tidligere flyveplads. Forklædte som arbejdere begav de sig roligt den lange vej over pladsen op til hangarerne. Det var en lang og nervepirrende spadseretur, hvor de passerede eksercerende tyske soldater på få meters afstand.

Inde i den første hangar kom pistolerne frem. Arbejderne blev sendt ud og dirigeret til det nærmeste beskyttelsesrum under ledelse af besindige kammerater. To af sabotørerne begyndte at lægge bomber, medens de fire andre sabotører fortsatte til de øvrige to hangarer, hvor det samme skete.

Sabotørerne arbejdede roligt og sikkert. – Ingen af vagterne havde endnu opdaget noget. Det ville være nødvendigt at bruge lang tændingstid på bomberne, for sabotørerne skulle gerne selv væk fra pladsen, inden eksplosionerne kom. Det gjaldt derfor om at forhindre, at tjenstvillige sjæle fik tid til at fjerne bomberne, inden de sprang i luften. Sabotørerne anbragte omhyggeligt hver bombe i en værktøjsskuffe og hamrede nogle lange søm gennem filebænkene, så det i hvert fald ville tage en rum tid at fjerne bomberne, hvis nogen iøvrigt kunne finde ud af, hvor de var anbragt.

Ligeså stilfærdigt, som de var kommet, forlod sabotørerne atter hangarerne. De lånte nogle cykler fra arbejderne og cyklede uanstastede hen til deres plankeværk, hvor de atter forsvandt.

Vagterne på den store plads var længe om at opdage noget. Det var først og fremmest stilheden, der alarmerede dem. Noget måtte være galt. Hurtigt spredtes vagterne over pladsen, men de var dog så kloge, at de ikke nærmede sig hangarerne.

En efter en lagde de sig i skydestilling på det åbne terræn og ventede på, at noget skulle ske. Niels stod sammen med de øvrige

arbejdere og kunne ganske roligt nyde både forspillet, selve skuespillet og efterspillet i den forestilling, han selv havde planlagt.

Først sprang én af hangarerne i luften. Så fulgte den næste ... og den næste.

Ude på den åbne plads lå vagterne og ventede med skudklare våben. Men der var intet at skyde på. De var magtesløse.

Desværre kunne denne taktik ikke bruges mod Allways. Det måtte uundgåeligt komme til åben kamp, og det store spørgsmål var, hvor svært det ville blive at nedkæmpe sabotagevagterne. Niels vidste af tidligere erfaring, hvor forskellige vagterne kunne være. Nogle overgav sig hurtigt eller hjalp direkte til, medens andre kæmpede til det sidste, og på Allways ville der ikke blive råd til ret mange sekunders forsinkelse.

En gang stod Niels overfor en gruppe vagter, der først havde overgivet sig efter hård kamp. Selv stod han og pegede på vagterne med sin maskinpistol, medens han ømmede sig over et skud i armen.

– Det er ikke retfærdigt, tænkte Niels. Vagterne ligger altid godt i dækning, når vi angriber. De skal bare holde ud så længe som muligt, indtil hjælpen når frem fra tyske soldater. Og kan de ikke klare sig, så kan de bare strække armene i vejret og overgive sig. De ved, at vi ikke skyder dem ned. Og bagefter kan de gå hjem til aftentøflerne og erstatningskaffen og hygge sig. Hvis det er os, der må overgive os, er det noget helt andet, der venter os.

Netop efter sådan en kamp vovede en af Niels' kammerater sig tilbage til stedet nogle timer senere for at få et indtryk af sabotagens resultat. Blandt en gruppe tilskuere blev han genkendt af en af vagterne og angivet til tyskerne, der henrettede ham næste morgen.

Niels havde ingen grund til at tage særligt hensyn til vagterne på Allways. Han vidste, at een af dem havde skudt en af Bopas gode folk, da man var på vej væk fra en anden sabotage og tilfældigt kørte forbi Allways.

Nej, der var ingen grund til pardon.

Niels overvejede mange muligheder for angrebet på Allways, og resultatet blev, at et angreb direkte på fabrikkens pansrede port ville være det bedste. Selvom denne port tilmed var under stadig bevogt-

ning af to bevæbnede vagter. Der ville heller ikke blive tid til at placere bomberne på de enkelte maskiner. Det gjaldt om at komme ind, placere bomberne så centralt som muligt og jævne hele bygningen med jorden.

Angrebets start ville blive meget farlig.

Een mand måtte roligt og ubeskyttet gå frem til den pansrede port med en bombe under armen og på et givet tidspunkt kaste bomben mod den pansrede port, som ville blive ødelagt ved eksplosionen og give fri adgang for næste fase af angrebet. Det var et tungt ansvar at overlade denne opgave til en af kammeraterne. Niels valgte sig selv.

Der ville blive brug for 11.2 kg sprængstof til denne ladning, og det var en ret tung ladning at kaste. Niels fik fremstillet en pakke af nøjagtig samme vægt og udseende og øvede sig længe i at kaste den med stor præcision.

Mange af Bopas folk skulle være med til aktionen. Man inddelte sig som sædvanlig i angrebs- og bombegrupper og i en dækningsgruppe. Medens dækningsgruppen placerede sig i kvarteret omkring fabrikken og spærrede af for alle, skulle angrebsgruppen gå i stilling i opgange og vinduer omkring fabrikken. Hele opmarchen måtte ske hurtigt og stilfærdigt. Og dækningsgruppen måtte desuden indstille sig på at tage imod tyskerne og opholde dem, hvis aktionen trods alt skulle vare længere end de fire minutter.

Der var en særlig enkelthed ved denne aktion. – »Danmarks underjordiske radio« havde bedt om at være med for at lave sin første direkte reportage fra en sabotage. Det var modige folk, som arbejdede i direkte forbindelse med Bopa. På et stort og tungt apparat optog de grammofonplader, som siden blev sendt til England, hvor man brugte dem i BBC's danske udsendelser. Man havde allerede noteret sig stor succes med en række interviews, hvor sabotørerne efter aktionerne fortalte, hvordan det hele var sket. Men nu ville man for første gang selv med på kamppladsen. Det kunne blive en spændende reportage. Og man havde sat transportsystemet i alarmberedskab, så pladen med den illegale reportage i bedste fald kunne være i England dagen efter. Hvilken triumf, hvis folk

i Danmark over den engelske radio kunne høre en dansk reportage om den store aktion!

Ligesom flere af folkene fra angrebsgruppen blev den modige reporter anbragt i et af husene, der omgav fabriken på Vesterbro.

Da tiden var inde, gik Bopa-folkene stiltørdigt i stilling. Maskinpistolmagasiner blev ladet op. Sabotørerne gemte sig i vindueskarmer og døråbninger, medens de ventede på signalet.

Niels stod i skjul med sin bombe under armen.

Han havde en sekundsikker aftale med sine kammerater om, hvornår han skulle gå frem og kaste ladningen. Derefter skulle det egentlige angreb åbnes for fuld styrke.

Da sekundviseren på Niels' ur stod i den rigtige stilling, begyndte han at gå frem. Han syntes selv, at han gik roligt og langsomt, men da han var nået hen i nærheden af porten, opdagede han, at han var 20 sekunder for tidlige på færde.

Han stod stille.

Præcision havde han indskærpet sine folk. Nu måtte han selv være præcis. Det var lange sekunder, men han satte alt ind på, at bomben blev kastet præcis på sekundet.

Det var, som om hele gaden holdt vejret.

Oppe i sit vindue blev radioreporteren lidt forskrækket. Han havde allerede sat sit apparat i gang for at skildre optakten til angrebet. Var der noget galt? Jeg ser manden med forladningen, sagde han i mikrofonen. Men han står stille. Vi venter.

Niels ventede koldblodigt foran porten.

Så var tiden inde.

Han tændte bomben og kastede. Den landede præcist. Så sprang han hurtigt i dækning. En kammerat stak ham en maskinpistol i næverne.

Suset fra eksplosionen var temmeligt kraftigt. De sabotører, som stod nærmest, havde svært ved at holde sig på benene. Men porten var slået ind.

Og næppe var eksplosionen sket, før en øredøvende skydning begyndte. Fra det ene sekund til det andet var et fredeligt kvarter midt i København forvandlet til en krigsskueplads. På gaderne flygtede folk forfærdede i dækning.

Der var en infernalsk støj. Den automatiske skydning og bragene af håndbomber kunne høres langt væk. Udenfor i kvarteret kom en af vagtværnets biler til og ville køre ind mod fabriken. En af folkene fra dækningsgruppen råbte den an, men vagtværnsfolkene stoppede ikke.

For dækningsmanden var der kun tid til ét sekunds overvejelse. Vagtværnet var ganske vist ubevæbnet, men blot tilsynekomsten af en bil midt i kampområdet kunne vække forvirring i aktionsgrupperne. Resolut rettede dækningsmanden sin maskinpistol mod vagtværnsbilen og punkterede dækkene med nogle velrettede skud. Bilen gik i stå, og vagtværnsfolkene kunne nu ikke være i tvivl om, at de skulle holde sig i ro.

Sabotørerne var vant til at spare på ammunitionen. Den var lige så svær at skaffe som våbnene, der enten kom ned med faldskærm fra England eller blev smuglet over fra Sverige. Men i denne aktion havde Bopas folk fået ordre til at brænde løs. Også selvom de ikke havde noget egentlig mål at skyde efter. Alle vinduer i fabriken skulle holdes under konstant ild, så vagterne ikke fik nogen rigtig chance for at tage kampen op.

Niels havde ikke tid til at følge kampens detaljer. For ham var det blot vigtigt, at der nu var åbnet for porten, og at bombeholdet rykkede frem. Men alt syntes at gå efter beregning.

Han så bombeholdet bevæge sig frem mod fabriken med tre bomber på hver 25 kg. Hele deres fremrykning blev dækket af kammeraternes ild, men det kneb med at komme ind i selve fabriken. På en trappeafsats lå en meget energisk vagt og fyrede løs på sabotørerne med sin maskinpistol. Man kunne ikke få ram på ham, men det kunne dog lade sig gøre at holde ham så meget i dækning, at der blev en død vinkel for hans skydning.

Ved at kravle på hænder og knæ kunne bombefolkene snige sig under vagtens ild og få anbragt bomberne under trappen. Man gav sig tid til at forankre alle tre bomber med en solid jernkæde og en hængelås. Selvom alt gik hurtigt, ville man ikke risikere, at vagterne fik fjernet bomberne, inden de havde gjort gavn.

Endelig var alt klart, og bombeholdet trak sig tilbage.

Niels så på sit ur. Der var endnu ikke gået fire minutter.

Stilfærdigt forsvandt sabotørerne nu fra de omliggende huse. Unge mænd i arbejdstøj og frakker, som skjulte deres våben, kom ud på gaderne. Alle følte de en uhyre lettelse, de vidste, at hver aktion kunne koste dem livet.

Niels fyldtes af en triumferende følelse, medens han fjernede sig sammen med sine kammerater og nu hørte det tordnende brag, da fabriken blev forvandlet til en samling murbrokker. En vigtig del af tyskernes krigsproduktion var effektivt stoppet.

Oppe i et vindue holdt radioreporteren ud til sidste øjeblik. Nålen på hans optageapparat rystede, da eksplosionen kom. Glas og murbrokker regnede ned over gaden. Og så var der stille.

Roligt afsluttede reporteren i sin mikrofon.

Og så begyndte han hurtigt at pakke sit udstyr sammen. Det tog tid, og det fyldte en stor, tung kuffert. Men det lykkedes ham uantastet at komme nedad trappen, og medens han listede væk, så han de tyske soldater ankomme.

Inde på pladsen ved Allways lå en af vagterne død. Nogle var sårede. Ingen af sabotørerne var kommet noget til.

Den næste aften kunne man i den engelske radio høre den fuldstændige reportage om det vellykkede angreb på Allways.

FLUGT FRA GESTAPO

Allerede i sommeren 1943 hørte man om KK og Brandt. Mellem sabotører blev der talt med respekt om de to.

Gennem det meste af krigen var Brandt leder af Bopa. En lille tætbygget mand i slutningen af tyverne. Altid rolig, med en lav, lidt hæs stemme og hurtige bevægelser. Brandts øjne fascinerede. De kunne lyne af vrede, glimte af humør eller være iskolde i farlige situationer. Brandt lignede egentlig det han var. En af modstandsbevægelsens dygtigste og farligste ledere.

Men KK!

Det var lidt af et chock at møde Brandts næstkommanderende.

En 17-årig ranglet skoledreng.

Lidt genert i sin fremtræden til daglig, men aldeles frygtløs under kamp. Der gik et utal af historier om KK allerede midt under krigen. Han var altid med, hvor der skete noget. Men talte nødigt om det.

Det var KK, der ledede aktionen mod General Motors. Han skildrer den i korte, afsnuppede sætninger, næsten tørt og ganske uden rørelse.

– Det var i foråret 1944, og vi havde ligget stille et stykke tid, fordi vi ikke måtte lave noget. Men vi havde længe haft kik på General Motors.

Så fik vi endelig nye ordrer; nu måtte vi godt gå i aktion igen.

General Motors var indrettet i to afdelinger. I den gamle afdeling var der kun tre danske vagter. I den nye afdeling, som var delvis sammenbygget med den anden, var der tyske SS-soldater på vagt. Jeg tror, der var 20–30 politisoldater med maskingeværtårne, pigtråd og lyskastere.

Det var faktisk meget svært at komme ind dér!

Men så fik vi en fidus.

Fra den gamle afdeling var der en underjordisk gang, som førte

ind under kraftcentralen. Med lidt held kunne vi komme den vej, og så kunne vi sprænge kraftcentralen i luften. På den gamle afdeling var der jo kun tre danske vagter. Vi havde endda det held at komme i forbindelse med den ene af vagterne. Han var god nok.

Vor vagt lod et vindue stå åbent ud til gaden, og i nattens mulm og mørke sneg vi os ind ad den vej. Jeg tror, vi var otte-ni mand, og vi fik overrumplet de danske vagter.

Den ene af dem sad ved indgangen til den underjordiske gang, og han stod i telefonforbindelse med de tyske vagter. Han skulle bl. a. telefonere hvert femte minut til disse tyskere for at melde, at alt var i orden.

Vi var allerede på vej ind i den underjordiske gang, da vi fik at vide, at vagten ved telefonen havde alarmeret tyskerne.

Det blev vi selvfølgelig ikke særlig rolige over at høre. Men vi lovede vagten ved telefonen død og ulykke, hvis der skete noget. Og så gik vi tre mand ned i gangen.

Der var mange forhindringer. Der var en hel masse ståldøre, som skulle åbnes. De var rustet godt sammen. Gangen havde til formål at være ingeniørgang, og den var fyldt med varmeledninger, vandrør og lignende. Jeg tror, der var syv-otte ståldøre, vi måtte have op, så vi svedte en del efterhånden. Det var også tungt at slæbe på sprængstoffet.

Men vi kom da hen under kraftcentralen.

Vi vidste, at nogle danskere passede kraftcentralen, og dem ville vi gerne have advaret. Men det måtte jo foregå med forsigtighed, for der stod tyske politisoldater lige udenfor kraftcentralen. Vi prøvede at få en gulvlem op, men det kunne vi ikke. Det var ikke muligt at få dem advaret deroppe.

Så anbragte vi sprængstoffet lige under centralen. Det hele skulle nok springe i luften. Vi brugte over 100 kg. Det er nok til et pænt lille villakvarter.

Vi havde faktisk allerede fået anbragt sprængstoffet, da lemmen oppefra pludselig blev åbnet en lille smule, og vi så et par øjne kikke ned. Vi hvædede til manden deroppe, at nu skulle han og hans kammerater se at skrubbe af – og det hurtigere end lyden – for nu sprang det hele i luften.

Det tog de vist meget bogstaveligt. Lemmen blev smækket i med et brag.

Efter at have tændt for bomberne, gik vi tilbage og op til vagterne.

Vagten ved telefonen, som åbenbart var nazist, måtte vi skræmme lidt. Så vi sagde til ham, at han ville blive brugt som skjold for os, når vi forlod fabrikken. Vi skulle bl. a. ud gennem porten ved den nye afdeling hos de tyske politisoldater.

Det kunne han ikke lide at høre, så pludselig løb han fra os. Vi kunne naturligvis ikke have, at han løb hen og alarmerede tyskerne, så han blev skudt ned.

Vi slap ud ad vinduet, uden at der skete os noget. Tyskerne var ganske vist blevet alarmerede, men inden de kunne foretage sig noget, sprang kraftcentralen i luften.

KK var med i et utal af aktioner og var snart en af de mest kamptrænede københavnske sabotører. Men man opnår ikke den slags erfaringer uden at opleve noget – og have heldet med sig.

En dag kom KK kørende sammen med to kammerater i en bil, som de havde stjålet fra selve den rigsbefuldmægtigede dr. Werner Best. Bilen var benzindreven, og det var en fordel, for biler med krigstidens typiske gasgeneratorer var alle meget langsomme og især meget længe om at komme op i fart.

KK og hans kammerater var ude på en ret fredelig tur. Kun een af dem var bevæbnet med en pistol. De havde netop besøgt et våben-depot, som Bopa havde i et lille hus ved Värmlandsgade på Amager. Et stykke fra depotet begyndte bilens motor at hoste, og KK, der kørte bilen, drejede ind på en tankstation. Det lykkedes at få skaden ordnet, men netop som de tre sabotører skulle til at køre væk, opdagede de en af politiets tidligere udrykningsvogne, fyldt med Hipo-folk. Og hipoerne viste en meget nærgående interesse for de tre i bilen. KK kunne lugte ballade på lang afstand og besluttede at komme udviklingen i forkøbet. Han startede bilen og kørte væk i fuld fart.

Næsten med det samme åbnede hipoerne ild mod vognen. Derefter optog de forfølgelsen.

Nu begyndte et kapløb på liv og død. Skuddene hamrede mod

sabotørernes bil, der i løbet af få sekunder var godt gennemhullet. De havde ingen chancer for at forsvare sig, nu gjaldt det blot om at komme væk, medens maskinpistolsalverne hylede dem om ørerne. De to af sabotørerne lagde sig helt ned i bunden for at undgå kuglerne. Og skønt han sad ved rattet, måtte KK snart følge deres eksempel. Han holdt fast i rattet med den ene hånd, og skubbede sig så langt ned mod bilbunden som muligt. Han kunne ikke se vejen, men prøvede at styre ved at se opad og følge retningen af ledninger og lygtepæle udenfor. Flere gange bumpede bilen over fortovskanter og midterrabatter. Et langt stykke kørte KK på Värmlandsgades venstre fortov.

Ustandselig haglede skud ind i vognen til dem, og glasskår fra vinduerne fløj dem om ørerne, men motoren arbejdede trofast videre. Hvor lang tid ville der gå, inden den blev ramt af et skud og gik i stå?

KK svingede og drejede vognen fra side til side og om hjørne efter hjørne for at undgå forfølgere. Pludselig blev han ramt i foden af en kugle. Det gjorde ondt, men han havde for travlt til at tage det alvorligt.

Ved den rundkørsel, som nu hedder Christmas Møllers Plads, forlod de samtidig vognen for at flygte videre til fods. Men nu opdagede KK, at han ikke kunne gå på den ene fod. Den ene af kammeraterne hjalp ham hen mod en opgang.

Nogle tyske marinesoldater stod i nærheden, men skyndte sig at vende ryggen til og vise en voldsom interesse for et butiksvindue. Det var ikke en kamp, de brød sig om at blive deltagere i.

I de få sekunder, da sabotørerne sprang ud af vognen, blev der lejlighed til at kaste et blik på det trofaste køretøj. Det lignede en schweizerost. Fyldt med huller. En af dem udstødte uvilkårligt et lettelses suk.

– Det er sgu til at blive religiøs a'.

Inden hipoerne nåede frem, var sabotørerne forsvundet. Kammeraterne hjalp KK op i en opgang, hvor de ringede på en tilfældig dør. En gammel dame lukkede op. Hun så en ung mand, der støttede sig til en kammerat og iøvrigt virkede lidt udmattet.

– Jeg er faldet på trappen og har slået min fod. Undskyld, men jeg kunne vel ikke få lov at sidde i Deres stue et øjeblik?

Den gamle dame bød dem indenfor og havde meget ondt af den uheldige unge mand.

– Lad mig dog se lidt på Deres fod. Det kan være, jeg kan hjælpe. Jeg har været lægekone i mange år ...

Men KK gjorde alt for at forhindre en nærmere undersøgelse. Der var ingen grund til at skræmme hende. Og snart lykkedes det kammeraten at få fat på venner, som kunne hjælpe. KK blev bragt til et hospital og indlagt under falsk navn. Der gik et par måneder, før han atter kunne være med i den farlige leg.

Men heldigvis var han i fin form, da han mødte kriminalrat Glosch.

Denne tyske gestapomand var en af de ivrigste i jagten på Bopaledelsen, og han var to gange så nær ved et strålende resultat, som han kunne komme.

En dag overraskede Glosch nogle Bopa-folk under et møde på en vinstue ved Axelortv. Inden sabotørerne kunne gøre noget, var de omringet, og en gruppe tyske politifolk pegede på dem med deres pistoler.

Der var kun 100 meter til det tyske hovedkvarter på Dagmarhus, så tyskerne bestemte, at sabotørerne selv måtte gå dertil. Brandt – selveste Bopa-chefen – var blandt de arresterede sabotører. Han sørgede for at være den sidste, der forlod vinstuen. Og det var Glosch, der fulgte ham i hælene for at forhindre ham i at flygte.

Da man var på vej over gaden med retning mod National Scala – overfor den nuværende cirkusbygning – besluttede Brandt sig til at tage chancen. Det var faktisk den eneste, han havde. Var de først ankommet til Dagmarhus, ville alt være forbi. Han ville hurtigt blive afsløret, og kun døden ventede.

Derfor løb han pludselig. Løb af alle sine kræfter, medens Glosch skød efter ham.

Men heldigvis dukkede en sporvogn op fra Jernbanegade. Uanfægtet af skyderiet svingede den ind på Axelortv og reddede Brandts liv. Hurtigt var han omme bag sporvognen og løb i samme retning,

så Glosch ikke havde chance for at ramme ham. Videre løb han op mod Vesterbrogade, hvor der kom en taxa kørende.

Brandt fægtede med armene, men taxachaufføren havde allerede forstået situationen. Han sagtnede farten, Brandt sprang ind i vognen, og så gik det af sted i flyvende fart.

Brandt ville til at forklare. Men det var ikke nødvendigt.

– Jeg har en bror i tysk koncentrationslejr, sagde taxachaufføren.

KK's møde med kriminalrat Glosch blev ligeså dramatisk.

Han stod ved Vesterport station, ikke langt fra Axeltorv og Dagmarhus, og ventede på en illegal forbindelse, der skulle skaffe Bopa-folkene et nyt depot til våben. Men manden har åbenbart været stikker.

Pludselig stod en lille kraftig mand ved siden af KK og pegede på ham med en pistol.

– Du bist KK!

Det var kriminalrat Glosch, og denne gang tog han ingen chancer. KK så hele tiden ind i en truende pistolmunding. Men åbenbart var Glosch alene, for han kommanderede KK til at gå foran på vej til Dagmarhus, medens han uafbrudt pegede på den unge sabotør med sin pistol. Han gav sig ikke tid til at visitere KK. Og det var heldigt, for KK havde en pistol i venstre inderlomme.

Under turen mod Dagmarhus spekulerede KK som en rasende på, hvordan han skulle få fat i pistolen. Et par gange havde han hånden henne ved inderlommen, men hver gang kommanderede Glosch ham til at holde hænderne væk fra lommerne.

– Jamen, jeg vil have fat i mit lommeterklæde, sagde KK. Jeg er forkølet, som De nok kan se og høre.

Og det var i hvert fald ingen løgn.

Omsider fik KK lov til at stikke hånden langsomt i den venstre inderlomme. Samtidig gik han lidt ud til siden, og da hånden fik fat i pistolen i inderlommen, skød han direkte ud gennem frakkeforet i den retning, hvor han mente, at Glosch befandt sig.

Han ramte.

KK mere fornemmede det, end vidste det. For i det samme begyndte han at løbe. Ligesom for Brandt var dette hans eneste chance. Ankommet til Dagmarhus ville hans dage være talte.

Glosch var faldet om på gaden, ramt af KK's skud. Men han var ikke død. Tværtimod fortsatte han med at fyre efter den løbende KK, der hele tiden prøvede at få sin pistol op af lommen. Men ved skuddet havde låsemekanismen sat sig fast i frakkeforet. Pistolen var i øjeblikket ubrugelig.

KK løb som en vild i zigzag for at undgå Gestapo-mandens skud. Ned over Axeltorv, nøjagtig den samme rute, som Brandt var løbet fra Glosch.

KK havde også heldet med sig.

Ganske vist kom der ingen taxa, men der kom en sporvogn. KK løb til og sprang op på bagperronen. Nogle sekunder senere var han udenfor den tyske Gestapo-mands rækkevidde.

Først bagefter studerede han sin tunge vinterfrakke. Den var gennemhullet af pistolkugler, men ved et mirakel var de alle gået igennem frakken uden at ramme ham.

Frakken hænger i dag på Frihedsmuseet som et eksempel på, hvor heldig man kan være.

KK er officer i den danske hær.

HAR DE EN TÆNDSTIK ?

En sommernat i 1944 nærmede en engelsk bombemaskine sig den jyske vestkyst. Den havde kurs mod den store tyske flyveplads ved Karup, hvor man lidt efter lidt fik den ind på radarskærmen.

Der var ingen bomber ombord i den ensomme engelske maskine. Men på gulvet lå to danskere i faldskærmsdragt. Af og til nippede de til lidt varm te fra en feltflaske, der lå på gulvet imellem dem. De sagde ikke meget, hver for sig havde de nok at tænke på.

Den ene af faldskærmsfolkene havde været officer i den danske hær. Via Sverige var han nået til England, hvor han havde gennemgået et halvt års hård træning på forskellige specialskoler. Nu var han på vej tilbage til Danmark som engelsk officer i Special Forces.

Allerede tidligt under uddannelsen i England havde han valgt sig dæknavnet Bent, som senere skulle blive velkendt og respekteret i jyske modstandskredse. Bent skulle melde sig som forbindelsesofficer hos den jyske modstandschef Toldstrup og sørge for forbindelsen mellem London og det underjordiske jyske hovedkvarter, der ustandselig måtte skifte adresse. Det tyske Gestapo havde ikke noget hedere ønske end at fange Toldstrup og hans hjælpere, og det underjordiske hovedkvarter måtte derfor skifte adresse næsten hver eneste nat. Fra en kulkælder til et loftsværelse, fra baglokalet i en butik til dagligstuen på en bondegård.

De to danskere i den engelske bombemaskine lå tavse ved siden af hinanden. I sine tanker forsøgte Bent ligesom at få et overblik over situationen. Hvad der kunne gøres, var gjort. Om et øjeblik skulle han springe ud i faldskærm over en jysk hedestrækning – ud i et stort, ukendt mørke. Det sværeste ville blive at finde Toldstrups folk dernede på jorden. Selve faldskærmspringet havde han trænet i hver dag gennem et halvt år.

Først havde man trænet ham i at lande med faldskærmen, en

uendelig række af gymnastiske øvelser. Og så var det gået løs for alvor. Han huskede endnu tydeligt dagen før det første spring.

Sammen med en gruppe kammerater fra skolen sad han i en bus på vej ud til flyvepladsen. Blandt kammeraterne var der polakker, nordmænd, jugoslaver, belgiere, danskere og hollændere. Hver af dem skulle være faldskærmsagent i sit eget land. Hver af dem ville blive sendt af sted bag tyskernes linier med en speciel opgave. Som spion, som instruktør af modstandsfolkene, som telegrafist, som sabotageleder eller som agent hos de hemmelige regeringer i de besatte lande.

Stemningen i bussen var høj. Der blev leet, snakket og sunget. Endelig skulle man prøve at springe efter en lang og ensformig træning. Men efterhånden som man nærmede sig flyvepladsen, blev der stille i bussen. Mange fik travlt med at kikke ud ad vinduet og skjule en voksende angst.

Faldskærmene blev udleveret i en barak ved nogle lange borde, hvor unge piger i militære uniformer skubbede de store pakker med faldskærmene over til hver enkelt mand.

På væggen bag dem sad et skilt:

»Lad være med at tro, at du er en helt – for det er du ikke!«

Bent vidste, at mange af kammeraterne tænkte nøjagtig som han selv i dette øjeblik: Her var faldskærmen, var den nu i orden, ville den folde sig ud, når kroppen svævede i den tomme luft? Eller ville det første spring også blive det sidste, eet langt sugende fald med en brat afslutning?

Deres instruktører havde altid med et smil sagt: Det kan kun gå galt, hvis man på depotet får udleveret sin faldskærm af en rødhåret pige.

Bent søgte ængsteligt i rækken af unge piger ved de lange borde. Nej, der var ingen rødhårede piger.

I flyvemaskinen sad de tæt sammen i to lange rækker. Ingen havde lyst til at sige noget, ansigterne lyste hvidt, og man så smalle, sammenknebne læber, medens flyvemaskinen langsomt søgte opad. En stor sergent havde taget opstilling ved hullet i maskinens gulv, hvorfra der skulle springes. Man satte sig på kanten af hullet og lod sig glide ud i det tomme rum, når sergenten sagde »Go«. Og

sergenten havde sin egen måde at sige »Go« på. Iøvrigt var der noget beroligende i, at deres instruktør ville springe først.

Pludselig var det alvor.

Alt for hurtigt var Bent alene ude i luften, medens maskinen brølende forsvandt over ham. I et kort øjeblik mærkede han en bølge af panik, for han følte, at han »faldt opad«. Der måtte være noget galt? Men i næste øjeblik forstod han, at det var faldskærmen, der foldede sig ud og et øjeblik trak ham opad. Næsten i samme sekund svævede han stille og fredeligt. Han lod sig gennemrisle af en vidunderlig befriet fornemmelse.

For Bent blev det hele påny nærværende. Han var atter i den engelske maskine på vej indover den jyske vestkyst. Træningen var forbi, nu skulle det gå løs for alvor. Et medlem af maskinens besætning kantede sig forbi de to danskere på gulvet og nikkede smilende. Bent vidste, at maskinens besætning havde grund til at føle sig lidt bekymrede. Dette var ikke nogen fredelig tur. I øjeblikket var maskinen på vej direkte mod en af Nordeuropas stærkeste tyske flyvestationer, hvor mange hurtige jagermaskiner stod parat til at gå på vingerne og angribe den enlige maskine, medens den sirklede over en åben plads i de jyske skove for at slippe sine faldskærmsfolk.

Bent så på sit ur, klokken var næsten eet om natten. Under overtræksdragten havde han civilt tøj, en blød hat lå klemt fast ved den ene brystlomme. I lommerne havde han danske penge, rationeringskort, falske papirer – og en pistol.

Kunne han nu klare den opgave, man havde stillet ham? Mange ville være afhængige af hans arbejde.

Det sidste halve år var gået med en hård træning. Ingen tid var gået til spilde. Selv om søndagen blev der arbejdet på de mange specialskoler, han havde været igennem. Han havde lært at slå ihjel på den hurtigste og mest lydløse måde. Sammen med sine kammerater var han blevet trænet i at blive arresteret af brutale Gestapofolk og sidde i tysk fængsel. Ofte havde denne træning været lidt for realistisk, men der var ingen tid til hensyn i forberedelserne til arbejdet som hemmelig agent. Bent havde også

lært at betjene de fleste eksisterende våben; han kunne selv på lang afstand skelne den ene tyske afdeling fra den anden. Han kunne hurtigt og effektivt sende i kode på sin radio og var efterhånden blevet ekspert i at skygge en modstander uden selv at blive opdaget. Englands bedste politifolk, soldater, sagførere, hemmelige agenter og forbrydere havde lært ham at lyve, stjæle og slå ihjel.

Alligevel følte Bent sig nu nervøs.

Det var som at spille poker. Han anede ikke, hvad der ventede ham nu, da maskinen allerede var begyndt at cirkle over den plads, hvor nedkastningen skulle finde sted. Sammen med de to faldskærmsfolk ville der også blive nedkastet våben til de jyske modstandsfolk. Bent vidste, at i dette øjeblik ville deres maskine stå som en klar og lysende plet på de tyske radarskærme. De tyske piloter var sikkert allerede i fuldt løb på vej ud til deres maskiner for at komme i luften og angribe den enlige bombemaskine.

I de næste sekunder gik alt så hurtigt. Pludselig svævede Bent i sin faldskærm over Jylland. Han var på vej tilbage. Snart skulle han atter være på dansk jord. Til sin overraskelse opdagede han, at det var klart månelyst. Nede på jorden kunne han se den åbne plads og lommelygter, der blinkede op imod ham. Han kunne også skelne nogle enkelte skikkelser. Og et stykke borte kunne han høre motorlarmen fra de startende tyske jagermaskiner.

Indtil nu var alt gået efter planen, de næste minutter ville blive meget afgørende. Han kunne ikke se sin kammerat, og han opdagede pludselig, at de varme opadgående luftstrømme fra gran-skovene dernede standsede hans fald og førte faldskærmen flere kilometer bort fra nedkastningsområdet. Han følte sig mere og mere ensom. Nu måtte han tage vigtige beslutninger fra sekund til sekund. Hvordan skulle han få kontakt med modstandsfolkene? Langsomt, uendeligt langsomt syntes han, nærmede faldskærmen sig jorden. Først til allersidst blev han klar over faldhastigheden, da et højt grantæ nærmede sig med rivende fart. Bent rev og sled i faldskærmens liner for at undgå træet. Men alt var forgæves. Tungt og hjælpeløst brasede han ned i grantræet. I nogle sekunder følte han sig fuldstændig hjælpeløs i et virvar af faldskærmsliner og

grangrene. Så hang han pludselig stille i linerne et kort stykke over den bløde skovbund.

Nu måtte der handles hurtigt.

Ved at vride og vende sig fik han fat i sin dolk og skar sig løs af linerne. Derefter samlede han faldskærmen sammen og tog overtræksdragten af. Begge dele begravede han i skovbunden, således som man nøje havde instrueret ham om. Efter et kort, men drøjt arbejde stod han nu i en nordjysk skov i sit civile tøj. Kun pistolen ville kunne afsløre, at han var britisk faldskærmsagent.

Bent vidste ikke, hvad der ventede ham i den mørke skov. Han anede ikke, i hvilken retning Toldstrups folk befandt sig. Der var store chancer for at møde de tyske patruljer, som utvivlsomt allerede nu afsøgte terrænet. For en sikkerheds skyld tog han den skudklare pistol i hånden og valgte sig næsten tilfældigt en retning.

I lang tid travede han gennem skoven, spændt som en stålfjeder og parat til alle eventualiteter. Endelig hørte han lyde af andre mennesker. To mænd kom gennem skoven, og Bent gemte sig. Hvem var disse mænd? Bent kunne høre, at de talte dansk. Men dermed var intet sikkert.

Pludselig sprang han frem og stod foran de to mænd med sin pistol i hånden. Det var hans faste beslutning at skyde dem ned, hvis det ikke var modstandsfolk. Han ville ikke tage chancer, hans opgave var for vigtig.

De to mænd strakte øjeblikkelig hænderne i vejret og så meget forfærdede ud. De læste mord i hans øjne. Næsten med det samme begyndte den ene af mændene at sige noget.

– Har De en tændstik? Har De en tændstik?

Det var en mærkelig sætning i denne situation, men manden gentog den nervøst gang på gang.

– Ja, jeg har masser, sagde Bent, men hvorfor det?

Panik bredte sig i ansigterne på de to mænd, som ikke ville give nogen forklaring på, hvorfor de så ihærdigt spurgte efter en tændstik.

Bent huskede pludselig, at netop denne sætning havde været koden, når de jyske modstandsfolk tidligere gav sig til kende overfor faldskærmsfolkene. Det var ikke den kode, Bent havde fået ud-

leveret i England, men han følte sig efterhånden mere og mere sikker på, at han virkelig stod overfor to af modstandsfolkene. Der gik endnu nogle minutter med forsigtige spørgsmål og svar, før de tre mænd var ganske sikre på hinanden. Men så gik det også stærkt med at komme væk fra det farlige område. Beroliget kunne Bent stikke sin store militærpistol i lommen, medens de to mænd førte ham til et sikkert sted.

Det var en beslutsom og hårdt trænet mand, der landede med faldskærmen den nat. Men Bent var alligevel lidt chokeret over livet i Toldstrups jyske hovedkvarter. De ustandselige flytninger forhindrede ikke den tidligere toldassistent i at holde hundreder af modige modstandsfolk i fuld aktivitet, enten det gjaldt modtagelse af våben fra luften, spionage, sabotage eller likvideringer af farlige stikkere.

Fra England havde Bent fået til opgave at være forbindelsesofficer ved Toldstrups hovedkvarter. Han skulle sørge for den daglige radioforbindelse til London og desuden prøve at kortlægge hele det tyske meddelelssystem i Jylland. Endvidere skulle han oprette nogle få, men meget effektive hemmelige pejlestationer, der kunne hjælpe de engelske flyvere på deres vej over det besatte Danmark mod bombemålene i Tyskland. Men i løbet af kort tid havde Toldstrup fået hvirvlet sin nye hjælper ind i mange andre job. Bl. a. uddannede Bent masser af unge sabotører og tog selv del i sabotagerne. Han organiserede nedkastningerne af våben og de følgende transporter af våbnene til hemmelige depoter. Og han blev hjælper for mange engelske og amerikanske flyvere, der havde reddet sig efter nedstyrtninger og nu skulle bringes videre til det neutrale Sverige. Hver måned oplevede Bent flere spændende episoder, end han i sin vildeste fantasi havde kunnet forestille sig under uddannelses tiden i England.

En af de mest spændende oplevelser havde han sammen med Toldstrup i Randers.

De skulle føre nogle vigtige forhandlinger med lokale modstandsfolk og kom til byen i en bil, de havde stjålet fra tyskerne. Først og fremmest gjaldt det om at få bilen parkeret for natten. På den tid kørte der ikke mange biler, den almindelige mo-

torkørsel var forlængst gået i stå på grund af benzinrationering.

De kørte derfor til et værksted, hvor indehaveren var en af deres illegale forbindelser. Men til deres forbløffelse blev de stoppet af tysk vagt ved porten. Værkstedet var netop blevet besat af tyskerne. Det var for sent og for farligt at vende om, så de tog chancen, sådan som de efterhånden var blevet vant til det. Begge havde falske papirer som danske ingeniører, der arbejdede for tyskerne. Høfligt bad de den tyske vagt om at passe godt på vognen for natten og begav sig ud i byen. Det meste af natten forhandlede de med modstandsledelsen i Randers, og næste morgen begav de sig tilbage til værkstedet for at hente vognen. Alt syntes at gå glat, indtil de var ved at forlade værkstedet. Tyske soldater stoppede dem og beordrede dem til det lokale tyske hovedkvarter. Med et gevær i ryggen blev Bent og Toldstrup tvunget til at køre op foran hovedkvarteret, hvor de først blev modtaget af et par utiltalende danskere, der arbejdede for tyskerne.

Både Bent og Toldstrup gjorde alt for at virke rolige og upåvirkede. Men de indså begge, at det ville blive farligt, hvis de skulle forklare sig overfor danskere, der trods alt ville have lettere ved at gennemskue dem. Derfor bad de straks om at måtte tale med selve den tyske kommandant. I begyndelsen lykkedes det ikke, men tilsidst lod man sig imponere af disse to mænd, der absolut kun ville tale med selveste kommandanten.

I mellemtiden var der blevet talt om Gestapo, som snart ville ankomme fra Aarhus. Og alene tanken sendte et koldt gys gennem de to modstandsfolk. Overfor de trænede gestapofolk ville de ikke have mange chancer. Begge var de blandt det hemmelige tyske politis fornemste vildt, og der ville ikke gå lang tid, før de ville blive afslørede. Resultatet ville blive katastrofalt, ikke alene for dem selv, men for hele den jyske modstandsbevægelse.

Heldigvis ankom nu en standardtype på en tysk officer. Streng, men korrekt. Efter nogen tid lykkedes det Bent og Toldstrup at overbevise den tyske kommandant om, at de bege var danske ingeniører, som med den største glæde arbejdede for det store, herlige Tyskland. Den tyske officer havde ikke en politimands erfaring, så det endte med, at de to danskere fik en time fri for at

opsøge bekendte i Randers, der kunne godtgøre, at de virkelig var de personer, som deres legitimationskort antydede.

Næppe var de to mænd ude af det tyske hovedkvarter, før de gjorde sig usynlige. Og Bent sendte en særdeles venlig tanke til den instruktør, der i England havde trænet ham i at klare den slags situationer.

Det var ikke sidste gang, Bent kom i yderst farefulde situationer. Han lærte snart, at hvis man vil udrette noget illegalt arbejde, så må man også løbe en vis risiko. Den mand, som gemmer sig hele tiden, gør ikke megen gavn i en underjordisk krig.

En aften var Bent på vej til Randers. Først havde han stjålet en tysk bil for at få noget at køre i, og nu gik det i fuld fart mod Randers. I bilen havde han en anden modstandsmand, som skulle aflevere vigtige oplysninger i det illegale hovedkvarter. Bent kørte stærkt ad de mørke landeveje på Djursland, da der pludselig skete det, som alle modstandsfolkene frygtede.

Forude blev to lygter tændt, en hvid og en rød. Og den ene blev svinget fra side til side. Bent kendte signalet. Det betød tysk vejspærring og undersøgelse!

Bent var bevæbnet, og iøvrigt ville en undersøgelse straks være afslørende. Der var kun een udvej. Og der måtte handles med det samme.

Han tog farten af vognen og satte den ned i gear, klar til at speede op. Langsomt nærmede han sig den tyske vejspærring, hvor soldaterne troede, han ville gøre holdt. Men pludselig speedede Bent op, og vognen sprang frem med et brøl.

Vejspærringen var oprettet på hovedgaden i en lille landsby, og for at komme forbi den tyske spærring, måtte Bent køre op på fortovet. Bilen hoppede og dansede over rendestenen, men fremad gik det, og tilsyneladende blev tyskerne helt overraskede. Pludselig skete imidlertid noget helt uventet, som i de første sekunder forekom Bent helt ufatteligt. Omkring bilen var luften pludselig fyldt med store heste. Tunge hestekroppe hamrede mod bilen og syntes at ville knuse den. Bent speedede desperat op og bad til, at bilen ville holde. En hest ramte køleren og hvirvledes bort over taget. Og ligeså pludseligt, som det begyndte, var det hele forbi. Bilen

bevægede sig stadig fremad, selvom den ikke så ud som før. Snart var Bent og hans kammerat atter alene på den mørke landevej. Hurtigt fjernede de sig fra den tyske vejspærring og nåede kort efter frem til Randers, hvor kammeraterne fortalte dem, at tyskerne havde foretaget et natligt hesteopkøb i den lille by, som de netop havde passeret ...

Under det illegale arbejde fik Bent efterhånden en dyb respekt for de mennesker, der stilfærdigt ydede modstandsbevægelsen hjælp ved at huse sabotører eller skjule våben. Det var en indsats, der ofte måtte betales meget dyrt, hvis det gik galt. Ofte var det en embedsmand eller forretningsmand, der i bedste fald ville slippe med at blive sendt til en tysk koncentrationslejr efter den sædvanlige tortur, tyskerne anvendte overfor deres fanger. Men desuden satte disse mennesker også hele deres tilværelse på spil, ofte blev deres familier, hustruer og børn arresterede af tyskerne. Og desuden mistede de som regel et embede eller en forretning, som måske var blevet bygget op efter mange slidsomme år. Bent følte ofte, hvor fri og uafhængig han trods alt var. Gik det galt, ja, så gik det i hvert fald kun ud over ham selv.

En eftermiddag sad Bent sammen med sin telegrafist og sendte til England på en lille transportabel sender. Det foregik i en villa på en stille vej i et nordjysk forstads kvarter. I stuen ved siden af legede to børn, husets frue var iøvrigt alene hjemme. Hendes mand, en præst, var ude i sin embedsgerning. Bortset fra det hjørne af stuen, hvor telegrafisten arbejdede med sin sender, var alt fred og idyl.

Bent stod ved vinduet og holdt udkig.

Pludselig opdagede han en af de typiske biler, som tyskerne brugte til at indkredse de hemmelige sendere. Der var ingen tvivl, tyskerne havde sporet senderen, og det fredelige villakvarter var sikkert allerede i stilhed blevet omringet.

Telegrafisten stoppede øjeblikkelig sin virksomhed, og de to mænd så på hinanden – derefter på den unge kone og børnene. For alt i verden måtte det nu ikke komme til kamp. Men ville det være muligt at skjule senderen, hvis der blev husundersøgelse

om et øjeblik? De to mænd ville sagtens kunne klare sig med deres falske indentitetskort.

Da kom den unge frue hen til dem.

– Giv mig jeres sender. Jeg skal alligevel i byen nu og købe ind. Jeg skal nok klare den.

Og et par minutter efter trak den unge kvinde sin cykle nedad havegangen. Det ene barn havde hun ved hånden, det andet sad på bagagebæreren. I cyklekurven lå den hemmelige sender gemt under en indkøbstaske.

Roligt passerede den unge frue tyskerne afspærring, som allerede var etableret. Ingen mistænkte hende for at have en hemmelig radiosender med sig. Snart efter kunne Bent og hans telegrafist også passere tyskerne. Ubevæbnede fredelige medborgere ...

En dag var det endelig slut.

Bent kunne fra den ene time til den anden trække i engelsk officersuniform og optræde ganske åbenlyst.

Men han havde en sidste vigtig ordre fra England at udføre. Han skulle arrestere den tyske chef for Nordjylland, general Schimmelmänn. Den engelske general Dewing ville gerne personligt afhøre Schimmelmänn og forhandle om en helt igennem rolig afvikling af det tyske militære apparat i Nordjylland.

Nogle modstandskammerater hjalp Bent med at arrestere generalen. Det gik ganske fredeligt for sig, da den tidligere faldskærmsmand mødte op i sin engelske officersuniform. Han havde på forhånd besluttet at behandle den tyske general med alle mulige hensyn til hans rang og stilling som officer. Høfligt, men bestemt, blev generalen ført bort.

Så ankom general Dewing til det jyske hotel, hvor man havde sikret ham et hovedkvarter. Bent meldte sig til sin britiske foresatte, der straks spurgte efter den tyske general.

– Han er til Deres disposition, sir, svarede Bent.

– Hvor og hvornår? spurgte Dewing.

– Med det samme, sir, han bor i værelset ved siden af Dem!

General Dewing blev straks vred over dette mærkelige arrangement. Han brød sig aldeles ikke om at have en tysk krigsfange så

tæt inde på livet. Men meget hurtigt skiftede general Dewing opfattelse, og Bent høstede anerkendelse. General Schimmelmann havde været så glad for den yderst korrekte behandling, at han gjorde sit bedste for at hjælpe den britiske general, og afviklingen af det tyske militære apparat i Nordjylland forløb glat og uden større problemer.

STIKKER LIKVIDERET

Det store kontor er stille. Der er trukket hætter over den lange række af skrivemaskiner. Bordene er ryddede og velordnede. Kartoteksskabene er lukkede og låsede. Kun hist og her er tegn på, at mange mennesker arbejder i lokalerne hver dag. En elektrisk koger til eftermiddagskaffen. Et par damegaloscher i et hjørne. En herres kontorjakke pertentligt på en bøjle.

Fra chefens kontor kan vi høre trafikken nede på gaden som en brummen. En sporvogn drejer hvinende om et hjørne.

Svend trækker en skuffe ud i sit skrivebord og rækker mig et avisudklip.

– Det sku' du ta' med. Som en slags forklaring!

Udklippet er fra Berlingske Tidende den 8. september 1943:

– »Den øverstbefalende for de tyske tropper i Danmark bekendtgør følgende:

I den sidste tid har uansvarlige, oftest udenlandske elementer, foretaget eller forsøgt at foretage sporsprængninger og andre sabotagehandlinger på de nordjyske jernbanelinier. Der er derved opstået vanskeligheder og farer ikke alene for militære transporter, men også for den civile jernbanetrafik. For fremtiden vil forstyrrelser af denne art blive modvirket med alle midler.

Før der gribes til midler, som i deres følger beklageligvis også vil træffe de venligtsindede, ordenselskende dele af den danske befolkning, fremkommer der opfordring til dem om virksomt at yde medvirkning til forhindring af jernbanesabotage. Fornøden er ikke alene anmeldelse om pålideligt kendskab til forehavende om at begå en jernbaneforbrydelse, hvortil enhver er forpligtet under strengt straffeanvar, men også anmeldelse af alle mistænkelige personer og påfaldende omstændigheder, der kan føre til opdagelse og forhindring af sabotage.

Til den, der giver de tyske myndigheder hensigtsvarende med-

delelse af en sådan art og derved bidrager til forhindring af en planlagt sabotage eller muliggør pågribelse af gerningsmændene eller beslaglæggelse af sprængstoflagre, ydes der en

høj belønning.

Denne belønning fastsættes i hvert enkelt tilfælde af sabotage til et beløb af indtil

20.000 kroner.

Der tilsikres fortrolig behandling af anmeldelsen.

– Læg mærke til sproget, siger Svend. Hvad mener du om et ord som »medvirkning«. Forbandet dårligt dansk, direkte oversat fra tysk. Og overskriften: Bekendtgørelse om belønning for angivelse af sabotører ...

Medens Svend taler, betragter jeg ham på en helt ny måde. Foran mig sidder en direktør i sin bedste alder – ja, han må jo nu være 42 – en lille smule grånet i toppen. Ikke så spændstig som før, men meget velklædt. Pæne uindfattede briller, velplejede hænder. Et roligt blik og sikre bevægelser. Sådan som de mange mennesker på kontoret kender deres chef.

Og jeg tænker på Svend for 20–22 år siden. Ung student med langt flagrende hår. »Sygekassebriller« med brækket stel. Altid lidt ubarberet og i islandsk trøje. Halvnussede hænder efter mange slags mærkeligt arbejde. Raslende rundt i byen på en rusten cykle med masse af dækslapper, der fik cyklen til at bumpe.

– Ved dine børn noget om dengang? spørger jeg.

– Meget lidt, siger han. Og ikke noget om det »grimme«.

– Og de ansatte her på kontoret?

– Vorherrebevares ... du må love mig at holde mit rigtige navn udenfor. De ville få et chock, hvis de vidste, hvad jeg har lavet. Jeg kan allerede se fjæset på vores bestyrelsesformand ...

Lidt af det overkultiverede i Svends sprog og bevægelser er allerede væk. Vi er hurtigt på vej tilbage i tiden.

– Vi må hellere forklare forhistorien, siger jeg.

– Det begyndte jo med Finn og John, der blev »stukket« af fru Delbo. Historien er efterhånden velkendt. De er for sent ude, det bliver spærretid, og de opsøger fru Delbo, som åbenbart før har

hjulpet dem. Alt er i orden, de sover i hendes lejlighed om natten, og næste morgen giver hun dem morgenkaffe. Men hun vil absolut ned og købe friskt brød til dem, skønt de siger, at det ikke er nødvendigt.

Finn mener jo, at det er på det tidspunkt, hun ringer til Gestapo og angiver dem.

Da de kommer ned fra opgangen i Faksegade og stiger på cyklerne, opdager de hurtigt, at de bliver forfulgt af et par biler. Og det varer ikke længe, før de er klar over, at det er Gestapo. Og så begynder den vilde jagt. De kører alt hvad remmer og tøj kan holde. Det lykkes Finn at slippe fra dem, men John bliver ramt af et skud og falder med sin cykel. Bilerne kommer farende, og John får skudt de to første gestapofolk ned. Derefter bliver han selv ramt af seks-syv kugler og er færdig. De slæber ham med, og han bliver mishandlet på den mest modbydelige måde. Senere får vi at vide, at han er blevet henrettet.

– I april 1944.

– Nåja, på den tid havde vi allerede afsluttet vores del af historien.

– Jagten på fru Delbo begynder allerede dagen efter, at alt dette sker med Finn og John.

– Ja, det var ikke svært at få fastslået, at fru Delbo havde stukket Finn og John. Det siges, at hun fik 20.000 kr. for John. Sådan som det også nævnes i den officielle bekendtgørelse. Og det siges, at hun var blevet lovet andre 20.000 kr., hvis hun osse kunne få lokket Finn i en fælde. Men det gik ikke.

Et par dage efter er 14 mand ude i Faksegade for at gøre op med fru Delbo. Og det er nok værd at lægge mærke til, at det er det første organiserede forsøg på stikker-likvidering. To mand går op for at skyde hende, medens resten holder vagt forskellige steder i gaden. Men vi er jo de rene amatører og ser morderlig skumle ud. Det er vist nok en kioskmænd, der sender bud efter politiet, fordi han ser alle de skumle fyre i gaden. Og inden vi har fået udrettet noget, er politiet over os. De får arresteret fire mand, resten forsvinder hurtigst muligt. Vi havde et farligt besvær med at få de fire anholdte frigivet igen. Men det lykkedes.

Jeg var selv med og stod vagt på et gadehjørne med en stor

1910'er i lommen. Disse 1910'ere var sikkert udmærkede som militære pistoler. Men de var sgu ikke ret gode til os, man kunne jo blive helt skæv i kroppen af at have sådan en fyr i inderlommen.

– Der blev gjort endnu et forsøg?

– Ja, det var Finn og »Flamme« og en tredje af kammeraterne, som kørte derud et par dage senere. Og denne gang gik det lidt bedre. De havde stjålet en bil fra tyskerne og parkerede den lige i nærheden. Så gik de direkte op og ringede på. Finn havde en lydløs pistol i lommen. Det er en anden dame, der lukker op, men da de spørger efter fru Delbo, kommer hun ud af stuen. Da hun ser Finn, vender hun sig om for at løbe ind i stuen igen. Finn har løftet pistolen og skyder, medens den anden kvinde skriger rædselsslagen.

Fru Delbo falder om. Hun ser død ud.

Finn har vrøvl med pistolen, han kan ikke få den gjort skudklar igen. Så bliver de lidt nervøse og stikker af.

Men fru Delbo er ikke død.

Hun har fået et kødsår i skulderen og rejser til Norge. Hun er egentlig norsk. Gennem forskellige kanaler beder man nordmændene om at likvidere hende, og såvidt jeg ved forsøger de et par gange at skyde hende i Bergen. Men det lykkes ikke.

Vi havde jo mange andre ting at tænke på den gang, så fru Delbo forsvinder noget ud af billedet, indtil vi hører, at hun atter er tilbage i København. Det må have været i februar 1944.

Det tager lang tid at opspore hende. Det eneste, vi ved, er at hun låner bøger ude i en bogklub på Østerbro, og først efter et stykke tid får vi opsporet hendes adresse. Hun bor i Sankelmarks-gade.

Men hvilket nummer og under hvilket navn?

Vi finder frem til nogle bekendte i Sankelmarksgade, og gennem dem får vi at vide, hvor fru Delbo bor. Nu kalder hun sig fru Dam og ernærer sig som dameskrædderinde.

På den tid var det jo ikke mere noget nyt med stikkerlikvideringer. Men vi brød os ikke meget om denne opgave. At skyde en kvinde ... det var faktisk temmelig modbydeligt – alt sammen – lige fra begyndelsen.

Svends ansigt er blevet hårdt i trækkene. I hans stemme dirrer en nervøs undertone. Noget kaldes frem, som ellers var glemt.

– Var hun stadig farlig? spørger jeg.

– Absolut. Og iøvrigt havde vi fået at vide, at der som regel var bevæbnede gestapofolk omkring hende.

Nå, men vi måtte jo finde ud af, hvordan vi bedst kunne komme ind på livet af hende. Min kammerat havde en gang set hende på afstand. Jeg anede ikke, hvordan hun så ud.

Forresten er der en lille pudsigt ting ... vi fandt ud af, at i opgangen var der kun lokummer på hver anden etage, og fru Delbo boede midt imellem to. Vi sagde til os selv, at af og til så måtte hun vel opsøge et af de små rum, og så kunne vi bare sætte os til at vente. Men så begyndte vi at diskutere, om hun nu ville gå opad eller nedad, for der var jo flere muligheder. Og tilsidst opgav vi tanken og besluttede at gå direkte til sagen.

Vi fik fat i »Tante«. Det var en pige, som havde hjulpet os med forskelligt andet illegalt arbejde. Aftalen var, at hun skulle opsøge fru Delbo med et stykke stof under armen og sige, at hun gerne ville have syet en kjole eller en dragt. På den måde kunne vi få døren åbnet og lejlighed til at brase ind.

»Tante« sagde ja.

Det var den 9. marts 1944. Jeg så efter i et gammelt avisudklip, jeg har liggende, inden du kom.

Vi stod og ventede på et gadehjørne, men »Tante« kom ikke til tiden. Først bandede vi og sagde en hel masse om kvinder og præcision. Så blev vi nervøse og var ved at opgive det hele. Men så kom »Tante« endelig.

Vi fulgtes ind i opgangen, men blev stående nede ved døren, medens »Tante« gik op på 2. sal, hvor fru Delbo boede. Vi hørte, at hun ringede på, og at døren blev åbnet. Der blev sagt et eller andet, så blev sikkerhedskæden skudt fra, og »Tante« blev lukket ind.

Så skyndte vi os op ad trappen og tog opstilling. Der var en anden dør ved siden af, og vi skjulte os i dørfyldningen. Jeg stod nærmest fru Delbos dør.

Der gik lang tid. Uendelig lang tid.

Et par gange hørte vi, at døren til gaden blev åbnet, og der kom nogen ind. Den ene gang begyndte vedkommende at gå op ad trappen, og vi blev godt nervøse. Det ville ikke være så godt, hvis vi også pludselig fik vidner. Og det så under alle omstændigheder mystisk ud, at vi stod der på trappen. Vi hørte den fremmede dernede trampe op ad trappen, men trak vejret lettet, da skridtene standsede på første sal, og en dør blev åbnet.

Så blev der atter stille.

Jeg kunne mærke nervøsiteten krible-krable mig i kroppen, helt ud i fingerspidserne, medens jeg holdt godt fast om min stengun. Min kammerat havde den russiske pistol, vi ofte brugte til likvideringerne.

Aftalen var, at jeg skulle springe forbi fru Delbo, når døren blev åbnet, og videre ind i stuen. Det var højst sandsynligt, at der sad nogle gestapofolk inde i stuen. Og dem skulle jeg så tage mig af, medens min kammerat skød fru Delbo.

Omsider hørte vi det pusle indenfor.

Og et øjeblik efter blev døren åbnet.

Vi stormede begge to mod døren. Jeg dukkede mig under fru Delbos arme for at komme videre ind i stuen, og samtidig knaldede det løs over hovedet på mig. Min kammerat tømte hele pistolen i hende. Og idet hun faldt, ramte hun mig. Mine briller blev revet af ...

Svend har rejst sig og vender ryggen til mig, medens han kikker ud ad kontorvinduet. Ud over den fredelige by. Der er helt stille et øjeblik. Jeg hører kun den dæmpede larm fra trafikken nede på gaden. Da Svend atter vender sig, er hans øjne blanke af nervøsitet, og hænderne ryster lidt, da han tænder sig en cigaret.

Han siger ikke mere, men går hen og sætter sig i skrivebordsstolen.

– Var der gestapofolk inde i stuen? spørger jeg.

– Hva? Nej. Heldigvis. Stuen var tom.

– Og så?

– Ja, så begyndte jeg som en vild at lede efter mine briller. De var ret typiske. Brillestellet var knækket og sat sammen på en ret

speciel måde. Hvis der kom et billede af de briller i avisen, ville masser af mennesker være klar over, at det var mig.

Ny pause.

– Hvad gjorde I så?

– Så skyndte vi os væk, ned ad trappen, inden der kom folk til. På vejen nedad trappen ville jeg skille min stengun for at putte den ned i mappen. Men jeg var skidenervøs. Jeg rystede på hænderne, så jeg hverken kunne det ene eller det andet. Min kammerat måtte hjælpe mig med at skille stengun'en.

Nede på gaden tog vi vore cykler og kørte væk. Og fra det øjeblik var vi faktisk ubevæbnede. Stengun'en var skilt ad. Og min kammerat havde tømt magasinet i sin pistol. Jeg kan huske ham oppe i lejligheden, hvor han stod med pistolen. Låsen smækkede altid op og stod åben, når pistolen var tømt. Det var i grunden en dum situation.

Senere lærte vi at tage to pistoler med hver. En til likvidation – og en til at klare, hvad der måtte komme bagefter.

– Hvor kørte I hen?

– Hen til en mand, vi kendte. Han havde en lille købmandsforretning. Der kørte vi hen og fik os hver en dobbeltøl. Det gjorde vi næsten altid efter den slags aktioner.

– Ingen spiritus?

– Aldrig.

– Sagde I ikke noget? Er det fru Delbo? Eller sådan noget?

– Nej. Det gjorde man næsten aldrig ved likvidationerne. Stikkerne var jo som regel bevæbnede, og i almindelighed var de fremragende pistolskytter. Der var ikke råd til at tage chancer. Og hvis man spurgte dem: Er De den og den? så ville de bare sige nej, hvis de havde den mindste smule mistanke.

– Hvad tænker man bagefter?

– Sådan noget har man forberedt sig på i lang tid. Det er noget, der vokser sig tilrette, og man får bevidstheden om, at det er rigtigt. Det var en opgave, der skulle løses. Og nogen måtte altså løse den. Der var ikke noget hadmotiv bag den slags aktioner. Iøvrigt kan man ikke blive ved med at hade.

– Men det er en svær opgave?

– Lige før er det forfærdeligt. Der skal en eksplosion til inde i een selv, for at man kan komme i gang. Så sker det hele på en mægtig hurtig tid. Forinden er man ligesom låset fast i sig selv, indtil der tændes en gnist, og der ligesom sker en eksplosion ...

– Følelserne bagefter?

– Tja, vi klarede os altså med dobbeltøl og et æg med sukker i. Ligesom børn, ikke. Men det var vi jo osse ... 20–22 år ...

Svend rejser sig.

– Det er nok, ikke. Men du lover mig, at du holder mit rigtige navn udenfor?

Da vi låser os ud af det tomme, stille kontor, ser jeg Svends skikkelse afslappes. Han er atter direktøren i det pæne tøj.

Da vi sidder i hans bil, smiler han.

– Du, min kone venter mig ikke før klokken halvsyv. Lad os snuppe en øl et sted ...

REJSENDE I SABOTAGE

– Hr. Blæhr er her, siger den gamle frøken.

– Jeg kommer nu, siger Frederik. Han kaster et blik i spejlet og lader kammen løbe gennem håret. Han har ingen bagage og løber hurtigt ned ad trappen. Der står Blæhr.

– Parat?

– Alt i orden.

Frederik tager hurtigt afsked med de to gamle damer, som har givet ham husly det sidste døgn på dansk jord, og følger med Blæhr. De henter Sofus og Kaj, som har overnattet hos en bankdirektør, og går ned til havnen.

Der ligger »Marie« og venter. Det er paketbåden Sæby-København, ikke stort andet end en fiskerskude. Motoren er igang.

– I skal ikke være nervøse, siger Blæhr, den er sødygtig, og tyskeren, som kommer om bord for at inspicere, er bestukket. Det skal nok gå.

På dækket står en ung fisker.

– Hvad vil du her, Christian? spørger Blæhr.

– Jeg vil selv med dennegang. Æ tyskere står sgu derhjemme, svarer Christian sindigt.

Blæhr tager afsked. Hans opgave er løst.

De tre kammerater bliver gemt under det reservesejl, som ligger på lastlugen. En politibetjent fra Aarhus og et søskendepar fra Hjørring er gemt i motorrummet i nogle indhak, som er dækket med brædder. Christian står i forstavnen, som om han er på vej i land.

Så kommer den tyske inspektionsofficer ombord. Han ser intet, og lidt efter lægger de fra kaj med kurs mod Læsørende, hvor de skal møde et svensk skib, der tager flygtningene ombord. Det er tirsdag aften.

– Christian, du fløjter, siger skipper Poulsen, det varsler hårdt vejr.

Christian standser brødebetyngtet sin fløjten, men de tre kammerater kan ikke rigtig lide det. Her gælder søens love, og der er mere mellem himmel og jord ...

De føler sig i det hele taget ikke godt tilpas. Måske er det følelsen af at være afmægtige, hvis noget skulle ske – de har efterladt alle deres våben hos de kammerater, der fortsætter arbejdet i Aarhus – måske er det den lette bølgegang, de ikke kan lide.

Så blæser det op, og i løbet af kort tid hopper og danser den lille skude for stormen. Himmel og jord står i eet.

Angst og søsyge griber de seks landkrabber, og selv den garvede bedstemand, Christian, og jungmanden bliver søsyge. Kun skipperen, som er færing, klarer sig

Stormen er en strid østen, og de kommer kun langsomt frem. Der er ingen båd ved mødestedet, da de endelig når frem. De kan i hvert fald ikke få øje på den. Selv om de kunne, ville det være livsfarligt at lægge bådene så tæt ved hinanden i den oprørte sø, at de kunne komme derover.

– Jeg smider jer i land i Sverige, siger skipperen til de grønblege ansigter. Jeg søger nødhavn og får en reparationskvittering med til København. Det går nok. Jeg har prøvet det før.

– Hvor længe varer det, spørger Kaj ængsteligt.

– Med den vind kan det nemt tage et par dages tid, trøster skipperen, men de går hurtigt.

Natten bliver hård. Det blæser endnu kraftigere op. Fartøjet kæmper for at holde stævnen mod vinden. De kommer næsten ikke fremad. Højest en knob i timen, mener Poulsen, næsten som på atlanten.

Søsygen vil ikke slippe sit tag, den bliver snarere værre. Pigen har fået jungmandens lukaf forude, mens de andre er stuvet sammen i den lille kahyt under styrehuset.

De skiftes til at stå oppe i styrehuset hos Poulsen. Det giver tryk midt i al elendigheden at stå ved hans side, og forresten er der ikke plads til alle syv nede i kahytten. Ingen får lukket et

øje. Vandet larmer mod skibssiden, og båden vrider sig og giver sig i sammenføjningerne.

Omsider gryr dagen, men den bringer ingen ændring i vejret. Det synes snarere at tage til, og nu kommer de slet ingen vegne. De skulle forlængst kunne se Anholt, hvor Poulsen har besluttet at gå i læ, men når de rider på bølgetoppene er der stadig ingen landkending.

Søsygen slipper efterhånden sit tag i de tre kammerater, og de opdager, at de er sultne. Men båden er støvsuget for mad. Den smule brød og andet proviant, der var ombord for at klare besætningens behov under turen til København, er spist i løbet af natten, og der er nu kun et par stykker brød tilbage, som skal gemmes til pigen, når hun igen er istand til at spise for søsyge.

Ondsdagen går, og en ny nat begynder. Skipperen ved ikke rigtig, hvor de er, men fortsætter kursen mod sydøst. Frederik står i styrehuset, da en skygge passerer forude med en lille lysprikk.

– Hvad er det? udbryder Frederik.

– Et skib, hvad havde du ellers tænkt dig, siger Poulsen, og der er eet til – det må være en tysk konvoj.

Han tager farten af maskinen, og efterhånden får de øje på flere lysprikker og skygger.

– Her gider vi ikke ligge og vente, siger Poulsen og går ud og slukker lanterne, vi sejler lige igennem. De kan ikke skyde på os uden at ramme hinanden.

Kaj og Sofus er imens kommet op fra kahytten.

– Et par kilo til hver er nok, råber Sofus gennem stormen.

– Bare rolig, dreng, siger Poulsen, det er du færdig med nu!

Så går de igen ned og forsøger at sove.

Torsdagen bryder frem. Det blæser stadig hårdt, og pigen og bedstemanden er stadig søsyge. Anholt dukker frem. Men Poulsen, som endnu ikke har fået søvn i øjnene, beslutter sig til at sejle videre uden at gå i læ for kysten.

Det er snart trivielt, og den voksende sult bider i maven. Det overgemte vand fra tøndens på dækket mildner ikke sulten – understreger den snarere.

Igen en nat. Får det dog aldrig ende? Frederik lukker øjnene og mærker de hårde brædder gennem tøjet. Han er øm i hver en knogle. Og træt. Mere træt end nogensinde, siden han begyndte sit underjordiske liv.

16–17 måneder havde det varet – og han er endnu i live. Forbavsende.

— — —

August 1943 var en mærkelig måned.

De allierede var gået i land på Sicilien, og nu kunne det ikke vare så længe, før krigen var slut – mente man da.

Krigen, som for danskerne havde været noget fjernt – østfronten lå jo så langt, langt væk – rykkede nu ind på det egentlige europæiske område. En utålmodig trang til at gøre et eller andet, utilfredshed ved bare at sidde og vente og ikke kunne komme til at hjælpe med i kampen mod tyskerne, greb store dele af befolkningen og navnlig de unge mennesker omkring de tyve år.

De blev rastløse.

Det gjaldt også en 19-årig elektrikerlærling i Aarhus. Han boede hos sine forældre i Strandparken og havde ingen særlig illegal indsats at se tilbage på. Når han fik fat i et illegalt blad, gav han det videre, når han havde læst det. Hans sagde grimme ting om tyskerne, når han kunne komme afsted med det – ganske som tusinder af unge mænd – fuld af et raseri mod tyskerne, som han ikke kunne få udløsning for. Han kendte ingen rigtige illegale, og han var ikke stærk nok til at begynde for sig selv.

Men en dag i begyndelsen af august lå der en pakke til ham, da han kom hjem fra arbejde. En firkantet brun pakke – uden afsenderadresse.

Han pakkede den nysgerrigt op og fandt en pakke illegale løbesedler. Oven på stakken lå en lille hvid seddel, hvorpå der stod:

»Fordel disse blade til venner og gode bekendte«. Der var ingen underskrift, og det eneste tegn på, hvor løbesedlerne kom fra, var underskriften på selve sedlerne. Der stod »Budstikken«.

Der gik en varm følelse ned gennem ryggraden. Nu var han

da endelig kommet i en slags forbindelse med de illegale. Han var med.

Hvem kunne have sendt dem?

Han ransagede sin hjerne og gennemgik alle dem, han kendte. – Nej, det kunne ikke være nogen af dem.

Men ligemeget. De måtte uddeles, og det med det samme.

Først læste han løbesedlen. Den fortalte, at der var udbrudt strejke i Esbjerg. Alt arbejde var nedlagt. Først var smedene begyndt, så blev det til generalstrejke, og til sidst havde de handlende lukket deres butikker – det var blevet til en folkestrejke. Sabotører havde brændt fiskepakhuse og lagt bomber flere steder i byen, og da de tilsidst hejsede en bombe ned gennem skorstenen til tyskerne depot i det gamle bryghus på Nørregade, erklærede tyskerne undtagelsestilstand i Esbjerg. Indbyggerne gav pokker i udgangsforbudet, og da tyskerne forsøgte at genne folk væk fra gaderne med våbenmagt, endte det med strejken.

Han læste begejstret om de voldsomme begivenheder. Det var jo næsten åben krig mod den tyske værnemagt, og det havde man vist ikke hørt om før i Danmark i det mindste.

Så tog han sin cykle og gik i gang med at dele blade ud. Han udsøgte sig en passende opgang. Det var med en sær kildrende fornemmelse, at han foldede det første ark sammen og stak det ind ad brevsprækken i stuen til venstre. Det var alligevel noget. Ligesom professionelt. Så foldede han et nyt blad sammen og stak det forsigtigt ind ad sprækken til højre – så det samme på 1. sal og 2. sal og 3., men da han stod på 4. sal, slog det pludseligt ned i ham – hvad nu, hvis der boede en nazist i stuen og han havde læst løbesedlen. Hvad nu, hvis han ventede dernede??

Han skubbede hurtigt de sidste to ark ind ad brevsprækkerne og skyndte sig med hjertet i halsen ned ad trappen. Først da han atter var vel ude på gaden, trak han vejret lettet. Resten af løbesedlerne blev delt ud fra oven og nedefter.

Nu ventede han spændt på den næste pakke, vis på, at den nok skulle komme.

Alligevel blev han ikke så lidt forbløffet, da den kom. Det var

otte dage senere. En aften ringede det på døren. Det var Sofus, der stod der, en lille bred og kraftig fyr.

Sofus var en gammel skolekammerat, som var i lære som maskinarbejder.

– Jeg har en pakke til dig, sagde han blot. Pakken så ud nøjagtig som den forrige.

– Er det bare dig?

– Ja, det havde du ikke troet, hvad!

Det var begyndelsen til en hektisk periode. Der var mange løbesedler, der skulle deles ud – strejkerne bredte sig til Odense og mange andre byer.

I Rold skov overraskede Gestapo en nedkastningsgruppe. De dræbte en mand og fangede en anden, som de stillede for en standret i Aarhus og dømte til døden den 25. august. Aalborg var i oprør, og alle jyske byer strejkedes der efterhånden. – Jo, der var mange budstikker, der skulle fordeles.

Tyskerne udstedte proklamationer om dødsstraf for at uddele opfordringer til sabotager og strejker, og det var netop, hvad han og Sofus havde så travlt med, så det var ikke fri for, at de i deres stille sind følte sig lidt sejge.

En torsdag aften – det var den 26. – var han i fuld gang med at uddele løbesedler. Den gang med en klar opfordring til folkestrejke som protest mod dødsdommen. Han var ved at dække en karré og gik fra opgang til opgang. Først gik han helt op. Så lagde han så hurtigt som muligt sedler i brevsprækkerne på vejen ned.

Ganske rutinemæssigt gik det, han var snart vant til det. Sedlerne var ved at slippe op, og han glædede sig til at komme hjem til aftenkaffen. På sin vej fra en opgang til den næste stod der pludselig en tysk soldat foran ham.

– Hvor pokker kommer han fra, tænkte han lidt forbavset, – der var ingen soldat før – – nå, der er jo så mange tyskere.

Han gik forbi tyskeren, ind i den næste opgang og begyndte den trælsomme opstigning. Træt i benene var han – godt man ikke er postbud, tænkte han, – den tysker forresten, han så lidt mystisk ud. Mon han har mistanke?

Tanken forfølger ham, mens han tager etagerne nedefter. Og der – –

Da han svinger rundt i gelænderet for at tage stykket ned til den sidste repos, skærer som et lyn gennem hans hjerne.

Der står tyskeren og ser op mod ham.

En brøkdæl af et sekund standser han sin vilde vej ned – der er ikke tid eller evne til at tænke – tyskeren løfter den højre hånd nærmere mod pistoltasken – hvad vil han? – vil han skyde?

Det vil aldrig blive opklaret, for i samme sekund er et legeme på vej ned mod tyskeren – i eet spring – og to hænder lukker sig om hans hals. Der bliver et vildt håndgemæng og sparkeri, men til sidst bliver tyskeren liggende.

Der var endnu nogle få løbesedler tilbage i cyklekurven, og han tvang sig selv til at køre hen i et andet kvarter og dele dem ud, mens han faldt lidt til ro.

Det var svært at falde i søvn den aften. Hver gang han lukkede øjnene, så han for sig tyskerens ansigt og øjnene, der sprang frem af deres huler.

Så kom den 29. august – den søndag, da tyskerne trak fløjls-handskerne af og endelig opgav alle drømme om, at Danmark var een af det store Tysklands forbundsfæller. General von Hanneken tog selv magten i sin hånd.

De illegale blade havde nået, hvad de ville, nu kunne de allierede klart se, at vi var i krig med Tyskland. Men krigen var endnu ikke forbi, og der var stadig mange illegale blade, der skulle deles ud.

En dag stak han et blad til Vagn, som var tømrerlærling. Det havde han gjort så tit, men denne gang sagde Vagn:

- Sig mig, er du ikke nervøs ved at dele dem ud?
- Ikke noget at tale om!
- Har du tænkt dig at dele blade ud hele dit liv?
- Hvorfor det?
- Det kunne da være, der var andet, man kunne lave!

De sludrede lidt sammen, og Vagn fortalte, at han og hans bror var blevet opfordret til at danne en illegal gruppe. Det var een, der kaldte sig Toldstrup, og det var een af de helt store kanoner i modstandsbevægelsen.

Kort efter fik han sin første opgave. Han skulle møde Toldstrup på Harald Jensens Plads for at få nærmere ordrer. Vagn fulgte med for at præsentere ham.

Toldstrup var der ikke, da de kom, men det varede ikke længe før en mand i cotton coat og blød hat nærmede sig med faste, hurtige skridt.

– Der er han, sagde Vagn.

Mødet var forbi næsten før det fik begyndt.

– Henvend dig på karetmagerværkstedet i Bispensgade i Aalborg, spørg efter Knud og sig, at du har hilsen med til Svend og Valdemar. Giv ham denne pakke og forsvind igen! Forstået?

Kort og militærisk, uden omsvøb.

– Hvad er dit dæknavn?

– Det ved jeg ikke – jeg har ikke noget.

– Så giver jeg besked om, at det er Frederik, der kommer. Her er penge til togbilletten.

Så gik Toldstrup, og tilbage stod Vagn og den nydøbte Frederik.

– Sådan er han, sagde Vagn med et grin, ingen pjank her.

Frederik kiggede på den lille brune pakke – hvad mon der var i den?

Lidt benovet var han. Dette her var noget af det rigtige illegale. Nu var han for alvor med.

Sofus var naturligvis også med, og i den kommende tid rejste de som kurerer over hele Jylland med pakker og beskeder, mens de skulkede fra deres lærepladser. Det var ikke til at holde skjult for deres forældre i det lange løb, men da Frederik måtte indvie dem i sit farlige ekstraarbejde, var der ingen tvivl i deres sind. Selvfølgelig måtte han gøre, som han fandt det var rigtigt.

Da de nu i nogle måneder havde vænnet sig til arbejdet som kurerer, begyndte de at få følelsen af, at de alligevel ikke var rigtig med – de burde have nogle våben for at være helt rigtige.

Så vedtog de højtideligt, at for at blive »rigtig«, skulle man selv skaffe sig en pistol.

– I er fanden gale mig ikke rigtig kloge, sagde Toldstrup, da han senere hørte det.

De gik i gang med at udføre deres beslutning.

Sofus fik først fat i sin. Han stjal den i garderoben i Leonhardts Conditori, hvor der kom mange tyske soldater. Frederik slap lettere og mere ufarligt til sin. Han talte sig til den.

Han var kommet i tanker om, at en skolekammerat engang havde pralet af, at han havde en pistol. Ham opsøgte han, og efter tre dages ihærdige overtalelsesforsøg lykkedes det Frederik at overbevise den anden om, at pistolen gjorde mere nytte ude i »omsætningen« end ved at ligge gemt bort i hans skuffe. Det var en belgisk 7,65'er – en FN med baghåndssikring – og der hørte nogle få patroner med.

Således fik de alle ret hurtigt skaffet sig pistoler. Den frækste var Emil. Han havde lagt mærke til, at der altid var fuldt af tyske soldater om aftenen i Hovedbanegårdens ventesal, soldater, der ventede på de særlige orlovstog, der skulle bringe dem hjem til de tyske ruinbyer. Somme tider måtte de vente længe på toget nordfra, og så lagde de sig til at sove, hvor det kunne falde.

En sen aften gik Emil ind i ventesalen. Der var stuvende fuldt. Rundt omkring på bænke og borde, ja på gulvet lå soldater og sov. Ind imellem var der også civile danskere.

Der var skummelt – kun få og meget svage pærer lyste. Luften var fuld af svedlugt fra de sovende. Der var så stille, at åndedragene og en dæmpet mumlen fra det ene hjørne var en anmassende støj.

Emil sundede sig lidt, valgte så en passende klynge soldater og pressede sig ned midt i den. Lidt efter rejste han sig op og forlod salen med en tysk pistol i frakkelommen.

Det gik ikke godt med nedkastningerne det efterår. Det meste blev taget af Gestapo, og der opstod snart mangel på sprængstof til sabotørerne. Som kurér havde Frederik ikke noget at gøre, hverken med nedkastningerne eller med sabotage, men han besluttede alligvel at prøve om han ikke kunne være med til at afhjælpe manglen.

Han opfandt et helt nyt sprængstof. Fra skolen vidste han, at kaliumklorat var farligt. Rødt fosfor var også godt – og salpeter skulle der vist også til.

En aften, mens han sad på sit værelse, blandede han forsigtigt

de tre ingredienser. Det blev til en lille portion på en halv snes gram som han hældte i en blikæske.

Det måtte prøves først, før han satte en større produktion igang, og han tog den derfor med på arbejde næste dag. Han stillede den sammen med madkassen oven på det høje skab som han plejede. Hvad ville Sofus sige, når han mødte op med hjemmelavet dynamit?

Det blev frokostpause – den 11. januar – og Frederik gik hen efter sin madkasse. Det var et højt skab og Frederik måtte stå på tærne for at få fat på kassen, der var skubbet lidt for langt ind. Da han fik den ned, opdagede han, at det var den forkerte æske – den med pulveret.

Og så med eet eksploderede hele verden i en skærende gul flamme. Han hører ikke braget, men stirrer forbavset på hånden, som er en blodig klump og på blodet, som drypper fra ansigtet ned på gulvet.

– Det ser kønt ud, sagde dr. Madsen på skadestuen, hvordan har De båret Dem ad med det?

– Det eksploderede bare, sagde Frederik, endnu ikke helt sig selv.

– Hvad eksploderede?

– Pulveret!

– Hvilket pulver?

– Jeg prøvede at lave sprængstof, brast det ud af Frederik.

Så spurgte dr. Madsen ikke mere. Han gjorde sårene færdige.

– De får lov at beholde de fleste fingre, sagde han. De har været svineheldig, men De kommer til at rende rundt med en masse blikstumper i kroppen resten af Deres liv. Det er alt for stort et arbejde at fjerne dem nu.

Frederik blev kørt ind på stuen og fik god tid til at bande over sin egen uforsigtighed. Nu måtte han ligge der til ingen nytte i flere dage. Heldigvis var tyskerne ikke kommet efter eksplosionen. Det var gået stille af, hvis man kan sige det sådan.

Men et par dage efter kom lærekammeraten i besøgstiden.

– Tyskerne har været på værkstedet idag, fortalte han.

Frederik var ikke længe om at få samlet sit kluns sammen. Han forlod hurtigt hospitalet og tog ud til en kammerat, hvor han slog sig ned. Han blev der kun et par dage, for der gik betændelse i

hånden, og da det viste sig, at Gestapo ikke havde været ude efter ham på værkstedet, men efter en montør, der spiste på pensionat med en anholdt, vendte Frederik tilbage til hospitalet. Men denne gang blev han overhovedet ikke registreret nogen steder. Han eksisterede simpelthen ikke. Jo – læger og sygeplejersker var gode nok.

Da han blev udskrevet fra hospitalet, rykkede han igen ind på sit værelse derhjemme, og da sårene i ansigtet var groet nogenlunde sammen, begyndte han igen på værkstedet. Ulykken havde ikke vakt nogen videre opmærksomhed ude omkring, og dagene gik som før.

Men nu kom en ny opgave til Sofus og Frederik og de andre i den lille gruppe. De skulle være med til våbenmodtagelser.

Den første plads hed »Flemming«, og når London sendte hilsen til Flemming måtte de afsted ud ad Viborglandevejen til Fejstrup krat. Det var en ideel plads, sagde de andre, med skove på alle fire sider.

De første gange måtte de cykle hjem igen med uforrettet sag. Der var megen sne i februar og flere nedkastninger måtte aflyses i sidste øjeblik. Men endelig lykkedes det.

For elektrikerlærlingen »Frederik« var synet af de 6 containere som hang i deres faldskærme nogle øjeblikke før de nåede jorden, sikkert det smukkeste syn, han nogensinde havde set. Der hang hvidt på lyseblåt beviset på, at de ikke var glemt af den frie verden, og samtidig tegnet på at han Frederik, var een af dem der var med i kampen. Han var iøvrigt lygteemand. Hans forbundne hånd duede endnu ikke til at slæbe, så han havde eet af de faste lys.

De var med på flere pladser. Deres chef, Toldstrup, var jo leder af nedkastningsarbejdet, eller rettere modtagelserne i hele Jylland, men »Flemming« var deres favoritplads, lige til den blev opdaget.

De havde ikke fået to containere med sig. De så ud til at være sporløst forsvundet. Ikke desto mindre blev de fundet dagen efter af tyskerne som lagde fælder i dem i håb om at de illegale skulle finde dem.

Det blev to fredelige skovarbejdere, der fandt dem. De var ligeså nysgerrige, som enhver anden ville have været og forsøgte at åbne den ene. Pludselig bragede en øredøvende eksplosion gennem den

vinterstille skov. Fælden var klappet i, og den ene skovarbejder blev sprængt i stumper og stykker. Pladsen »Flemming« kunne ikke bruges mere.

Frederik var forøvrigt gået under jorden.

Ikke fordi han var eftersøgt, men simpelthen fordi han ikke længere havde tid til at passe sit arbejde. Han tog den fulde konsekvens og flyttede hjemmefra. Forældrene var enige om, at det var det fornuftigste. Den første underjordiske bolig var hos en gammel tante i Ørumsgade. Et fænomen var hun.

– Du kan tro, jeg skal nok holde kæft, sagde hun, mens øjnene tindrede af fryd over at få lov til at være med til at genere tyskerne.

Frederik fik et loftsværelse til disposition af den gamle dage, og når han ikke nåede hjem til aftenkaffetid – og det nåede han stadig sjældnere – stod der altid en termoflaske med varm erstatningskaffe og ventede på ham. Hun var een af de mange stille hjælpere, som var uundværlige, hvis man skulle leve en jaget forbryders tilværelse i mørket.

I begyndelsen af juni dukkede Kaj op. Han havde været medlem af en gruppe i Viborg, som var blevet trevlet op af Gestapo, og Toldstrup havde beordret ham til Aarhus. Han havde Bjarne med sig. Bjarne var befalingsmand i marinen, og Kaj var officerselev, så her fik lærlingene selskab af professionelle soldater, – unge ganske vist, men en militæruddannelse havde de da.

Det var Kaj, der fandt på, at de trængte til lidt ferie, og han fandt også frem til en hytte ved Hald sø. Der boede de en uges tid. Det var første gang, de boede så mange sammen, og det gav egentlig en god trykhedsfølelse. Det var noget andet end at være hver for sig om natten med visheden om, at hvis tyskerne kom, var de helt alene. Helt alene i den sidste kamp.

De var fem i hytten. Foruden Kaj, Sofus, Bjarne og Frederik var Ole med. Han var maskinlærling hos Frichs og var fornylig kommet med i gruppen.

Dagene gik alt for hurtigt. Af og til skød de fra hytten gennem døren ud over søen for at prøve pistolerne. Det kunne næsten ikke høres uden for hytten, konstaterede de. Og en eftermiddag dukkede pludselig ud af den klare himmel i ganske lav højde en eskadrille

engelske jagere. De fløj så lavt, at de næsten rev taget af hytten, og da ørerne faldt til ro efter den voldsomme motorlarm, kom en kraftig buldren rullende i retning fra Karup, hvor tyskerne havde bygget en stor flyveplads.

Een af de første dage i august gav Toldstrup dem ordre til at møde en mand, der hed Koch, på banegårdspladsen. Denne mand skulle fremtidig være deres chef, og de skulle ikke mere have med modtagelser og kurértjeneste at gøre.

De århusianske sabotagegrupper – de var kommunistiske – var nylig blevet revet op af Gestapo så der eksisterede i øjeblikket ingen sabotagegrupper i Aarhus. Koch havde af Frihedsrådet fået til opgave at organisere nye sabotagegrupper i Aarhus, og de skulle være de første. De kunne trygt stole på Koch. Han var en gammel rotte fra København, hvor han havde ledet een af de største sabotageorganisationer.

Sådan mødte de Koch, som under navnet Finn havde været chef for Holger Danske, indtil han blev for stærkt eftersøgt. Han var meget karakteristisk af udseende og ikke nem at skjule, men nu stod han altså her i Aarhus iført en sort paryk, som klædede frygteligt og fik ham til at svede over hele hovedet. Han turde ikke tage den af – han havde nemlig tidligere været en hel del i Aarhus, og det ville ikke være så godt, hvis han blev genkendt af gamle venner – han skulle helst gå for at være i Sverige.

Nogle få dage efter blev han alligevel enig med sig selv om, at det med parykken, det kunne vist være det samme. Han skulle netop til at stige ind i en taxi, da chaufføren høfligt spurgte:

– Hvor skal vi så hen, hr. Lillelund.

Koch gik straks i arbejde og fremskaffede sprængstof gennem den nystartede ventegruppeorganisation »5. kolonne«, som overtog nedkastningsarbejdet i Aarhus-området, da Toldstrup med Vagn og Emil – som iøvrigt senere faldt som medlem af »dagdriverbanden« – flygtede til Aalborg.

Ilddåben som sabotører skulle de have på Silkeborgvej. Koch havde udpeget Brd. Jørgensens automobilværksted som det første mål.

I flere dage holdt de omhyggeligt øje med værkstedet, bemærkede sig alt om sabotagevagtordningen – om natten var der kun

een, og han sad for det meste i et indelukke, et lille værkførerkontor i den ene ende af værkstedshallen.

Det var mørk nat, da aktionen løb af stabelen den 21. august. Gennem ruden i en sidedør kunne de se, at der trængte lys ud fra værkførerkontoret gennem mørklægningen. Sabotagevagten var der altså.

Fra amerikanske gangsterromaner vidste de, hvordan man fjerner en rude uden støj, og de smurte derfor omhyggeligt det medbragte pund grøn sæbe ud over ruden og trykkede til. Så åbnede de yalelåsen indefra og lidt efter var de på tåspidserne på vej hen mod det lille aflukke. Stille, stille – sabotagevagten måtte intet høre, før de sprang ind i rummet til ham.

Uhyre forsigtigt sneg den lille gruppe sig frem, og det var som om hele verden ramlede sammen om dem, da en af dem kom til at vælte nogle plader.

Det var nu eller aldrig – den larm havde vagten ikke kunnet undgå at høre – og de nærmest fløj de sidste meter hen til døren og flåede den op. Med de dragne pistoler sprang de hulter til bulter ind i lyset og råbte:

– Hænderne ...

Men det blev ikke til mere. Rummet var tomt.

Hvor i alverden var vagten?

De havde 5–6 små ledninger PE 02 og een stor. De små havde korte lunter og skulle sprænge de enkelte maskiner og biler, mens den store ladning skulle ødelægge bygningen, når de små var sprunget.

Det tog kun få minutter, så var alle klar. Da Kajs fløjte lød, tændte de lunterne, og mens de hvæsende og spruttende lunter udsendte et flaksende blåligt lysskær, forlod sabotørerne – og det var de jo nu – værkstedet i største hast. De var næppe kommet ud, før fyrværkeriet begyndte. Det var med en egen tilfredsstillelse, at Frederik gik i seng i sit underjordiske logi den aften.

Næste dag kunne begivenheden læses i aviserne. Ødelæggelserne var fuldstændige, så aktionen havde været vellykket. Der var også et interview med sabotagevagten, som beskrev hvordan han var blevet holdt op af maskerede mænd. De havde halvmasker for under-

ansigtet, men havde iøvrigt behandlet ham pænt, forklarede han. – Unægteligt lidt mærkeligt at læse for Frederik og hans kammerater. Men forklaringen var den, at vagten havde været på besøg hos en dame ude i byen, og det ville jo ikke se så godt ud i avisen.

I de følgende uger havde de travlt. Koch førte en nålestikspolitik, og næsten daglig eksploderede deres bomber – snart i et andet bilværksted, snart i et ismejeri med nazistisk indehaver – det blev til rutine for dem.

Schalburgkorpset havde instruktionslokaler og et mindre våbenlager – mest hærens gamle 1889-geværer – i universalfabrikkernes forbygning.

I selve fabriksbygningen bagved blev der fremstillet dorne til granathylstre, d. v. s. de stålkerner, som man på granatfabrikkerne pressede hylstrene op om. Altså en virkelig betydningsfuld leverandør til den tyske krigsindustri.

Denne kombination af Schalburgskole og krigsvigtig industri gjorde, at området var spækket med tyske vagter, så det var ingen let opgave, de havde fået af Koch. Navnlig om natten var det svært, for pladsen mellem bygningerne var oplyst af projektører og overvåget af maskingeværer.

I deres ungdommelige overmod besluttede de at tage fabrikken med storm. Men dertil var de for få. Det kunne vel også være en god træning for de nystartede militærgrupper, mente de.

De aftalte at mødes med en halv snes af 5. kolonnes folk for at drøfte planen, og en aften mødtes de i en kælder hos Alfred Benzon på Fredens Torv. Militærgruppernes folk var betænkelige.

Kaj, Sofus og Frederik talte godt for deres sag, men efterhånden som diskussionen fortsatte, stod det mere og mere klart, at planen var for hasarderet. De måtte opgive tanken.

Men Koch gav ikke så let op. Han skaffede dem forbindelse til en lagerarbejder på universalfabriken. Lagerarbejderen lovede at anbringe en kasse i forbygningens kælder, hvor fabriken havde et lagerrum, som var adskilt fra Schalburgfolkenes lokaler.

Sofus og Frederik skaffede en passende trækasse og pakkede omhyggeligt en bombe på en snes kilo ind i træuld. Det var en usædvanlig kraftig ladning, men den skulle også gerne fjerne hele

forbygningen, så de kunne komme den vej ind til selve fabriken senere.

Bomben blev forsynet med 12-timers tidsblyanter, og præcis kl. 12 middag »klemte« de dem.

De sank et par store klumper, da de sømmede låget på kassen – kunne blyanterne nu tåle rystelserne? Så bar de forsigtigt kassen ud, stillede den på den trehjulede cykle, der var anskaffet til lejligheden, og begav sig af sted. De skulle køre 3–4 km med den klargjorte bombe, men de følte det, som om de havde kørt gennem alle Danmarks byer, før de fik afleveret budcyklen til lagerarbejderen, der skulle stille kassen på plads.

Frederik fik hans cykle, og de fulgte efter i meget god afstand gennem trafikken. De så ham forsvinde ind ad porten og var med ham i tankerne.

Nu er han inde i gården – nu standser han – nu går han hen og løfter kassen af ladet – bærer den ned ad trappen – nu ind i kælder-rummet, forsigtig, forsigtig for Guds skyld – stiller den fra sig! – stadig intet drøn – og endelig slapper de af. Han skulle bare have vidst, hvilken fare han havde været i.

Der løb varmerør gennem kælderen, så bomben sprang allerede kl. 23. Hele forbygningen sank sammen, og brandgavlene på nabo-husene stod skarpt op til begge sider – kun i den ene var der hul ind til et soveværelse.

Der var ingen mennesker i den saboterede bygning, da eksplosionen fandt sted, og ingen kom til skade.

Søndagen efter skulle anden del af planen sættes i værk.

Sofus havde fået een af sine bekendte til at holde øje med fabriken, og han rapporterede, at tilsyneladende var alle vagtposter trukket tilbage. Det lød meget mystisk, og de var ikke helt rolige, da de ved middagstid blandede sig med de mange tilskuere, som stod på gaden udenfor afspærringen og beundrede ødelæggelsen.

Sofus' mand nikkede, at alt var i orden, så vidt han havde kunnet konstatere, og da de ikke kunne se noget tegn på liv foran eller i fabriken, skred de til værks.

De gik op i brokkerne og så sagligt på skaden med deres sprængstofferfyldte mapper under armen. Kaj tog en tommestok frem, fol-

dede den ud i hele sin længde og lagde den på ruinbunken, mens han så meget eftertænksum ud. Der var stadig tyst og stille henne ved fabriksbygningen.

Efter at have flyttet lidt rundt på tommestokken, gik de endelig resolut hen til fabriken og sparkede en dør op, som ikke kunne ses af tilskuerskaren. Den var kun sikret med en almindelig yalelås.

Fabrikslokalet fyldte hele stueetagen, bortset fra kontoret, og de gik straks i gang med at placere små ladninger på drejebænkene og den sædvanlige store midt på gulvet. Kaj tændte en »urtepotte« og smed den ind i kontoret, og Poul løb op på loftsetagen for at undersøge om der var nogen deroppe.

Så sprang de fra bombe til bombe og tændte lunterne. Da de løb forbi kontoret, blussede det allerede lystigt. »Urtepotten« havde gjort sin pligt.

De løb ud over forhusets ruiner, mens de trak pistolerne.

– Forsvind, forsvind, nu springer det! råbte de og truede med pistolerne. Som avner for vinden spredtes tilskuerskaren, mens de cyklede hjem til akkompagnement af bragende bomber og et afslutningsknald, der fik jorden til at ryste.

I lystbådehavnen stod eet af tyskernes antiluftskytstårne. En trækonstruktion, som var lukket fornedet med brædder, så det kunne bruges som oplagsrum. Oppe på platformen ved kanonen stod altid en tysk soldat, og nedenfor patruljerede en anden. Ved siden af lå vagtskuret, delvis dækket af buske og træer.

Der førte kun een vej ud til havnen, hvor tårnet stod, og Frederik stod ved vejens begyndelse ca. 150 m fra tårnet, mens Poul og Sofus cyklede helt ud og stillede cyklerne op ad nogle træer.

Da vagtposten på jorden var omme på den anden side af tårnet, sprang Poul ind gennem døren til oplagsrummet og trak døren til efter sig, så tyskeren ikke skulle opdage noget, når han igen kom forbi på sin runde.

Mens Poul koncentrerede sig om at klargøre den tre kilo store bombe ved et af tårnets svære støtteben, hørte han pludselig en rislende lyd tæt ved sig. Forbavset så han op fra sit arbejde og skimtede mellem brædderne den tyske vagtpost, som fredsomme-

ligt var ved at forrette sin nødtørft op ad væggen en halv meter fra ham.

Mens tyskeren skubbede tøjet til rette, trykkede Poul de to ti minutters blyanter, fjernede sikkerhedspindene og forsvandt.

– Gud ved, hvor vagtposten blev af, sagde Sofus, de de cyklede væk.

– Det kan jeg godt fortælle dig, sagde Poul og forklarede den barokke situation – det manglede kun, at han skulle tisse på bomben.

De cyklede over til Klintegården og satte sig på en bænk med god udsigt til kanontårnet. Der sad de og så det eksplodere.

– Vi har fået besked på at gøre alt, hvad vi kan for at forsinke jernbanetrafikken, sagde Koch en dag. Efter at svenskerne har forbudt tyskerne at sende tropper til Norge gennem Sverige, skal de allesammen denne vej gennem Jylland. Enten på vej til Norge eller ned gennem Jylland på vej til fronterne.

– Den bedste måde at gøre det på er at ødelægge lokomotiverne. Hvor er der mange lokomotiver? fortsatte Koch.

– I lokomotivremiserne, var der een, der sagde.

– Netop, svarede Koch, altså i statsbanernes lokomotivremise ude på godsbaneterrænet. Bare gå i gang.

Det var ingen let opgave. Remisen var bevogtet af danske betjente, som var udstyret med militærets geværer model 89. Der var en betjent ved drejeskiven, en ved transformortårnet, en ved selve hallen og et par stykker til.

En aften i begyndelsen af september skulle det ske. De var seks, og et stykke vej derfra stillede de deres cykler. Det var ved otte-tiden, lige i mørkningen.

De havde valgt at nærme sig bagfra ad en allé, der gik hen til omklædningsrum og kantiner. Derfra kunne de gå direkte ind i den store hal. Ved at vælge den vej, skulle de ganske vist forbi den betjent, der stod vagt ved transformatoren, men de håbede, at de kunne snige sig forbi i ly af de buske og træer, som kantede vejen.

Det lykkedes dem også at slippe uset forbi vagtposten, som stod skjult bag de høje hække, der omgav transformatoren.

Døren til omklædningsrummet var ulåst, og det første, de gjorde,

da de kom ind, var at forsyne sig med jernbanekasketter, så de ikke ville virke alt for påfaldende, hvis de mødte personale i remisen. Ole behøvede ikke at låne nogen kasket. Han havde i forvejet »lånt« en af sin far, som var jernbanemand.

Så gik de ud i hallen til lokomotiverne. De regnede med, at der stod 5–6 stykker.

Til deres store skuffelse stod der kun et eneste. Gennem portene kunne de se, at der stod flere udenfor, og så måtte de jo tage dem dér!

Kaj gik hen for at ordne det lokomotiv, der stod indenfor, og de andre gik udenfor. Dog ikke Ole, som havde til opgave at ødelægge kørevognen, d. v. s. den vogn, som transporterer lokomotiverne sidelæns fra spor til spor.

Der stod en remisearbejder og rodede med noget.

– Hvad skal du? sagde han brysk.

Men Ole var lynhurtig.

– Hvor står 728? spurgte han.

– Udenfor, svarede arbejderen, og Ole fandt det bedre at gå udenfor.

Der stod 5 lokomotiver derude, og sabotørerne fordelte sig hurtigt. To stænger PE 02 på hver hovedcylinder var vel nok, og de blev hurtigt anbragt.

Pludselig stak en mand hovedet ud af et lokomotiv.

– Hvad sker der nu? spurgte han forvirret.

– Nu springer det i luften, og så er det med at komme væk, farmand, var det svar han fik. Og som et lyn var han nede af lokomotivet og forsvandt i flyvende fart.

De havde på fornemmelsen, at Kajs fløjte peb, næsten før de havde fået bomberne anbragt, men i en fart fik de ild på de sorte lunter og løb ind i remisehallen, hvor Kaj ventede på dem for at tænde den sidste lunte, når de var sikkert forbi.

Allerede, mens de løb gennem hallen, sprang den første bombe udenfor.

Ole kastede et ærgerligt blik på kørevognen – men der var ikke tid – og løb så ind i omklædningsrummet, fulgt af Kaj, der havde tændt den sidste lunte.

Pludselig stod remisearbejderen foran dem. Han var blevet tilkaldt af Oles »ven«, der altså alligevel havde fået mistanke, og forsøgte nu at stoppe dem. Men synet af et par pistolmundinger bragte ham snart på andre tanker.

Mens bomberne bragede, løb de tilbage ad alléen. De var forberedt på at møde betjenten ved transformatoren, men han havde klogeligt gjort sig usynlig, og de kunne lettet stikke pistolerne i lommerne igen. Der var cyklerne – nu var de så godt som væk.

Da ser de et par hundrede meter væk, midt på den eneste vej, der fører derfra, et kompagni tyske soldater opmarcheret under kommando. Tyskerne venter på at komme med et godstog sydpå.

Frederik bliver våd på panden, men der er ingen vej tilbage, og med pistolen vippende i cyklekurven sammen med rester af bombe-materialet, baner han sig forsigtigt vej forbi soldater og officerer, som høfligt træder til side – uden dog at gøre honnør. Selv da lokomotivet i remisen går med et sidste brag, reagerer tyskerne ikke – de betragter blot med almindelig sløv ligegyldighed de cyklende unge mennesker – det er vel forresten heller ikke deres arbejds-område.

Vagn havde været med som gæst. Han var kommet ned fra Aalborg for at hente forskelligt materiale, som lå i en lade uden for byen. Det var aften, da de læssede lastbilen. Midt i det hele dukkede Toldstrup op, men han forsvandt hurtigt igen. Ole og Moses fra Svendborg påtog sig at køre ladningen til Randers samme nat, og sagerne blev i god behold afleveret på rette sted.

Efter en nat uden søvn gik de om morgenen hen på jernbanerestauranten for at få sig en kop hårdt tiltrængt morgenkaffe.

Næppe havde de sat sig, før Gestapo var der og omringede dem. De havde ikke en chance.

De tog dem til Gestapo-hovedkvarteret i Aarhus. Ole var fantastisk. Han sagde intet. Der gik ti dage, før de kendte hans navn.

De bandt hans hånd fast på et bord med håndfladen nedad og masede systematisk knoglerne til grød med en hammer.

Han behøvede ikke at simulere syg for at blive flyttet fra Vestre Allés fængsel til kommunehospitalets tyske afdeling.

Det lykkedes ham at få en rengøringsdame til at bringe en lap

papir til hans forældre. Det var det første livstegn, man fik fra ham. Siden, han var taget af sted til Randers, havde ingen hørt noget til ham og Moses, og man anede ikke, hvad der var sket med dem, selv om man selvfølgelig også frygtede det værste.

Nu gik Oles far time efter time rundt på Aarhus gader i håb om at støde på nogen af Oles illegale kammerater. Han anede ikke, hvor de boede, men han havde hilst på et par af dem og håbede at løbe på een af dem.

Efter et par dages frugtesløs vandren traf han endelig på Sofus og fik beskeden givet videre.

Nu vidste man, hvor Ole var.

Tyskerne havde i mellemtiden taget det danske politi, og dermed forsvandt også politiets vagtposter. Der gik nogle uger, før der på tysk forlangende, og med tyske våben, blev oprettet nye bevæbnede vagtordninger. Sofus og Frederik var iøvrigt i Aalborg den 19. september og traf der en reservepolitimand, som måtte gå under jorden. Det var Poul, og de tog ham med til Aarhus som medlem af deres gruppe.

– Der står tre lokomotiver klar til levering ude på Frichs fabriker, sagde Koch en dag.

– Dem ordner vi, sagde Sofus og Frederik i munden på hinanden. De havde begge arbejdet derude og kendte forholdene ud og ind. De vidste også, at for at komme ud fra værkstedet måtte lokomotiverne ud over en drejeskive. Ved at ødelægge drejeskiven, spærrede man altså lokomotiverne inde, og tyskerne kunne ikke få nogen glæde af dem lige med det samme.

Den 26. september, midt på dagen, tog de en taxi på banegårdspladsen. Med sig havde de en pæn, stor pakke med 3–4 kilo sprængstof, som skulle ødelægge centeraksen, og lidt PE 02 til at smadre løbehjulene. Desuden havde Kaj i lommen en lille bombe på størrelse med et æg. Den var beregnet til at virke som en advarsel til folk, som befandt sig på terrænet.

Der var ingen tyske vagter, men derimod danske vagter, som var bevæbnede med knipler.

De lod taxien vente med snurrende motor. Den skulle være parat,

og det var ikke altid lige let at få startet en gengasmotor i en fart. Så gik de hyggeligt sludrende hen mod portnerlogen.

Pludselig fik de fart på og rev døren op, samtidig med at de sprang ind til den lamslåede vagt med pistolerne fremme. Der stod et par mand derinde, og Sofus måtte efterlades for at passe på dem, mens de andre fortsatte. De vidste, at portvagten havde en lille »ulovlig« pistol i bordskuffen, og den sikrede de sig selvfølgelig. En lille køn 6,35 med perlemorsskæfte ...

Kaj og Frederik fik hurtigt anbragt de tre ladninger og antændte lunterne. Frederik skyndte sig ud i taxi'en, mens Kaj tændte ægget og blæste i sin fløjte. Næsten øjeblikkelig fyldtes vinduerne i kontorbygningen overfor med nysgerrige ansigter.

– Smid jer ned, nu springer skiven, skreg Kaj af sine lungers fulde kraft. Så smed han ægget fra sig og forsvandt med lynets hast ud i taxi'en sammen med Sofus.

Drejeskiven blev totalt ødelagt og måtte demonteres, men det varede ikke længe, før den igen kunne bruges, og de indespærrede lokomotiver kunne slippe ud på tyskernes jernbaner. Nu kom der også rigtige bevæbnede vagter.

Men Sofus og Frederik havde stadig lærekammerater derude, og de fik en modig ung mand til at anbringe ladninger i fyrboksene på lokomotiverne.

Lige før fyraften blev blyanterne presset, og i løbet af natten eksploderede de tre ladninger. Lokomotiverne blev så ødelagte, at de måtte skilles helt ad. Det forhindrede ikke, at tyskerne fik dem, men det forsinkede dem i hvert fald i lang tid, og da de endelig skulle afsted, var der posteret en tysk soldat for hver 10. meter ind til banegården.

Kaj havde været med til jernbanesabotage i Viborg, og de syntes, at hans erfaringer burde udnyttes.

Hver aften klokken ti afgang fra Aarhus et troppetog. I den sydlige udkant af byen kørte toget ind på en dæmning, som dannede en kurve, og hvis man nu kunne sprænge den yderste skinne bort, ville toget fortsætte ud over dæmningen og blokere begge spor.

Af Koch fik de udleveret to æsker af de såkaldte tågesignaler,

som var til at klemme fast på skinnerne. Når hjulet trykkede dem sammen, udløstes de tilkoblede sprængladninger. Såre simpelt.

De fik kontakt med en sønderjyde, som var portør på hovedbanegården. Lidt før klokken 22 skulle de ringe ham op på hans blokpost for at høre, »om onkel Jens skulle rejse«, d. v. s. om tyskeretoget virkelig gik. Det var jo vigtigt at sikre sig mod den frygtelige fejltagelse der kunne ske, hvis der i stedet kom et dansk passagertog.

De stillede cyklerne på Skanderborgvej og sneg sig gennem en havekoloni, over baneterrænet i ly af godsvognene og nåede frem til det rigtige spor.

Så klemte de tågesignalerne fast – og huskede at vende detonatorerne udad, så hjulflangerne ikke kunne komme til at klippe dem af. To stænger ved hver samling – cordtex mellem ladningerne. Sprængningerne ville ske bag ved lokomotivet, så det danske lokomotivpersonale kunne slippe uskadt.

Lidt før tid trak de sig tilbage til Skanderborgvej.

De kunne se toget komme. Ilden fra fyrstedet gav et svagt, rødt skær ud ad vinduet. Det nærmede sig langsomt det minerede sted og – – – nu kørte lokomotivet over tågesignalerne – de tog sig ubevidst til ørene ...

Men der skete intet – der kom ikke noget knald, og toget vandt langsomt fart for at forsvinde i natten på sin vej mod Tyskland.

Frederik blev sendt tilbage for at hente bomberne, så de ikke skulle røbe det mislykkede attentat, når det blev lyst. Tågesignalerne var mast helt flade, så han rev dem af og smed dem væk, mens han stoppede resten ned i mappen. Pokker til møj!

Nogle dage efter prøvede de igen. De opgav at bruge tågesignalerne og satte i stedet detonatorer fast direkte på skinnerne med isolerbånd. Dennygang var de sikre på, at det ville virke. Detonatorer, der knuses, kan ikke undgå at eksplodere – det er jo knaldkviksølv, der er i dem.

Men igen blev de skuffet. Toget forsvandt i god behold mod syd med sin last af tyske soldater.

Mens de var på vej tilbage for at hente bomben, hørte de pludselig lyden af stemmer. Det var tyske soldater, som patruljerede på terrænet. De lå helt stille, mens de prøvede at lokalisere lyden.

Men det var umuligt at finde ud af, hvor den kom fra, og da de ikke ville risikere at løbe i armene på tyskerne, forsvandt de tilsidst uden at få ladningerne med sig. Næste dag blev de fundet af tyskerne, og området blev sat under omhyggelig bevogtning.

De prøvede ikke mere ved Aarhus, men gennemførte en række sprængninger ved andre byer. Den mest vellykkede var ved Herning, hvor det gik ud over et tysk troppetransporttog. 16 godsvogne med flyvemaskinemotorer og 20 fuldtlæsset med biler blev sprængt. 8 tyske soldater blev dræbt, 58 hårdt såret og 52 lettere såret.

Det var småt med sabotagen i det øvrige Østjylland. Militærgrupperne var nu organiseret og rundt omkring sad desværre byledere, som vågede over, at der ikke skete for meget, så de i fred og ro kunne optræne deres underjordiske hær til den dag, hvor den skulle træde frem i lyset – i åben kamp.

Koch havde ordre til at sørge for, at der også blev saboteret i andre jyske byer, og Frederik og hans kammerater begyndte nu en tilværelse som rejsende i sabotage.

De kørte med toget hver for sig til den by, hvor det skulle ske – mødtes på det aftalte sted, sprængte hvad der skulle sprænges, og vendte så hjem til Aarhus med det næste tog. De tog ikke kontakt med lokale folk fra modstandsbevægelsen, de var helt alene om det.

Forresten havde de delt sig i to grupper. Kaj var chef for den gruppe, som Sofus, Frederik og Poul hørte til. Og de to militærfolk Niels og Villy ledede den anden gruppe med Jung og Bjarne.

En dag i november tog de morgentog til Vejle. Målet var en gammel støbehal på dæmningen. Den var omdannet til værkstedscentral for værnemagtens vognpark og for de store entreprenørlastbiler, som arbejdede ved den nye tyske jagerflyveplads ved Vandel.

De kom til hallen ved middagstid. Der var ingen vagter udenfor, så de gik lige ind. Der må have været frokostpause, for der var kun nogle få arbejdere i den store hal, så de kunne i ro og mag gå fra lastbil til lastbil, åbne kølerhjelmene og anbringe den lille ladning på motorblokken. De var ikke længe om det, for bomberne var forberedt hjemme fra.

Så lød Kajs fløjte, og de begyndte at stryge tændsatserne. De løb fra bil til bil, samtidig med at de råbte alarm til arbejderne, som løb for livet.

Der var 26 lastbiler, d. v. s. en 5–6 stykker til hver, så der skulle være fart på, og samtidig gjaldt det om at være forsigtige med, hvor de satte fødderne – de skulle jo nødtigt falde og forstuve eller brække en ankel, så de ikke kunne komme ud, når knalderiet begyndte.

Det tog ikke mange minutter, før de var ude igen. Frederik holdt mappen frem, så de kunne smide pistolerne deri, og mens 26 bombebrag markerede, at middagstimen var inde, spredte de sig i byen.

Alle arbejderne var kommet ud i tide, men oppe på taget gik to tagdækkere, som man desværre ikke havde set. Et stykke af en lastbil blev slynget op gennem taget, og den ene tagdækker måtte på hospitalet.

En timestid efter gik toget til Aarhus. Sabotørerne indfandt sig i spredt orden på banegården. Det vrimlede med tyskere og civilklædte gestapofolk, som standsede alle ved indgangen for at se legitimationskortene. Tyskerne måtte efterhånden være blevet klar over, at det var en rejsende sabotagegruppe, der arbejdede i Østjylland.

Frederik var ikke glad for situationen. Han bar jo på mappen med alle pistolerne. Han stod lidt derfra og så, hvordan kammeraterne een efter een slap forbi visitationen uden vrøvl. Hans hjerne arbejdede febrilsk. Skulle han stille mappen fra sig?

Nej det var synd.

Han fandt en bagvej til perronen, som også var fuld af tyskere og sprang op i den første den bedste vogn. I den nærmeste kupé sad fire tyske soldater, og Frederik skyndte sig derind, lagde mappen med pistolerne op i nettet og trak vejret lettet. Alle var med, havde han set, så alt var i orden.

Men i Aarhus opdagede de, at Sofus manglede. Flere af dem havde set ham gå op i toget, men han var altså ikke nået til Aarhus.

De gik ned på banegården, da næste tog sydfra rullede ind på perronen. Men Sofus var og blev væk.

Det var forlængst blevet mørkt, og de havde opgivet at se Sofus igen. De havde længe været igang med at drøfte, hvad de skulle gøre, da Sofus trådte ind ad døren.

Da han omsider kunne få ørenlyd, fortalte han, hvad der var sket.

Han var ganske rigtigt kommet op i toget og var på vej hen ad sidegangen for at finde en passende kupé.

– Vil De være så venlig at følge med, lød en stemme pludselig. Sofus kiggede op og så foran sig en civil dansker, der betragtede ham med kolde øjne. Bagved stod en tysk soldat.

Sofus måtte følge med ud af toget igen og blev ført hen til tyskerens hovedkvarter på skolen.

Der kom han i forhør.

Hvad lavede han i Vejle? Hvor arbejdede han? o. s. v., o. s. v. Hans forklaring var tynd, og en almindelig trænet politimand ville ikke have været længe om at afsløre ham. Men ejendommeligt nok undersøgte tyskerne overhovedet ikke de oplysninger han gav.

Så rejste forhørsmanden sig op og forlod lokalet. Tilbage sad en dame og skrev på maskine. På skrivebordet lå en pistol og vinduet stod åbent – det var i stueetagen.

Tyskeren blev væk i over en time, men Sofus blev bare siddende ganske stille og ventede.

Pistolen og det åbne vindue måtte være en fælde.

Endelig kom gestapomanden tilbage og sagde, at han godt kunne gå. Og nu var han altså tilbage hos kammeraterne.

De fik besked fra England om at ødelægge tennishallen i Horsens. Det var meget sjældent, at der kom direkte ønsker fra England om specielle mål, så det måtte være vigtigt. Der var sikkert masser af vagter.

De tog formiddagstoget til Horsens. Cyklerne var med som rejsegods. De konstaterede hurtigt, at det var en næsten umulig opgave. Rundt om hallen patruljerede tyske soldater med hunde og selve indkørslen var spærret af vagter, som omhyggeligt kontrollerede alle, der skulle forbi. I nogen tid iagttog de lastbiltrafikken til og fra hallen – det så ud til at være et større lager af maskindele.

Omsider vedtog de en plan, som ihvertfald skulle medføre en delvis ødelæggelse af den tønneformede hal. Taget hvilede på en lav

mursokkel og ved at sprænge et stykke af den væk, og samtidig slå hul på taget med en anden bombe, var der en mulighed for at hallen ville styrte sammen.

Langs den ene side af hallen lå en havekoloni. En af haverne var lukket mod hallen af en tæt hæk. Fra hækken og hen til soklen var der vel halvanden meter og det skulle teoretisk være muligt at anbringe bomberne, mens vagterne et øjeblik var rundt om hjørnerne.

De stillede cyklerne ved indgangen til havekolonien og sneg sig ind gennem haverne. Det sidste stykke kravlede de på alle fire, og i god behold nåede de hækken. Ingen havde bemærket dem.

Spændt afventede de det øjeblik, da langsiden var fri for tyskere. Så mavede Kaj sig gennem hækken, og mens han lå på tværs over den smalle græsstrimmel, anbragte han de fire kilo PE 02 på soklen lige under »tagskægget« og tændte den korte lunte. Hurtigt bakkede han ind gennem hækken igen, tændte den lille etpunds bombe og rejste sig for at kaste den så højt op ad tagrundingen som muligt.

I samme sekund lød der hundegøen, og en tysk soldat kom til syne om bygningens hjørne. Kaj kastede, og tyskeren skød samtidig. De hørte kuglen hvine i luften og løb alt, hvad de kunne, mens skud efter skud knaldede efter dem. De løb som i en byge, da der kom flere soldater til, og da de sprang på cyklerne, kunne de høre smeldene, når projektilerne ramte vejen. Først da de kom i ly af et hus, var de i sikkerhed for kuglerne, og så blandede bragene fra bomberne sig i vagternes vilde skyderi.

Utroligt, at de slap uden en skramme. De fandt det tilrådeligt at blive i byen til næste dag for at undgå tyskernes vejspæringer.

Frederik boede hos en landmåler, som han kendte lidt til. Landmåleren måtte nok selv være illegal, for han viste ihvertfald Frederik, at der bag et af panelerne hang et tov som kunne bruges, hvis det skulle blive nødvendigt at forsvinde ud ad vinduet i en fart.

Tennishallen blev desværre ikke særlig alvorlig beskadiget, og tyskerne rejste omgående tre rækker pigtrådsspærring rundt om stedet.

Det var lykkedes Niels, som var civilbeskyttelsesmand, at skaffe 4 arbejdskort til det område ved Skanderborg, hvor tyskerne var ved at bygge deres nye hovedkvarter for styrkerne i Danmark.

Der er ikke langt fra Aarhus til Skanderborg, så de cyklede hele vejen.

De trak lod, og Frederik var den, der måtte blive udenfor – til hans store ærgrelse. Men der var jo kun 4 kort, og de var 5.

Så snart de var indenfor – med arbejdstøjet godt polstret af små ladninger, som var armeret med halvtimes blyanter – var der ingen, der tog notits af dem. De kunne derfor roligt og sindigt anbringe bomberne, hvor de syntes det kunne gøre god virkning. En olietank hist, en barakbygning her, nogle lastbiler dér – og til sidst slap bomberne op.

De var godt på vej mod Aarhus, da bomberne begyndte at springe. Forsigtigt forlod de straks hovedvejen og krydsede videre ad småveje. Det ville være for ærgerligt at blive taget af en landevejspatrulje, og der var ingen tvivl om, at tyskerne ville sende folk ud i alle retninger.

Tyskerne blev helt afsindige. Sabotage midt i det tyske hovedkvarter! General Lindemann idømte på stedet Skanderborg by en bøde på en million kroner. Men det var jo kun penge ...

De havde lagt mærke til, at Koch så mere og mere træt ud. Han havde været strålende til at skaffe dem sprængstof og våben samt gode forbindelser, men det begyndte først nu at gå op for dem, at det ikke var helt så let for ham. Han var ved at blive kvalt i »red tape«. Den nye leder af de jyske ventegrupper – en højtstående officer – lagde så stor vægt på det han kaldte security, at det grænsede til det latterlige.

I midten af december 1944 forlod Koch Aarhus, og kort efter fik Kaj, Sofus og Frederik ordre til at flygte til Sverige. De var ved at blive for kendte og vidste efterhånden selv så meget, at det ville være meget farligt for hele den jyske modstandsbevægelse, hvis de blev fanget og tvunget til at tale.

— — —

Og nu ligger de altså her – fredag tidlig morgen op til jul – et sted sydøst for Anholt. Motoren dunker trofast og utrætteligt. Den tredje nat er snart forbi. Vinden er ved at lægge sig, men bølgerne er stadig skrappe, og båden tager nogle ordentlige ture ind imellem.

– Det bliver snart lyst, siger skipperen med ru stemme. Han har ikke sovet, siden de sejlede fra Sæby i tirsdags.

– Hvor langt er vi? spørger Frederik.

– Når det bliver lyst, kan du sikkert se Kullen, siger skipperen, vi løber ind i Höganäs og sætter jer af der. Nu skal vi lige igennem eet par tyske minefelter, tilføjer han, men Frederik aner skyggen af et smil på hans ubarberede ansigt – en lun rad!

Det grå bliver lysere, men en mørk stribe bliver tilbage mod øst. Det er svenskekysten.

De er alle på dækket, da de løber ind i havnen – frihed og trygge nætter ligger der og venter, – og mad! Nu, da spændingen er forbi, føler de for alvor, at de ikke har fået noget at spise siden tirsdag, og nu er det fredag.

På kajen står en svensk politimand.

– Velkommen til Sverige, siger han på dansk med et stort smil.

SEPTEMBER 1944

Gaden er våd efter regnen. Himlen er ved at være klar. De sidste skyer drives væk af den kølige septembervind. Klokken er tyve minutter i syv om aftenen, og det er stadig lyst.

Det er en af de typiske københavnske brogader med høje lejekaserner i forskellige nuancer af gråt og brunt. Det er spisetid og der er ikke mange mennesker på gaden.

Ove stiller cyklen fra sig op ad kantstenen i nærheden af en portåbning. Han skal lige til at trykke Celia-låsen i bund, men tager sig i det. Cyklen må hellere være klar til start.

– De skulle lige prøve på at stjæle den, tænker han med et indvendigt grin.

Hvor pokker bliver Kaj af? Ove kikker op og ned ad gaden. Jo, der kommer Kaj omkring hjørnet, præcis som sædvanlig.

Han ser hvorledes Kaj standser lastbilen ud for nummer 78, som de har aftalt. Han ser Kaj stå ud af bilen og klatre op på ladet for at rode med gas-generatoren.

Sagen er klar. Armbåndsuret viser præcis tyve minutter i syv. Aktionen kan sættes i gang.

Ove forlader cyklen og går et par blokke nedad gaden. Henne om hjørnet er der en telefonkiosk, en af de kendte tyrkiske paviljoner. Først går Ove forbi kiosken og kaster på skrå et blik ind gennem ruderne. Gennem revnerne mellem reklamerne kan han se, at ingen af de to telefoner er optaget. Han drejer om på hælen, lukker kioskdøren op og går ind.

– Goddag, siger han gennem lugen til kioskdamen.

Hun giver ham kun et grynt til svar. Hun er midt i et romanblad, og der er sandelig god brug for romantik i København september 1944.

Ove tager røret af og forlanger numret. Roligt og uden mindste

tøven. Dette er noget, han har gennemgået i tankerne og planlagt nøje. Det er efterhånden en automatisk handling.

Ove gemmer tragten i den hule hånd og holder den helt op til munden.

– Det er sikkerhedspolitiet – De har skrevet til os?

Denne indledning må kioskdamen helst ikke høre. Han skæver ind til hende. Hun læser. Nu behøver han ikke at være forsigtig mere. Resten af samtalen er ligegyldig.

Det skratter i røret medens en febrilsk mandsstemme forsikrer, at det er rigtigt. Han mener at have gjort sin pligt som god dansker.

Ove afbryder ham yderst forretningsmæssigt.

– Det har glædet os meget at få Deres brev. Vi vil gerne have en samtale med Dem ... nej, ikke herinde. Det er nok praktisk for vort fremtidige samarbejde, at man ikke får mindste mistanke om, at De har været i forbindelse med os ...

... Vi står lige og skal ud ad døren – ud til en adresse i nærheden af Dem. Kan vi mødes ved indgangen til parken? ... ja, ved hovedindgangen. – Vi lader vognen blive stående omkring hjørnet ...

... har De en avis i huset? Godt, tag den i højre jakkelomme, så vi med sikkerhed kan genkende Dem. Klokkeren syv, altså? Vi kører med det samme. Farvel så længe ...

Ove anbringer røret på gafflen og lægger 10 øre i lugen til damen.

– Giv mig forresten lige et aftenblad.

Døren smækker hårdt i efter ham, da han forlader kiosken. Og et par minutter efter er han tilbage i gaden.

Kaj roder stadig med generatoren, og gaden er fremdeles næsten tom for mennesker.

Nu begynder han at vente.

– – –

De havde trukket lod, og så var det blevet ham, der skulle gøre det. Var det den femte eller sjette? Han brød sig ikke om at lave regnskab og prøvede heller ikke på det. Ejendommeligt, at det skulle være nødvendigt at anstrenge sig for at huske, hvor mange

de havde dræbt. Tanken for rundt i hovedet på ham og rørte ved noget, der fik ham til at føle sig ilde til mode.

Den første var afgørende.

Det havde været helt højtideligt. Gruppens leder havde næsten holdt tale. Med en masse dyre ord havde han forklaret, hvorfor de var nødt til det. Det var en slags henrettelser, havde han bl. a. sagt. Og med salvelsesfuld stemme: Før dommen afsiges, er der sket meget omhyggelige overvejelser.

Ove trak på skulderen ved tanken.

Sludder og forbandet sentimentalt pjadder. Det hele var et spørgsmål om at komme de andre i forkøbet. At få standset stikkerne, så snart blev de opdagede. Og det kunne kun gøres på een måde. Man kunne jo ikke bare fange dem og spærre dem inde. Der var kun een måde, og den var ens for de store kanoner og småfiskene.

Som nu Johansen. Havde han overhovedet nået at gøre skade? Ikke såvidt de kunne se. Han havde skrevet et brev til det tyske sikkerhedspoliti, et naivt brev, men velment og med oplysning om, at cigarbutikken længere nede ad gaden var samlingssted for sabotører. Johansen skrev også, at han netop var blevet arbejdsløs, fordi fabrikken var blevet saboteret. Nu ville han gerne samarbejde med sikkerhedspolitiet, hvis man kunne bruge ham.

Brevet havde ligget i en postsæk, som var blevet beslaglagt af gruppen samme morgen. Det var dagens post til det tyske hovedkvarter på Dagmarhus, og Johansens brev var ikke det eneste af sin slags. Men det var det eneste med navn, adresse og telefonnummer.

Om lidt vil Johansen komme ud af nr. 86. Han vil gå i retning af parken. Når han passerer lastvognen, springer Kaj ned fra ladet og sætter sig ind i førerhuset.

På det tidspunkt, tænker Ove, skal jeg være ud for nr. 62 på vej mod Johansen. Netop ved siden af sin cykle i kantstenen vil Ove møde stikkeren.

– Hvor fanden bliver De af mand? Vi har ventet i flere minutter.

– Jamen, De sagde jo klokken syv ...

Og så ...

Nej, Ove tvinger sig til at tænke på noget andet. Men det lyk-

kes ikke. Efterhånden, som tidspunktet nærmer sig, er tankerne om det, der skal ske, voldsomme og umulige at holde væk. Han føler sig som en fjeder, der er spændt til bristepunktet.

Hvor bliver han af?

Ove stirrer mod nr. 86, som om han vil hypnotisere manden til at komme frem. Det er en af de grå opgange. Deroppe på tredje sal bor han. Med kone og to børn på seks og otte år, stod der i hans brev til tyskerne.

Pokkers til tid.

Vi kunne ligeså godt være gået derop i stedet for at stå og vente. Men børnene ... ja, der er jo børnene.

Så åbnes døren til nr. 86.

En mand kommer ud og går ned ad de to trin. Han har ingen overtøj. Men der er jo osse kun et par minutters gang hen til parken. Op af den højre jakkelomme stikker en avis.

Manden går hen mod lastbilen, og Kaj sætter sig ind i førerhuset. Ove er ud for nr. 62. Han går mekanisk. Fjederen er udløst.

Han hører sin egen stemme.

– Hvor fanden bliver De af mand? Vi har ventet på Dem i flere minutter.

Manden svarer.

– Var det Dem, der ringede til mig?

– Lad os gå ind i porten her og tale sammen. Der er ingen grund til at stå her og blomstre.

Ove lukker portdøren, og de træder ind i halvmørket.

– Har I taget cigarhandleren? spørger Johansen ivrigt.

– Ikke endnu – din tegnebog!

Manden tager usikkert tegnebogen frem. Ove tager den fra ham og løber hastigt indholdet igennem. Intet af interesse. Johansen får sin tegnebog tilbage.

Ove trækker sin pistol op af lommen og hører sin egen stemme. Den er ligesom langt borte.

– Vend dig om, dit svin!

Johansen skrumper ligesom ind.

– Hvad vil De? Hvorfor det?

– Stikker, hvæser Ove. Omkring!

Langsomt, uendelig langsomt vender Johansen sig, armene hænger slapt ned langs siden, og tårerne vælger frem.

Så står han ganske stille og græder med panden mod portvæggen. Ryggen er så lille og skuldrene ryster i gråden.

Han får en hurtig død.

Johansen opfatter næppe noget, da to parabellumkugler splintrer hans kranium.

Ove springer til side for ikke at få svinet sin frakke til. Han lytter anspændt, da lyden af skuddene er holdt op med at runge i porten.

Der er ingen råb eller skridt på trappen. Ingen nærmer sig.

Så stikker Ove pistolen i frakkelommen og kaster et blik på Johansen, inden han går ud på gaden. Den er som før – alt er som før. – Eller ...?

Da han cykler forbi Kaj, nikker han næsten umærkeligt. Opgaven er fuldført, og der blev ikke brug for Kajs hjælp.

Ove cykler hjemad. Han kører en lille omvej for at undgå S-stationen, hvor tyskerne af og til posterer politipatruljer og undersøger de forbipasserende. Ove har lovet at komme tidligt hjem, for familien har besøg af en onkel og en tante fra Jylland. Og så er der iøvrigt nogle hjemmeopgaver, der skal klares inden i morgen tidlig.

Han hører sin egen stemme hviske.

Forbandet svineri ... forbandet svineri!

HEUREKA

Midt under krigen opfandt englænderne en lille sender, som de kaldte Heureka.

Ordet Heureka er græsk og betyder »Jeg har fundet det!«.

Dette udråb tillægges den græske matematiker og fysiker Archimedes (287–212 f. K.). Det fortælles, at han lå i sit badekar og legede med et stykke sæbe. Ved at presse det ned i vandet og se det stige til vejrs, fandt han opdriftens lov. Et legeme, der sænkes ned i en væske, taber ved nedsænkningen så meget af sin vægt, som den fortrængte mængde væske vejer. Archimedes blev så lykkelig over sin opdagelse, at han hastigt slog et håndklæde omkring sig og styrtede ud på gaderne, medens han råbte: Heureka!

Det var med god grund, at englænderne kaldte deres lille apparat Heureka – jeg har fundet det. Der var nemlig tale om et lille pejleapparat, som kunne sende signaler til de engelske bombemaskiner, når de var på vej over de besatte lande for at bombardere mål i Tyskland.

I 1944 kom Heureka til Danmark, og ned gennem Jylland blev der oprettet nogle få Heureka-stationer, som nat efter nat hjalp de engelske bombepiloter ind på kursen. Den mest almindelige rute gik fra England direkte mod den jyske vestkyst, derfra videre over Danmark til den svenske kyst. De engelske maskiner drejede derefter mod syd og fulgte den svenske kyst ind mod Tyskland. Efter bombningerne kunne de engelske maskiner så – lettede for deres tunge bombelast – hurtigt flyve den korteste vej hjem til England over Holland–Belgien og Kanalen.

Lærer Hansen boede fredeligt med sin familie på en af de små Limfjords-øer, hvor man næsten aldrig så en tysk soldat. Af og til kunne man næsten glemme, at der var krig ude i den store ver-

den. Lærer Hansen passede sin skole og sørgede for at være et godt og samlende punkt i det nationale og kulturelle liv på den lille ø.

En dag stod der en faldskærmsagent i Hansens stue. En dansker. Men en engelsk officer, der samarbejdede med den jyske modstandschef Toldstrup.

I få ord forklarede han det mærkelige lille apparat for Hansen. Det kunne sende en tone, som indtil en vis afstand ville kunne opfanges af telegrafisterne på de engelske bombemaskiner på vej ind over Jylland. Ved hjælp af tonen kunne man oppe i maskinen omgående bestemme sin position og straks rette kursen, hvis der var noget galt. Desuden kunne maskinerne, ved at følge tonen, flyve direkte ind over den lille ø og fortsætte mod øst derfra.

Hver uge ville der komme en særmelding i den engelske radio, og den var direkte bestemt til Hansen på Limfjords-øen. Det ville som regel være et pigenavn, og det ville fortælle Hansen, hvornår han kunne vente de engelske maskiner. Desuden ville han hver uge få et brev fra Toldstrup. Det ville tilsyneladende være et ganske uskyldigt forretningsbrev, men ved hjælp af en særlig kode kunne Hansen finde to bogstaver i brevet. Det var disse to bogstaver, han skulle sende i morsetegn på sit apparat. Så ville de engelske piloter være sikre på, at de var på rette vej.

– Jamen, hvorfor mig? spurgte Hansen.

– Fordi, svarede faldskærmsmanden, det gælder om at finde folk til dette arbejde, som ikke beskæftiger sig med noget andet illegalt arbejde. Og fordi øen her er et rart, fredeligt sted uden tyskere.

– Må jeg få nogen til at hjælpe mig? spurgte Hansen.

– Nej, helst ikke, lød svaret. Ingen, absolut ingen, må vide noget om Deres lille apparat. Det er et meget vigtigt arbejde.

Faldskærmsmanden viste også Hansen, hvordan der var indbygget en bombe i apparatet. Hvis tyskerne skulle komme, skulle han sprænge apparatet i luften. Det var vigtigt, at dette apparat ikke faldt i tyskernes hænder. Det var en absolut militær hemmelighed.

– Og hvad sker der, hvis jeg udløser bomben? spurgte Hansen.

– Så bliver apparatet ødelagt. Men det kan godt være, at noget af huset går med i købet.

– Tak for oplysningen, sagde Hansen med et bittert smil.

– Vil De have en pistol? spurgte faldskærmsmanden.

– Hvad skulle jeg bruge den til? spurgte Hansen.

– Skyde på tyskerne, hvis De kommer.

– Hvor i alverden skal jeg gøre af alle de døde tyskere?

Faldskærmsmanden spurgte ikke mere.

Hansen placerede sin Heureka på loftet af skolebygningen og ventede på signal. Det kom omgående. Et pigenavn i den engelske radio.

Den første nat sad han længe og ventede på loftet. Alle på den lille ø var gået til sengs. Og næste morgen skulle Hansen op kl. 7 for at tage imod skolebørnene.

Så kom der en hyletone fra hans apparat. Han vidste, at nu var en gruppe engelske bombemaskiner på vej ind over Jylland. I øjeblikket var de 100 km borte, og en af telegrafisterne havde sendt ham startsignalet.

Hansen begyndte at sende de to bogstaver, han havde fået opgivet fra Toldstrup.

Det var som at kalde ud i et tomt rum. Der var koldt på loftet. Efteråret var begyndt. Vinden susede i tagspærrene, og det var buldrende mørkt ude over Limfjorden. Kun en enkelt gang strejfede det Hansens tanker, at tyskerne måske også kunne høre hans signaler og var i færd med at pejle ham.

Hansen sad den første nat syv timer på det iskolde loft. Men han syntes, han fik en dejlig belønning, da han endelig hørte den svage brummen af engelske bombemaskiner, som fløj forbi deroppe i mørket.

Veltilfreds pakkede han sit apparat sammen og kravlede ned fra loftet for at få et par timers søvn, inden han skulle begynde undervisningen i skolen.

Det blev til en uendelig række nætter vinteren 1944–45. Efter nogen tid tog han sig alligevel en hjælper. Det var forfærdelig trættende at sidde deroppe på loftet nat efter nat. Ofte måtte han snige

sig ud af sin egen stue med en mærkelig undskyldning. Skolen var som altid samlingssted for øens befolkning.

En aften havde man et af de såkaldte »dagligstuemøder«, hvor en foredragsholder besøgte lærerens hjem og for en udvalgt forsamling fortalte om verden derude. Om sandheden bag de tyske løgne i aviser og radio.

Det var en præst, der holdt foredrag.

Men i begyndelsen sad Hansen med det ene øre til sit radioapparat for at høre udsendelserne på dansk fra England. Og så kom det, pigenavnet, der var signal til endnu en nat på loftet.

En ung pige ved mødet hørte også meddelelserne fra England med hilsen til Vera, Tove, Peter, tandlægen osv.

– Jeg ved godt, hvad det betyder, sagde hun.

– Såh, sagde Hansen.

– Det betyder, at der kommer engelske flyvemaskiner over bestemte områder af Danmark i aften.

– Det tror jeg ikke, sagde Hansen. Jeg tror bestemt, du tager fejl.

Lidt senere forlod han stuen et øjeblik. Da han atter vendte tilbage, undskyldte han sig overfor foredragsholderen.

– Jeg må desværre af sted. En af mine venner er blevet syg.

Men Hansen forlod ikke huset. Stilfærdigt listede han op på loftet, hvor hans hjælper ventede.

Heroppe sad de to i mørket på en hård vaskebænk med den lille Heureka imellem sig. Det var ikke muligt at gøre sig det behageligt heroppe, hvor intet måtte vække mistanke. Hansen, der elskede at læse, kunne ikke engang tage en bog med sig. Det ville være for farligt at have lys deroppe.

De to mænd ventede længe i mørket, indtil apparatet pludselig gav dem hyletonen. Så begyndte de at sende deres morsebogstaver. Hansen tænkte på præsten, der stod i stuen lige under dem og holdt foredrag for mere end 30 af øens beboere.

Endelig kom de engelske maskiner.

Natten var månelys, og Hansen gik hen til tagvinduet.

Han følte en rislen af glæde, da han pludselig så maskinerne næsten udenfor sit tagvindue. Ganske lavt fløj en stor gruppe ma-

skiner ind over Limfjorden. De var så lavt nede, at Hansen syntes, de næsten var på højde med ham i tagvinduet.

Han følte det som en hilsen, men han vidste godt, at maskinerne fløj så lavt over fjorden for at undgå det tyske antiluftskyts ved Aalborg.

Disse nattevagter blev som regel på 6–7 timers varighed. Ofte fik Hansen knapt sovet, før han skulle begynde undervisningen. Så gik han direkte ned fra loftet, tog et styrtebad for at holde sig vågen – og genvinde varmen – drak en kop erstatningskaffe og begyndte i skolestuen.

Kun een gang ankom tyskerne til øen.

Det var tydeligt, at de havde en mistanke, og de så sig godt om på øen. Tyskerne kom også op på skolen, og Hansen sendte en tanke til Heureka'en, der om dagen stod gemt på et sikkert sted. Først om aftenen bragte han apparatet op på loftet og trak antennen op langs skorstenen.

Men tyskerne undersøgte ikke skolen.

En af dem bad Hansen om at være deres kontaktmænd. Hvis han hørte engelske overflyvninger, skulle han omgående ringe til hovedkvarteret i Aalborg. Hansen sagde ja. Det skulle han nok. Men han ringede aldrig.

En dag kom der et illegalt brev fra Toldstrup. Det var en oversættelse af et telegram fra det engelske Royal Air Force.

– En særlig tak til de faste Heureka'ere. De har været os til uvurderlig hjælp.

Af faste Heureka'ere var der kun tre i hele Danmark. Hansens var den ene.

Efter mange hårde nætter rankede han ryggen og følte for alvor, at han var en del af en større helhed.

En dag var krigen forbi.

Hansen afleverede sin Heureka. En yderst stilfærdig, men vigtig indsats i den danske modstandskamp var forbi. Der var ikke løsnat et skud. Hansen syntes ikke selv, han kunne mindes en eneste dramatisk oplevelse. Alt dette var ikke noget, han følte lyst til at tale om.

Men en dag kom der besøg på øen.

Hansen havde fået at vide, at der ville komme engelsk besøg, og skolebørnene stod opstillet med små dannebrogssflag i hænderne og råbte hurra for nogle fremmede herrer, der kom til øen.

En af dem var modstandschefen Toldstrup. En anden var en officer fra Royal Air Fore. Han gik hen til Hansen og gav ham et fast håndtryk.

DAGDRIVERBANDEN

En oktoberdag i 1944 drønedes engelske bombefly henover Aarhus Universitet, der på dette tidspunkt var omdannet til Gestapos jyske hovedkvarter. Bomberne regnede ned over universitetsbygningerne, og resultatet var frygteligt. Mange tyskere og deres danske håndlangere blev dræbt eller flygtede i panik, men i bygningerne befandt sig også mange fangne danske modstandsfolk, og heldigvis havde de ligeledes lejlighed til at forsvinde i den almindelige forvirring.

På det nærliggende hospital havde lægerne nogle travle timer. Ikke alene med at modtage døde og sårede, men også med at hjælpe de undslupne modstandsfolk. Mange af danskerne var svært sårede og fik bedøvende indsprøjtninger. Ved første øjekast lignede de derefter døde, og det narrede i mange tilfælde de tililende Gestapofolk. Mange modstandsfolk, som tyskerne troede var blevet dræbt ved bombardement, lavede svært op i timerne derefter og blev i al hemmelighed sendt til Sverige eller gemt hos gode danskere.

Lægernes indsats i disse timer efter bombardementet var beundringsværdig. Men beundringsværdig var også RAF-folkenes præcisionsbombning af universitetsbygningerne.

Og RAF tog det som et kompliment og en tak fra den jyske modstandsbevægelse, at der dagen efter gennemførtes en forbløffende sabotage mod den tyske flyveplads vest for Aalborg. Næsten 40 tyske krigsflyvemaskiner blev ødelagt sammen med en meget kostbar og sjælden værkstedsvogn til reparation af jagermaskinerne. Resultatet var utvivlsomt bedre, end hvis RAF selv havde forsøgt at bombe flyvepladsen.

Til modstandschefen Toldstrups illegale hovedkvarter, der netop i denne periode holdt til i Aalborg, indløb følgende telegram fra hovedkvarteret i London:

– Lykønskninger til Dem og alle implicerede i operationen mod

Aalborg flyveplads – I kunne ikke have givet en bedre anerkendelse til Royal Air Force for deres angreb på Gestapo i Aarhus.

Sabotagen var gennemført efter mange forberedelser. Gennem et par uger blev sprængstoffet smuglet ind af danske arbejdere. De gemte sprængstoffet i deres madpakker, og måtte således undvære frokost i 2 uger. Og da tiden var inde, var der også sabotører blandt arbejderne, der roligt gik rundt og anbragte bomberne i de tyske hangarer.

Blandt de frække sabotører var også nogle medlemmer af »Dagdriverbanden«. Selvfølgelig kunne man sige. For ved alle store aktioner i Aalborg var der indblandet folk fra denne mærkelige flok af unge mænd, der blandt byens befolkning hurtigt opnåede øgenavnet »Dagdriverbanden«.

Det begyndte i sommeren 1944, hvor flere unge mænd i Aalborg måtte »gå under jorden«, fordi de var eftersøgt af Gestapo. De fleste af dem blev i byen og fandt sig hurtigt gode skjulesteder. Men pludselig måtte de nu drive den af om dagen, for de fleste af sabotagerne foregik jo om aftenen og om natten. Man så dem hænge rundt omkring på gaderne i det centrale Aalborg, og noget ufortjent gav man dem øgenavnet »Dagdriverbanden«. I virkeligheden spildte de ikke tiden.

De danske vognmænd, som arbejdede for tyskerne på flyvepladsen, eller på befæstningsanlæggene ved Vestkysten, kom til at hade »Dagdriverbanden« inderligt. Aldrig kunne de føle sig sikre. På de mest overraskende tidspunkter lykkedes det »Dagdriverne« at anbringe deres små brand- eller sprængbomber på vognene, der arbejdede for tyskerne. Eller de holdt simpelthen vognmanden op med deres pistoler, og medens han så på det, blev hans vogn ødelagt eller hans heste skudt med en slagterpistol.

Den store sabotage mod flyvepladsen Aalborg Vest blev en af de mest berømte aktioner i den livlige nordjyske by. Men tre dagdrivere udførte en ligeså fantastisk sabotage mod den anden tyske flyveplads Aalborg Øst.

Om natten krøb de over hegnet til den velbevogtede flyveplads. Den ene gik i stilling med en maskinpistol for at beskytte sine to kammerater, hvis de skulle blive opdagede, og derefter sneg de to

andre sig ind på flyvepladsen. Snart kom den tyske vagtpatrulje marcherende, og de to jyske sabotører besluttede sig til at udnytte chancen.

Hurtigt var de henne bag patruljen, og skjult af mørket marcherede de med den flyvepladsen rundt. Omhyggeligt sørgede de for at gå i takt med tyskerne, så ingen kunne høre deres skridt, og heldigvis førte den tyske vagtpatrulje dem hele pladsen rundt. Undervejs lagde de to sabotører deres bomber, hvor de fandt det passende, og efter endt gerning kunne de atter kravle væk over hegnet sammen med deres kammerat. Nogle timer senere begyndte bomberne at eksplodere på pladsen, men da var sabotørerne forlængst borte. Tre jagermaskiner blev ødelagt og der anrettedes iøvrigt betydelig skade. Men en af bomberne gav intet resultat. De to sabotører havde placeret den på nogle tønder, som de troede indeholdt benzin. Men desværre var der tale om brandslukningsvæske ...

»Dagdriverne« gjorde først langsomt deres erfaringer som sabotører, men opfindsomhed og godt humør hjalp dem på vej. En af de værste forhindringer for nattens sabotager var vagthundene. De fleste fabrikker, der arbejdede for tyskerne, blev efterhånden om natten bevogtet af folk med nogle bidske vagthunde, som fra første sekund var meget vanskelige modstandere.

Sabotørerne allierede sig med en lokal farmaceut, der gik i gang med at fremstille en gift til hundene. Ofte var det nemlig for støjende og alarmerende at skyde dem ned. Efter nogle dage ankom giften, som omhyggeligt blev anbragt i noget kød. Om natten smed »Dagdriverne« det ind til nogle af byens værste vagthunde.

Resultatet var forbløffende.

Ganske vist var hundene ikke så bidske mere. Men de døde ikke. Tværtimod blev de kåde som hvalpe og gæde som besatte. Det så nærmest ud, som om de var sanseløst berusede.

Især ved een fabrik voldte en vagthund vanskeligheder. Det var en tæve med navnet Ulla, som var utroligt vågen. Det var umuligt at trænge ind på fabriken uden at blive opdaget.

Men »Dagdriverne« kunne altid finde på råd.

Man vidste, at »Ulla« måtte være i løbetiden, og en af »Dagdriverne« havde en pragtfuld hanhund.

Om natten sneg man sig op til fabriken og klippede et hul i hegnene, så hanhunden, der hed »Jesper«, kunne slippes ind. Snart muntrede de to hunde sig på pladsen, og på et givet tidspunkt fløjtede Jespers herre. Hurtigt kom Jesper ud fra pladsen, og efter den fulgte den forelskede Ulla. Derefter kunne fabriken overrumplés og saboteres uden ubehagelige overraskelser.

En af »Dagdriverne« – Mogens – havde en dag besluttet sig til at fordrive tiden med et lille personligt attentat på en af de mange tyske biler, der kørte på Hasserisvej ved det tyske hovedkvarter.

Han stillede sig op ved en kirkegårdsmur og ventede med en Gammon-bombe skjult under frakken. Disse Gammon-bomber var egentlig et ubehageligt bekendtskab for de danske sabotører. Bomben bestod af en lærredspose fyldt med sprængstof. Skjult under en påskruet hætte, sad tændingsanordningen. Et langt bændel var viklet om mekanismen, som indeholdt tændsatsen. I den ene ende af bændlet var anbragt et stykke bly. Når man skruede hættens af, gjaldt det om at holde fast på bændlet. Men når man kastede bomben, trak blyklumpen bændlet af og med det fulgte en split, som sikrede bomben. Derefter ville Gammon-bomben springe selv ved en meget svag berøring.

Den var rent ud sagt så skør som et råddent æg.

Mogens ventede med sin Gammon-bombe.

Så fik han øje på en tysk bil, som ville være et passende mål. Hurtigt skruede han hættens af bomben og kastede hættens fra sig. Han stod nu med hånden om bændlet og ventede.

Så var bilen der.

Mogens løftede armen og skulle netop til at kaste bomben, da han opdagede, at en arresteret kammerat sad sammen med Gestapofolkene inde i bilen.

Det lykkedes ham at afværge kastet i sidste øjeblik, uden at tyskerne i bilen bemærkede noget.

Men nu opdagede Mogens, at bændlet og splitten var faldet af. Han stod med en bombe, som kunne springe selv ved den svageste berøring.

Uskyldige danskere passerede ham på fortovet, og de undrede

sig nok over den unge mand, der stirrede fortabt på en lærredspose i sin ene hånd.

Langsomt, ganske langsomt, bøjede Mogens sig ned, og inden han yderst forsigtigt satte lærredsposen fra sig på fortovet, måtte han trække vejret dybt. Men det lykkedes.

Og nu bændlet med splitten?

Han gik på jagt på fortovet mellem benene på de forbigående, medens han holdt øje med, at ingen kom i nærheden af bomben. Endelig lykkedes det at finde bændel og split. Mogens lagde sig på knæ på fortovet og begyndte meget forsigtigt at sætte splitten på plads. Han var så optaget af sit dødsensfarlige arbejde, at han slet ikke bemærkede, om der passerede andre tyske biler eller soldater ...

Det lykkedes at samle bomben, men det var en noget rystet Mogens, der lidt senere mødtes med kammeraterne fra »Dagdriverbanden«. Desværre gik det alligevel galt for Mogens nogen tid senere. Sammen med en anden dagdriver blev han skudt ned og dræbt af tyske vagtsoldater under en sabotage ved havnen i Aalborg.

Det var typisk, at også dæknavnene i »Dagdriverbanden« blev valgt udenfor den gruppe af ganske almindelige navne, man brugte som dæknavne i modstandsbevægelsen. Blandt »Dagdriverne« kunne man træffe »Sømanden«, »Basse« og »Fulde Robert«.

Sidstnævnte opøvede en lille god spøg med tyskerne.

Når der havde været jernbanesabotage på skinnerne omkring Aalborg udkommanderede tyskerne straks danske arbejdere til at reparere sporene. Men »Fulde Robert« havde fundet sin egen måde at forsinke arbejdet på.

Stilfærdigt kørte han ud på sin cykle forklædt som arbejder. På cyklestyret havde han anbragt en cementsæk. Derefter fandt han et passende sted i nærheden af reparationsområdet og stak hånden ind i cementsækken. Herinde havde han en fuldt lastet maskinpistol. Og pludselig smeldede en maskinpistolsalve ud over tyskere og arbejdere ved jernbanelinien.

Resultatet var naturligtvis, at alle straks søgte dækning. Også »Fulde Robert«, der hurtigt blandede sig mellem de andre tilskuere og højlydt bandede disse frække sabotører.

Efter en salve fra »Fulde Robert«s cementsæk varede det altid et godt stykke tid, før der faldt ro over gemytterne, og arbejdet kunne fortsættes. Mange af de danske arbejdere fortsatte endda med betydelig mindre interesse end før, og »Fulde Robert« havde således på sin egen specielle facon haft held til at sabotere arbejdet for tyskerne.

Da krigen sluttede, var kun en trediedel af »Dagdriverbanden«s medlemmer tilbage i Aalborg. Fem var faldet under kampen, deraf de tre i selve Aalborg. Andre var »eksporteret« til hjælp for andre jyske byer. Men de tilbageblevne »Dagdrivere« var ved kapitulationen alle ledere af de sabotagegrupper, der var vokset op efter »Dagdrivererne«s frække begyndelse. Samlet eller hver for sig kunne »Dagdrivererne« se tilbage på en række fantastiske aktioner mod tyskerne, og det var ment som en kompliment, når chefen Toldstrup kaldte dem en flok »Gangster-sabotører« af første klasse. Toldstrup tænkte især på en af deres frækkeste aktioner mod Gestapo.

Den begyndte som en tilfældighed.

En af de lokale modstandsfolk havde fået til opgave at flytte et hemmeligt depot med våben ved hjælp af en hestevogn. Men desværre var hans forståelse af illegalt arbejde ikke, som den burde være. Han kørte gennem det centrale Aalborg i sin hestevogn, iført cottoncoat og hat, og lignede mindst af alt en mand, der til daglig kører hestevogn. En af tyskernes stikkere blev mistænksom og sørgede for, at manden blev arresteret. Hos Gestapo kom han under hård behandling, og snart vidste tyskerne mere, end de burde vide.

En af dagdriverne, »Carl«, stod tilfældigt på Vesterbro i Aalborg og så, hvorledes tyskerne omringede en ejendom med et af »Dagdrivererne«s depoter. Der var mange tyske soldater og civile Gestapofolk, og Carl ærgrede sig. Han ærgrede sig så meget, at det fødte en vild tanke.

Hurtigt fik han fat i fire kammerater og en gammel bil.

Kort efter rullede den gamle bil med Carl ved rattet lige ned mod den store tyske afspærring. Og da man var på passende afstand blev alle vinduer i bilen pludselig rullet ned. Fire maskinpistoler blev stukket ud, og nu fik tyskerne det glatte lag. – Dag-

driverne hamrede det ene magasin efter det andet mod tyskerne, altsammen i bedste Chicago-stil, medens Carl kørte vognen videre.

Resultatet var ganske godt.

Man mener, at flere tyske Gestapofolk blev dræbt, og mange sårede. Men tyskerne var ikke længe om at sætte sig til modværge, og medens bilen slingrede videre ad Vesterbro, knaldede de tyske skud mod bilen. Nogle af sabotørerne blev såret, en af dem fik således et skud i armen, men ingen var dog livsfarligt ramt, da vognen nogle få hundrede meter fra tyskerne sagde stop. Den kunne ikke mere, og i eet kort øjekast forstod Carl godt hvorfor. Den var gennemhullet som en si!

Hurtigt forsvandt »Dagdriverne« fra vognen, men den ene af de sårede efterlod sig blodspor, og da Carl lidt senere passerede bilen og blandede sig mellem tilskuerne, opdagede han, at tyskerne havde sendt bud efter sporhunde.

Hurtigt fik han anskaffet sig en flaske med salmiak, og et stykke borte hældte han det over sporene. Også denne gang måtte tyskerne give op for »Dagdriverne«s frækhed og opfindsomhed.

JERNBANESABOTØR

Den store jernbane passerer nogle flade strækninger af Danmark, inden den forsvinder over grænsen mod Tyskland i syd. Markerne er tunge af vand og gennemskåret af grøfter og diger. Gårdene er mørkerøde og brune, tyske i stilen. Sproget på egnen har klang af tysk, det er så sønderjydsk, at en københavner har svært ved at forstå det. Men menneskene er så inderligt danske. Grænsfolkene er stolte af deres nationalitet.

Krigen skabte mange problemer i det danske grænseland, hvor hvert andet hus mange steder var tysk. Man oplevede i en familie, at den ene søn blev frivillig tysk soldat, medens den anden kæmpede i de danske sabotørers rækker. Og under hele krigen var det svært at være illegal modstandsmand i Sønderjylland. Fra mange tyske huse spejdede man nysgerrigt efter fremmede, som kunne være tilrejsende modstandsfolk. Kom man til Sønderjylland fra København for at besøge lokale modstandsfolk, måtte man indstille sig på at være indendøre hele dagen og kun forlade huset om natten.

I Aabenraa gik det galt for en gruppe tilrejsende københavnske sabotører. De blev angivet af hjemmetyskere og led frygtelige tab mod Gestapo. Andre steder blev man klar over, at det illegale arbejde først og fremmest burde udføres af egnens egne folk.

En dag stod en fremmed mand i Kesses stue. Om han ville starte en sabotagegruppe?

Kesse var 40 år. Han havde en god gammel slægtsgård. Han var i eet og alt den solide, sindige sønderjydske landmand. En gang for længe siden havde han været soldat. Men det var så længe siden. Og mange af hans gode venner og naboer var tyskere. De havde boet på egnen ligeså længe som hans familie.

Men han var i sit hjerte dansk. Og han kunne udmærket forstå, at den store jernbane, hvorfra han omtrent på sin egen gårdsplads kunne høre togene køre forbi, var af stor betydning for den tyske

krigsmaskine. Det var jo den vej, forsyninger til og fra Norge blev kørt.

Jo, Kesse ville gerne gøre en indsats som sabotør.

Det var i sommeren 1944, og der gik ikke lang tid, før Kesse havde fået samlet 12 af egnens landmænd i en gruppe. Det var voksne folk, mange gårdmænd som han selv.

Nogle gange kom fremmede folk og instruerede gruppen i brugen af våben og sprængstof. Det var egentlig ikke så meget, sønderjyderne fik at vide, men de gættede sig til resten. Og de lærte hurtigt at gå stille med dørene. På landet snakker man og ved ofte god besked med naboens færden. Derfor valgte de også en ubeboet ejendom til deres møder. Den tilhørte en af gruppens medlemmer, og de kom der kun, når det var blevet mørkt. Alligevel kunne det ikke undgås, at visse rygter kom i omløb, for gruppen holdt øvelser derude. De affyrede endda en detonator inde i stuen for at prøve, hvordan den virkede ...

Modstandsbevægelsens ledelse ventede ikke længe med at tildele denne gruppe en opgave. En dag fik Kesse og hans folk tildelt et 7-8 km langt stykke af hovedjernbanen mellem Lunderskov og Padborg. Inde i Rødding klargjorde erfarne folk nogle bomber til gruppen. Kesse fik en ekstra instruktion i at antænde bomberne, og så var man klar til aktion.

Om eftermiddagen sendte Kesse en af kammeraterne ud som observatør. Han skulle bl. a. undersøge, om tyskerne havde vagt ved jernbanen. Og det havde de!

Men da det blev mørkt, begyndte fem mand fra gruppen en lang travetur. Der var 10 km til jernbanen fra deres hjemegn, og det meste af tiden måtte de gå ad små veje og stier. Ofte hen over terrænet i tung jord.

Kesse havde fået udleveret flere bomber. Den ene skulle standse toget, og når det var standset, skulle der antændes en stor bombe, som ville ødelægge toget. Kesse stolede ikke helt på den tidsantænding, han havde fået demonstreret af modstandsmanden i Rødding. Han ville hellere antænde bomben med en almindelig lunte.

Forsigtigt sneg de fem mand sig op til jernbanelinien og for-

delte sig over en strækning. Kesse blev stående ved selve bomberne. Længe stod han i skjul bag nogle buske.

Der kom en mand gående oppe på jernbanelinien. Han så sig søgende omkring. Det var åbenbart en af vagtmandskabet.

Endnu en lang ventetid.

Så kom en af kammeraterne forpustet løbende.

– Der kommer et tog!

Kesse kunne allerede se et lysskær i det fjerne og høre den voksende lyd af toget. Han begyndte at stryge på luntens tændsats af svovl. Men den ville ikke tænde. Nervøst gned han på svovlet, og så endelig hvædede en lille flamme ud fra lunten.

Kesse gav sig til at løbe. Det kriblede i hans mellemgulv. Nu var der ingen vej tilbage. Noget ville ske. Medens han løb ud i mørket, hørte han toget komme nærmere. Lyden voksede. Måske havde det allerede passeret bomberne. Springer den bombe dog ikke snart? Kesse mærkede en dump fortvivlelse vokse og standsede for at se sig tilbage.

I det samme eksploderede den første bombe.

Såvidt Kesse kunne se, var bomben eksploderet lige under lokomotivet. Toget standsede med en skærende lyd. Vogn hamrede mod vogn. Der stod flammer op under lokomotivet, og de bredte sig henunder vognstammen.

Nogle tyske soldater var kommet ud på jernbanelinien. Der blev råbt højt på tysk.

Så lød et vældigt brag.

Den store bombe var sprunget, og i næste sekund myldrede det af tyske soldater omkring toget.

Nu skal du løbe videre – væk, sagde Kesse til sig selv. Men han blev alligevel fortrykt stående et øjeblik. Henne ved toget råbte soldaterne i munden på hinanden. Kesse syntes, det lød som en flok skolebørn, der blev lukket ud til frikvarter. Det lød faktisk, som om de var oprømte og glade. Det var mørkt, men henne fra toget blinkede mange lygter. Og rundt omkring så Kesse, hvordan der blev tændt lys i gårdene.

Nej, nu måtte han videre.

Han fortsatte ud i mørket. Men snart mistede han orienteringen.

Han løb og løb ud over markerne. Og pludselig standsede han overrasket. Han var løbet i en rundkreds tilbage mod toget og kunne pludselig ganske tydeligt betragte sceneriet.

Der var et stort hul midt i togstammen. Fire af vognene var væltede og lå spredt nedover skråningen. Han så tyske soldater gå ovenpå de væltede vogne og trække sårede kammerater ud af vinduer og døre.

Atter satte Kesse kursen ud over markerne.

Egentlig var han rystet. Det havde overvældet ham at se resultaterne af de bomber, han selv havde antændt. Tiden holdt op at eksistere. Han løb og gik ud over markerne uden at tænke på, hvor han kom hen. Han ville bare væk fra alt dette. Hele tiden tænkte han på de mange tyske soldater i vognene.

Tanken om de tyske soldater forlod ham ikke før næste formiddag, hvor en af kammeraterne kom og fortalte, at kun to soldater var blevet hårdt såret. Men den materielle skade var stor. Og der ville gå lang tid, før sporet kunne ryddes.

Da følte Kesse sig pludselig tilfreds med sin debut som jernbansabotør. Og der gik kun to dage, før han påny førte sin gruppe ud i aktion. I løbet af kort tid gennemførte de flere sabotager og følte sig hurtigt som trænedes sabotører. Men så oplevede de deres første ildkamp.

Det var en nat med klart måneskin, hvor gruppen havde sat sig høje mål. De ville besætte et længere stykke af jernbanelinien og lægge en lang stribe bomber, så sporet ville være ubrugeligt i lang tid.

Alt syntes at gå godt. Man var i færd med at placere bomberne, da en tysk vagtpost pludselig dukkede op. Og det var ikke let at skjule sig i den månelyse nat. Tyskeren begyndte straks at skyde mod sabotørerne.

Men Kesses gruppe var efterhånden blevet udrustet med flere automatiske våben og de sendte en ren byge af kugler efter tyskeren, der forfærdet trak sig tilbage efter forstærkning.

Kesse og hans kammerater benyttede lejligheden til at lægge ti bomber på jernbanelinien og var ved at trække sig tilbage, da de atter blev angrebet. Og denne gang var det af mange tyskere.

Først besvarede sabotørerne. Dernæst trak de sig tilbage. Snart blev tilbagetrækningen til en panisk flugt. De styrtede ud over markerne hvor det var svært at gemme sig i den lyse nat. Men på toppen af en lille bakke, stoppede en af dem pludselig og stod helt stille.

Hvorfor render I livet af jer. Der er da ingen grund til panik!

Nej, han havde jo ret. Panik var ikke godt, uanset hvordan det gik. Gruppen faldt til ro.

Men i det samme bragede en ny tysk salve og kuglerne peb dem om ørerne. De løb af sted som harer. Gennem hegn og pigtråd, over jordvolde og vandløb.

Endelig følte de sig i nogenlunde sikkerhed, og der blev holdt mandtal. Kesse konstaterede til sin store lettelse, at ingen var kommet noget til. Tre mand havde revet bukserne i stykker på pigtråd, og en havde mærker af et projektil i sin støvlehæl. Det var alt.

Men det var efter denne aften, at Kesse begyndte at spørge sig selv: Hvad bliver det næste? Vi ødelægger tog og sprænger jernbaneskiner i stykker. Vi skyder på mennesker. Hvor meget kan du egentlig tillade dig at være med til?

Du er ikke noget ungt brushovede. Du har pligt til at tænke dig om.

Men skæbnen traf beslutning om, hvor meget Kesse kunne være med til.

Efter endnu nogle væbnede sammenstød med tyske soldater, blev der sendt advarsel ud til Kesses gruppe. Deres illegale kontaktmænd i Rødning var blevet taget af tyskerne. Man vidste ikke, hvor meget tyskerne kunne få ud af ham. Enhver modstandsmand vidste, at han kunne blive udsat for en frygtelig tortur, hvis han blev arresteret af tyskerne. Og hans kammerater vidste, at selv den stærkeste kunne bryde sammen under Gestapos modbydelige forhørsmetoder.

Kesse tænkte meget nøje sagen igennem den dag. Af en eller anden grund havde han meget svært ved at forlade sin gård og »gå under jorden«. Bedriften skulle jo passes. Han var vokset sammen med sin gård.

Han besluttede – ligesom resten af gruppen – at tage chancen og håbe på, at tyskerne intet fik at vide.

Der gik også nogen tid i fred og ro.

En aften var der møde med filmforevisning i forsamlingshuset. Kesse havde haft et ærinde og kom lidt for sent til mødet, hvor hele egnens befolkning var mødt op.

Man viste en film, der hed »Glimt fra Amerika«. Og en foredragsholder fortalte om sine oplevelser under en rejse i det store land, som nu også var i krig med Tyskland. Kesse morede sig sammen med de andre over mandens mange historier. Men pludselig fik han at vide, at der stod to herrer ude i forstuen. De ville tale med ham.

– Det er sandsynligvis nogen af kammeraterne, tænkte Kesse. Det kan også være Gestapo. Men så ville de næppe være så høflige.

Da Kesse kom ud i forstuen, mødte han to yngre mænd. De var høflige og velklædte.

– Er det hr. Hansen?

– Ja, det er mig.

– Jaså, det er hr. Hansen ...

Tonen blev pludselig skarp og tysk.

– Hvem er De? spurgte Kesse.

– Det tyske sikkerhedspoliti!

Den ene af mændene var gået om bag Kesse. Nu greb han ham i kraven og trak ham hen mod døren.

I dette sekund traf Kesse sin beslutning. Han havde en pistol i et skulderhylster under venstre arm. Men desværre havde han knappet sin vest over pistolen, så det var ikke muligt at få fat på den så hurtigt. Men i lommen havde han en engelsk håndgranat. Hurtigt stak han hånden i lommen, afsikrede håndgranaten og kastede den.

Pas på, han trækker sin pistol, råbte den ene tysker.

Den anden tysker skød mod Kesse og ramte ham i brystet. Kesse mærkede skuddet som et voldsomt slag og følte sig halvt bedøvet. Han kunne pludselig ikke høre noget.

Så kom der et voldsomt ildglimt. Håndgranaten var eksploderet. Kesse blev slået omkuld. Men i samme øjeblik følte han sig atter klar. Han kom hurtigt på benene og sprang ind i forsamlingshuset.

Allerede, da man hørte skuddet ude fra forstuen, forstod folk i forsamlingshuset, hvad der var galt. Formanden for ungdomsfor-

eningen handlede hurtigt. Han sprang op og bad folk søge ly under kaffeborde eller lægge sig ned på gulvet. Man kunne ikke vide, hvad der nu ville ske.

Kesse kom løbende ind fra forstuen og søgte op mod scenen i den anden ende af salen. Derved i døren dukkede den ene af tyskerne op og begyndte at skyde. Under turen gennem salen fik Kesse sin pistol trukket frem fra skulderhylsteret. Gennem øjenkrogene så han et fantastisk syn.

Naboer og venner i salen søgte dækning for skuddene. Kaffeborde væltede, kaffe flød over et gulv med knuste kopper. En kone var ved at trække nogle børn og unge mennesker ud gennem et vindue. En ung mand oppe ved scenen blev ramt i benet af tyskerens skud mod Kesse og faldt klagende om.

Det hele var uvirkeligt og underligt fjernt for Kesse, der kun tænkte på eet: At slippe væk. Han søgte op mod et vindue ved siden af scenen og kravlede op i vindueskarmen.

Han havde sin pistol i hånden.

Netop da han skulle til at springe ud i natten, opdagede han, at den anden Gestapomand var løbet rundt om bygningen og nu stod udenfor vinduet. Kesse løftede pistolen og skød på tyskeren. Han nåede lige at se tyskeren falde om, da han sprang ud ad vinduet og begyndte at løbe over markerne.

Han løb snublende og usikkert. Snart måtte han slå over i småtrav, og inden længe måtte han nøjes med at gå langsomt. Det kneb for ham at få vejret. Han kunne mærke, at kræfterne begyndte at svinde.

Fra det første øjeblik havde han vidst, hvor han ville søge hen. I en lille landsby i nærheden havde han venner, der ville hjælpe ham.

På vejen passerede han et hus, hvor der boede en anden ven. Kesse bankede på og blev lukket ind. Hans ven havde været tysk soldat under den første verdenskrig. Som tusinder af andre danske sønderjyder. Han så på Kesses skudsår og fik et bekymret udtryk.

– Jeg synes ikke, det ser så godt ud. Du må hellere blive her.

Men Kesse ville ikke standse der.

Han fortsatte ud over markerne til vennerne i landsbyen. De tog godt imod den sårede og udmattede mand. Der blev straks sendt

bud efter en sygeplejerske, som man kendte. Kesse ville ikke høre tale om, at man hentede en læge. Han følte sig ikke syg, bare lidt træt.

Men da sygeplejersken havde kikket på hans sår, hjalp ingen kære mor. Der blev sendt bud efter en læge, som forbandt den sårede sabotør og senere fik ham anbragt hos nogle mennesker, der gav Kesse pleje og hjælp, indtil krigen sluttede nogle måneder senere.

Det var med spænding, Kesse vendte tilbage til sin gård efter befrielsen.

Efter dramaet i forsamlingshuset havde det tyske feltgendarmeri besat gården og søgt efter våben. Skønt man endevendte alt, lykkedes det ikke at finde noget. Men Kesse burde jo også være den bedste til at gemme noget på sin gård. Under en lem i kostaiden, som ikke kunne ses af fremmede, lå et stort lager af våben og sprængstoffer, som tyskerne altså ikke fik fat i.

Allerede dagen efter skyderiet i forsamlingshuset begyndte Kesse at tænke på dyrene derhjemme i stalden. Hvem ville nu tage sig af dem og sørge for fodring og malkning?

Han kunne have sparet sig disse bekymringer. For hans kammerater, der også selv var landmænd, tænkte på samme måde.

Tyskerne opholdt sig kun et døgn på gården. Så forlod de den atter. Og næppe var de væk, før naboerne rykkede ind. Indtil krigen sluttede, passede de på skift Kesses gård, så den stod hel og fin, da han vendte hjem.

Og dét, sagde Kesse, var næsten den bedste del af min krigshistorie.

SABOTØRER I SMOKING

En aften i 1944 var der bal i en lille by syd for Aarhus. Orkestret bestod af seks unge studenter fra Aarhus, der på denne måde tjente en ekstra skilling. – Der var stil over dette orkester, som altid optrådte i smoking, og som havde et rigt repertoire af nyt og gammelt indenfor dansemusikken.

Det var blevet midnat, før ballet sluttede, og den lokale foreningsformand udbetalte 50 kr. til hver af de unge musikere. Nu gjaldt det om at komme af sted, de seks unge mennesker havde travlt. I en fart steg de på deres cykler og satte kursen mod Aarhus med deres instrumenter på cyklerne. Bassisten havde en hård tørn med det tunge instrument, og det kan godt være, at han bandede lidt mere denne aften end ellers, for kammeraterne havde fyldt ekstra vægt i hans store instrumentkasse.

I Viby standsede orkestret og stillede cyklerne fra sig. Instrumenterne blev også efterladt, men forinden havde man tømt bassistens instrumentkasse for fire-fem sprængningsklare bomber.

Nu gik det forsigtigt og snigende fremad i nattens mørke mod den store jernbanelinie mod syd. Man ventede et tysk troppetransporttog, og skinnerne skulle sprænges. Man havde valgt sig en kurve på jernbanen, for skinnerne i kurverne var altid sværere at reparere eller erstatte.

De seks unge musikere var stadig i smoking, men som trænede sabotører arbejdede de hurtigt og sikkert. Snart var bomberne spændt fast på skinnerne, og tidsblyanterne klemte.

Så gik det tilbage til cyklerne og videre mod Aarhus i højt humør. Undervejs kunne de høre bragene, da bomberne sprang, og skinnerne blev ødelagt. Grinende blev de enige om, at det måtte være første gang i jernbanehistorien, at jernbanesabotører optrådte i smoking under en aktion.

Johannes var 19 år og pianist i orkestret. Til daglig var han

elev på det jyske musikkonservatorium, men dag for dag måtte han sjuske mere og mere med studiet, for der var nok at gøre i S 8, som sabotagegruppen blev kaldt. Egentlig var det hele begyndt som en trang til lidt ungdommeligt skæg i gaden, men snart blev det blodigt alvor.

Johannes fik straks alvoren i det illegale arbejde at føle, da han sammen med nogle kammerater blev sat ind på likvidationen af gestapochefen, dr. Peters.

Tyskerne havde overtaget den danske politistation ved siden af Domkirken i Aarhus, og her residerede dr. Peters, der sjældent vovede sig udenfor den tyske bevogtning. Det meste af tiden opholdt han sig på sit kontor, hvor han også sov om natten – det ville blive svært at komme ind på livet af den farlige tysker.

En fremmed mand var dukket op i Aarhus, i illegale kredse sagde man, at han var faldskærmsagent. Det var ham, der skulle skyde dr. Peters, når muligheden var der. Johannes havde set hans pistol, det var en stor 11'er; den måtte slå et ordentligt hul. De kaldte den fremmede Johansen.

Det lykkedes at få oprettet en vældig god udsigtspost lige overfor det tyske hovedkvarter – ved siden af det gamle, ærværdige Hotel Royal. Dag og nat sad Johannes eller en af hans kammerater i et vindue og kikkede over mod dr. Peters' kontor. Når de brugte kikkert, kunne de forsøge sig med mundaflæsning, for det var ikke svært at se tyskeren gennem kontorvinduet. Hele dagen sad han ved sit skrivebord og rodede i papirer eller telefonerede. Gang på gang prøvede de at finde ud af, hvornår han ville forlade sit kontor og vove sig ud på gaden. Men dag efter dag gik uden resultat, medens Johansen holdt sig i alarmberedskab.

En dag ringede sabotagechefen til Johannes, der sad på udkig.

– I dag skal du passe godt på. Jeg er næsten sikker på, at dr. Peters går på gaden i dag.

– Hvorfor tror du det?

– Det er hans fødselsdag. Og sådan en drukkenbolt kan næppe slippe over sin fødselsdag uden at gå ud og få en lille een.

Johannes satte sig til at vente, og midt på dagen gik sabotagechefens forudsigelser i opfyldelse, dr. Peters rejste sig fra sit skrive-

bord, gik direkte ud ad en sidedør og over på baren i Hotel Royal, nogle få meter fra det sted, hvor Johannes sad på vagt.

I en fart blev der ringet til Johansen.

Det ville blive en farlig aktion. Kun få meter fra det tyske hovedkvarter og i en del af byen, hvor det ikke var så let at slippe ubemærket væk. I løbet af utrolig kort tid befandt der sig bevæbnede sabotører på de nærmeste gadehjørner – Johannes selv fik post med en maskinpistol ved hovedindgangen til Hotel Royal, der lå et stykke borte fra baren.

Han så Johansen komme gående henad gaden med faste skridt, og han vidste, at i dette øjeblik sad dr. Peters alene inde i baren over en drink og forsøgte at få en samtale i gang med bartenderen. Imod sin instruktion gik Johannes igennem hotellet og ud til baren for at dække Johansen, hvis noget skulle gå galt. På vej mod baren hørte han lyden af et skud, og da han stod i døren til baren, var alt forbi. På gulvet lå tyskeren død, ramt af eet eneste skud i kroppen. Johansen var ikke at se. Alt var stille, uhyggeligt stille.

Og så pludselig hylede luftværnssirenerne!

Hele situationen blev endnu mere vanskelig. Ingen af sabotørerne ville kunne gå på gaden uden at blive standset af tyske patruljer. Selv fandt Johannes et godt gemmested, medens han spekulerede på, hvordan de andre klarede sig.

Først senere på dagen fik han at vide, at Johansen koldblodigt var gået ned i hotellets beskyttelsesrum sammen med personalet. Kun bartenderen vidste noget, og han foretog sig intet. Under hele luftalarmen lå den døde tyske gestapomand deroppe i baren.

Endelig blev der afblæsning.

Hurtigt forsvandt Johansen, og bartenderen gik roligt til en telefon for at ringe til tyskerne. Sabotørerne kunne snart læse om hans beskrivelse af likvidationen.

– En lille mørk mand stod pludselig i baren og affyrede et skud mod dr. Peters, hvorefter han forsvandt.

Sabotørerne vidste dermed, at bartenderen var »god nok«. Johansen var nemlig i k k e lille og mørk.

I begyndelsen havde Johansen svært ved at glemme billedet fra

baren med den døde tysker på gulvet, men snart blev billederne for mange. Hver dag skete noget.

En dag kaldte »landmåleren« ham ud til en aktion i havnen. Sabotørerne manglede sprængstof, og nu var der endelig chancer for at øge de slunkne beholdninger. Samtidig med at man kunne lave et fint nummer med tyskerne.

»Landmåleren« havde opsnuset, at en paketbåd ville ankomme fra København og lægge til i havnen ved 11,30-tiden. Ombord i ladningen var bl. a. 500 kg af sprængstoffet Donalit, bestemt til tyskerne på Langelandsgades kaserne. Men tyskerne havde meddelt, at de først ville hente de 500 kg ved 13-tiden.

Nu stod Johannes på vagt ved indkørslen til molen, medens han stirrede efter en lastbil, som hans kammerater havde kørt ud til skibet. Tilsyneladende gik alt glimrende, både sømænd og havnearbejdere hjalp sabotørerne med at få de 500 kg sprængstof læsset over på lastbilen, der kørte væk og forsvandt i løbet af få minutter.

Johannes gik langsomt op i byen. Det var meningen, at alle skulle mødes på en lille café, kun nogle få meter fra det sted, hvor dr. Peters blev likvideret, og lige overfor det tyske hovedkvarter i politigården. Man ville drikke en øl, sludre lidt om aktionens forløb, og så skilles.

Johannes satte sig til at vente.

Tiden trak ud. Han begyndte at føle sig en smule nervøs. Hvor blev de af?

Han kikkede ud ad vinduet og spejdede efter sine kammerater. Derovre på den anden side af gaden kunne han se en livlig trafik ud og ind af det tyske hovedkvarter.

Pludselig kom lastbilen kørende og stoppede udenfor hovedkvarteret.

Et øjeblik gik der panik i Johannes.

Så var de andre altså blevet fanget.

Men to af hans kammerater sad stadig roligt oppe på ladet, og nu hoppede de ned og begyndte at gå over mod caféen. Også »landmåleren« kom ud fra førerhuset.

Kort efter fik Johannes forklaringen.

Tyskerne havde fået mistanke om aktionen på havnen, men var

kommet for sent. Til gengæld havde de foretaget en masse afspørgninger rundt i Aarhus. Det ville være for farligt at køre ud af byen med lastvognen.

– Og så tænkte vi, tilføjede »landmåleren« med et grin, at den mest sikre parkeringsplads måtte være foran det tyske hovedkvarter!

I nogle timer stod lastbilen med sprængstoffet derefter parkeret foran det tyske hovedkvarter. Og da man mente, at forholdene var blevet mere rolige, kørte sabotørerne lastbilen og ladningen til et mere behageligt sted.

Johannes nikkede genkendende til Donalitten, da man pakkede bomberne til aktionen mod Triangel-fabriken, der blev en af Aarhus-sabotørernes mest fantastiske aktioner.

Triangel-fabriken lå på området ved Aarhus havn og havde fået sit navn, fordi den simpelthen var bygget som en triangel. Her havde tyskerne oprettet deres sømineværksted, og desuden reparerede de kanoner på fabriken. Kunne man få ødelagt Triangel-fabriken, var der virkelig opnået et godt resultat.

»Landmåleren« havde længe haft et godt øje til fabriken, og Johannes var en af dem, der straks blev sat ind i arbejdet. Forberedelserne var langvarige, for Triangelfabriken var ualmindelig godt bevogtet. Der var tyske soldater på vagt med hunde, og iøvrigt havde man indrettet sig med projektører og alarmsystemer i vid udstrækning.

En overgang forekom opgaven helt umuligt.

De vildeste planer blev taget op til overvejelse, for der var een stor fordel ved et angreb på Triangel-fabriken: Bombeladningen skulle ikke være ret stor – den skulle bare være kraftig nok til at trække de oplagrede søminer med sig. Resultatet ville derefter blive forrygende.

Derfor overvejede Aarhus-sabotørerne en overgang, om det kunne nytte noget at beskyde fabriken med en kanon. Hvis blot een granat traf rigtigt ville det hele springe i luften. Og på Aarhus Strandvej lå der flere beboelsesejendomme, hvorfra man kunne skyde med en kanon. Man skulle bare besætte en ejendom et stykke tid, slæbe kanonen op på en af etagerne og åbne skydningen.

Men planen var trods alt så fantastisk, at den blev forkastet efter nogen overvejelse.

Det var »Landmåleren« med de mange forbindelser, der fandt en ny plan. Fra Strandvejen løb et kloakrør ud under havneområdet og ind under fabriken, hvor en rist var indrettet i selve fabrikshallen.

En aften foretog man en rekognoscering.

Iført kedeldragter og gummistøvler kravlede Johannes, »Landmåleren« og en tredje kammerat ned i kloaken ved Strandvejen.

Næppe var de kommet ned, før de var ved at opgive. Kloakrøret var kun 95 cm i diameter, og halvdelen af røret var opfyldt af rindende strøm fra byens toiletter. Stanken var uudholdelig, og i løbet af få sekunder var de tre sabotører syge af at opholde sig dernede. Men de kravlede ufortrødent frem i kloakrøret. Var der bare en spinkel mulighed for at trænge frem til Triangel-fabriken uden at blive opdaget, skulle den udnyttes. Efter en halv times tap- per kamp for at klemme sig igennem det frygtelige søle i kloakrøret, måtte de give op.

Tilsvinede og blege kom de atter op fra kloakrøret – svimle og syge var de. Johannes var næppe kommet op, før han kastede op flere gange i træk.

De var ved at lægge planen på hylden, da »Landmåleren« fandt en ny mulighed. Inde på selve havneområdet, kun nogle få meter fra afspærringen omkring Triangel-fabriken fandtes en anden rist. Kunne de komme ned her, ville resten af vejen ind under fabriken ikke være så lang. Og ved et sindrigt arrangement ville det være muligt at lede en stor del af kloakrørets indhold en anden vej fra dette sted i kloaken.

Muligheden blev undersøgt, og det gik betydelig bedre end i første omgang.

Bomberne blev pakket.

Påny under denne aktion måtte Johannes kaste op. Det var hans første møde med Donalitten, og han fandt ud af, at den var en endnu mere ubehagelig bekendt end det engelske sprængstof 808, som de ellers havde brugt. Når man sad og pakkede bomberne af 808, der lugtede ligesom marcipan, gik der ikke lang tid, før man

havde en drønende hovedpine. Men endnu værre var det med Donalitten, man fik også kvalme og måtte kaste op.

Johannes delte i disse dage skæbne med mange andre sabotører, der ofte syntes, det var værre at pakke bomberne end at bruge dem.

En morgen var man klar til aktion.

»Landmåleren« anførte en gruppe, der ialt bestod af seks mand. De tre mand skulle kravle ned i kloakrøret og anbringe bomberne, medens de andre tre dækkede dem oppe på jorden.

Alle var udstyret med overalls og kasketter fra det lokale kloakvæsen. Desuden medbragte de en trækvogn med forskellige brædder og en stige. Man havde nemlig konstateret, at det blev nødvendigt at komme helt op under risten i Triangel-fabrikens store hal, og der var flere meter op fra kloakrøret.

De tre mand, som skulle ned i kloakrøret, så meget velnærede ud, men det havde også været nødvendigt at anbringe Donalitten i små pakker på deres personer under overall'en. Hele aktionen foregik for næsen af de tyske vagtposter, som ikke måtte få mistanke om, at kloakarbejderne medbragte noget, der ikke hørte med til deres arbejde.

Langsomt og sindigt gik sabotørerne i arbejde.

Risten ned til kloaken blev åbnet og en stige sat ned, medens en tysk vagtpost fem meter derfra interesseret fulgte arbejdet. »Landmåleren«, »Præsten« og en tredie forsvandt ned i røret, og Johannes, som havde fået post ved selve nedgangen, stak stiger og brædder ned til dem.

Så blev der stille.

Nu skulle der bare ventes. Johannes lagde forsigtigt hånden på overall'en og sikrede sig, at pistolen ikke lavede en mistænkelig bule. Den tyske vagtpost var blevet stående, og nu begyndte han at snakke.

Johannes måtte svare og holde en konversation i gang, medens han på tysk forklarede den interesserede tilskuer, hvordan de var ved at rense kloaken, så luften kunne blive lidt bedre, bl. a. inde i Triangel-fabriken.

Han følte sig meget alene i verden, og det kneb med at holde hænderne i ro. Ventetiden blev efterhånden ulidelig.

Aftalen var, at hele aktionen højst skulle tage en halv time. Men da tiden var gået, ventede Johannes stadig ved sin rist, medens han prøvede at holde liv i konversationen med den tyske vagtpost.

Endelig kom de andre tilsølede og udmattede tilbage – men da var der også gået fem kvarter. »Præsten« var syg og meget nervøs. Dernede i det smalle kloakrør var der gået panik i ham, han havde fået et anfald af kvælningssymptomer og angst ved tanken om, hvad han var med til. Desuden havde de tre sabotører andre vanskeligheder undervejs. Det viste sig, at stigen var for lang til at blive transporteret ind under fabriken, hvor kloakrøret havde forskellige drejninger og knæk. Den måtte efterlades undervejs, og da man endelig nåede frem til selve risten under fabriken, måtte man møjsommeligt til at opbygge et stativ af brædderne for at få anbragt bomberne lige under fabrikshallens gulv.

»Landmåleren« havde været så langt oppe i risten, at han havde kunnet se de tyske arbejdere ind i fabrikshallen.

De havde brugt en halv times antændingstid på bomberne, og tilbageturen havde været meget besværlig. Efterhånden havde de følt det som et kapløb med tiden. Da de endelig nåede op til Johannes, var der kun 10-12 minutter tilbage før eksplosionen skulle komme.

Hurtigt fik sabotørerne pakket deres grej sammen, og så langsomt, som de havde nerver til, sagde de farvel til den venlige tyske vagtpost og forsvandt. På vejen gik de ind i en telefonboks og ringede til Falck for at meddele, at fabriken ville springe i luften om ti minutter. Selvom fabriken var fyldt med tyskere, ville de gerne give dem en chance for at komme ud, inden eksplosionen skete.

Derefter steg de seks mand på cyklerne og kørte direkte til Aarhus Svømmehal i nærheden, hvor især de tre mand fra kloaken fik sig et fortjent bad. »Landmåleren« tog sit armbandsur med ind i styrtebadet. Efterhånden blev hans ansigt mere og mere betænkeligt. Hvor blev eksplosionen af? De glemte at synge og grine i badet, men så tavse på hinanden. Havde bomberne svigtet?

Men så kom det. Et langt rullende drøn, der tilsyneladende fik hele byen til at ryste og dirre et øjeblik. Derefter stilhed. Og en vidunderlig følelse af triumf.

Senere kom de ud i byen og fik tilfældige folks beskrivelser.

Ekspllosionen havde jævnet Triangel-fabriken med jorden. Fra Falck-stationen havde man naturligvis ringet og advaret tyskerne, men på fabriken havde man ikke troet på de danske redningsfolk. Man mente det var umuligt at anbringe bomber i Triangel-fabriken uden at blive opdaget. Derfor var et antal tyske soldater og arbejdere omkommet ved eksplosionen. Men også selve Aarhus havde mærket sabotagen. En stor del af byens kloakdæksler havde løftet sig ved eksplosionen, da lufttrykket ikke alene slog op og antændte de mange søminer i fabriken, men også trængte den anden vej ud gennem det vidtforgrene net af kloakrør under byen.

Ligesom kammeraterne var Johannes ked af, at sabotagen skulle koste tyske soldater og arbejdere livet. Det var altid en regel mellem sabotørerne, at man kun skulle dræbe folk fra værnemagten, hvis det var absolut nødvendigt i selvforsvar.

Men der var ikke tid til lange overvejelser om de uventede følger af sabotagehandlingerne. Dagene fløj af sted for Johannes, den ene aktion fulgte på den anden. Fabrikssabotager, modtagelse af våben fra luften, jernbanesabotager og transporter. Den århusianske sabotagechef lod ikke sine unge folk gå ledige omkring og indrettede sig praktisk på en adresse midt i byen, hvorfra han gav tilladelse til de forskellige aktioner.

Det kunne f. eks. ske, at Johannes og hans kammerater fik øje på nogle parkerede tyske biler, som hurtigt kunne ødelægges med et par brandbomber. De behøvede så blot at gå ind i den nærmeste telefonboks og ringe til deres chef, som omgående svarede, om han ville godkende aktionen eller ej. Således var Johannes med til mange aktioner på et øjeblik inspiration.

Mange gange var det næsten for let, og det sløvede opmærksomheden.

Måske var det derfor, det gik galt ved Lystrup.

De var fem mand ude, og det var en jernbanesabotage, som de havde oplevet dem så mange gange før. Risikoen forekom ikke at være så stor. Som regel var det østrigere, der passede på jernbanestrækningen, og mange gange var soldaterne blevet bestukket med smørmærker, hvorefter de så den anden vej, hvis der var jernbanesabotører i nærheden.

Bomberne var lagt, og sammen med sine kammerater var Johannes på vej væk fra jernbanen, nedad en høj skråning, da skuddene knaldede.

Johannes blev ramt af det første skud. En flængende smerte i det ene ben og noget, der derefter føltes som en lammelse, og han var ude af stand til at røre sig. Han lå bare stille og stirrede på en tot græs foran sit ansigt. I mange uger derefter kunne han huske hvert strå i græstotten.

Han hørte andre skud og råbende stemmer.

Men det hele var pludselig så fjernt.

Han mærkede, at to soldater kom til og løftede ham op. De var venlige, men bestemte, Johannes kunne høre på deres sprog, at de var østrigere. De holdt godt fast i ham, medens han prøvede at få et indtryk af, hvad der var sket med benet. Blodet drev fra underbenet, hvor der var et gabende sår.

Meget hurtigt kom der civile tyskere til, Gestapofolk. Dagen stod i en underlig tåge. Johannes blev bragt til et kontor på Aarhus Universitet, hvor Gestapo nu havde hovedkvarter. En Gestapomand gav ham en lille forbindspakke, og han prøvede selv at forbinde benet.

Så begyndte forhørene. Johannes vidste, at de andre måtte være sluppet væk. Han var den eneste fange. Altså måtte de andre vide besked. Han gav sig selv to timer, hvor intet måtte siges. Så svarede han på, hvad Gestapomændene spurgte om. Alt gik forholdsvis let. Snart befandt han sig i en enecelle i universitetets kælder.

Dagene begyndte at gå, uden at der skete noget. Benet havde det ikke godt, og han havde smerter. En tysk læge mødte op hos ham i kælderen, så på benet, og sagde på dansk:

– Puha, det lugter ikke godt!

Og så gik han igen uden at foretage sig noget.

En dag blev Johannes trukket op til forhør.

Han blev spurgt om navne, som han ikke kendte. Tonen blev skarpere og skarpere. Snart tog Gestapomændene deres velkendte metoder i brug. Johannes blev lagt på maven over et bord og blev slået over nyrerne med en knippel. Igen og igen. Det b'ev timer

af rædsel og smerte. Cellen i kælderens blev til et fristed, hvor han var alene.

Men heldigvis varede det ikke længe. En dag blev han pludselig overført til den lukkede tyske afdeling på Aarhus Kommunesygehus. Egentlig skulle han som tysk fange have ligget på Amtssygehuset, der fuldstændig var overtaget af tyskerne. Men der var sket dramatiske begivenheder i Norge, fik han at vide. Amtssygehuset var overfyldt med sårede tyske soldater.

Der sad altid tysk vagt ved hans seng. Ofte var det østrigere, og de var som regel venlige og hjælpsomme. De danske sygeplejersker gjorde, hvad de kunne. Hver dag smuglede de en dansk avis ind til ham på madbakken. Johannes' eneste tanke var, om han snart skulle tilbage til forhørerne hos Gestapo. Så længe han lå her, var der ikke noget at være ked af.

Og så en dag syntes den gode tid at være forbi. Johannes skulle atter flyttes.

To danske ambulancechauffører fra Falck mødte op med en udskrivningseddél, som blev præsenteret for de tyske vagter. Johannes skulle flyttes. Allerede da de to ambulancefolk bar ham ned i vognen, begyndte Johannes' tanker at samle sig om den tortur, han kunne vente sig. Han havde hørt Amtssygehuset blive nævnt. Så skulle han altså atter ud til Gestapo. Han havde også opfattet, at andre ambulancefolk havde afhentet en canadisk flyver, der havde ligget ved siden af ham. Canadieren var blevet hårdt såret ved en nedstyrtning.

Johannes lå alene i ambulancen, da den kørte ud i Aarhus. Begge Falck-folkene havde sat sig på førersædet. Tanken om det, der nu skulle ske, sløvede ham på en mærkelig måde.

Pludselig skød den ene Falck-mand ruden til førerhuset væk.

– Du skal ikke være bange. Du skal ikke derud!

Mere sagde han ikke, så blev ruden lukket igen.

Johannes opfattede det næppe, men tankerne begyndte alligevel at summe. Hvad var dette? Hvad skulle der ske?

Snart fik han forklaringen, da ambulancen standsede, og han så, at han befandt sig ved rådhuset. Uden et ord blev han båret ned i en kælder under rådhuset, hvor der stod 8 senge. En dansk læge tog

imod ham og lagde en ny forbindelse på hans ben. Johannes forstod endnu ikke, hvad der foregik.

Kort efter kom ambulancefolkene med den canadiske flyver. Andre sårede modstandsfolk fulgte efter. Snart var de en lille gruppe.

Og pludselig stod en af de illegale kammerater i kælderen – med nogle cigaretter og en forklaring.

Johannes var blevet befriet!

Ved hjælp af falske udleveringssedler var han sammen med flere andre blevet bragt i sikkerhed. Nu skulle han se at blive rask i en fart, så ville de sende ham til Sverige. I øjeblikket befandt han sig på et lille, hemmeligt hospital.

Han fattede det næppe, medens kammeraten forklarøede alt, hvad der var sket. Johannes fik også først nu at vide, at en af hans kammerater, Arne, var blevet dræbt af et skud derude ved Lystrup. Men de andre var undsluppet.

Nogle gange i løbet af dagen kom den danske læge ned i kælderen og så til sine illegale patienter, men ellers var de som regel alene. Koldt var der, og det var svært at være fri og alligevel spærret inde. Men det var slut med forhørene, slut med usikkerheden. Sverige vinkede.

Og en dag, da Johannes kunne humpe af sted på sit sårede ben, blev han sat i et tog til Frederikshavn sammen med den canadiske flyver. De ventede en nat og en dag hos venlige folk, og så blev de sendt ombord i en fiskerbåd. Foruden Johannes og den canadiske flyver var der fem kvinder med i båden. Alle blev de anbragt i et lille hemmeligt rum under dækket. Snart sejlede fiskerbåden.

Siden de hårde forhør hos Gestapo havde Johannes haft mange vanskeligheder med sine nyrer. De mange klø med knipler havde simpelthen slået nyrerne løse. Klemmt inde i det lille rum sammen med de andre blev han overmandet af en voldsom trang til at lade sit vand.

Men selvom man har gået meget igennem, så har man alligevel mange mærkelige principper, når man kun er 19 år. Det forekom ham en umulig tanke at tisse i selskab med fem kvinder.

I lang tid lå han og holdt på sit vand, medens smerterne i nyrerne voksede, efterhånden som vandet pressede på og ikke kunne få afløb. Til sidst ønskede han sig næsten tilbage til den tyske tortur mellem lutter mænd.

Fortvivlet bed han de voldsomme smerter i sig og bad til, at han snart kunne slippe ud af sit frivillige fængsel.

Endelig skete det.

I åbent farvand skulle de overflyttes til en båd, som sejlede under svensk flag.

Næppe var de ombord, før Johannes fandt sig et hjørne bag førerhuset og slap al sin smerte ud over rælingen i det gyngende Kattegat.

Man kan blive så vant til spændende og overraskende oplevelser, at der først bliver tid til virkeligt at forstå dem efter nogen tids ro og afslapning. Johannes havde været tre-fire dage i Sverige, før han til bunds forstod, at han var befriet fra Gestapo og befandt sig i et frit land.

Han var blevet indkvarteret hos et meget venligt dansk-svensk ægtepar i Göteborg, fordi han endnu var halvt invalid på grund af sit skudsår. Og en aften tog ægteparret ham med ud til en fornem middag på en restaurant – bagefter gik man i biografen. Det var derinde i mørket, at Johannes pludselig forstod en hel masse. Der blev vist en aktuel filmrevy, og Johannes så oppe på lærredet amerikanske soldater i uniform, den frie verdens soldater, som gik til angreb et eller andet fjernt sted derude i Østen. For første gang forstod han rigtig, at kampen hele tiden havde været i gang derude, titusinder af mænd, nej, millioner, kæmpede også mod tyskerne. Og de fleste af dem var i uniform i en åben kamp. Begivenhederne derhjemme i Aarhus havde bare været en uendelig lille detaille i den store kamp.

Det var som at få en saltvandsindsprøjtning. Først følte han sig lidt stolt over selv at have været med i kampen mod tyskerne. Men hurtigt derefter meldte sig en underlig utålmodighed, der voksede til en nagende utilfredshed med, at han nu bare gik her i det fredelige Sverige og havde det godt. Kampen var jo ikke forbi, krigen var slet ikke afgjort.

Først forsøgte han at komme videre til England for at melde sig

som frivillig i de allierede styrker. Men ligesom tusinder af andre flygtede danske sabotører mødte han blot beklagende skuldertræk på de illegale kontorer i det neutrale Sverige. Det var svært at sende folk fra Sverige til England, og de få, der kom af sted, blev betragtet som særligt vigtige personer for den allierede krigsførelse. Det var hemmelige agenter og veluddannede kamppiloter, som efter at være blevet reddet fra nedstyrtninger over besat område nu atter blev sendt til tjeneste.

Så meldte Johannes sig til den danske brigade i Sverige. Men også her fik han afslag. Man havde ikke brug for en mand, der humpede rundt på et dårligt ben.

Trods venlighed og gæstfrihed hos sine værtsfolk begyndte han at føle dagene lange og uvirksomme. Dag efter dag strejfede han om nede ved havnen i Gøteborg, hvorfra han vidste, at man sendte illegale transportere af sted med våben til Danmark. Bådene sejlede ud under svensk flag, og midt ude i Kattegat blev våbnene overført til danske fiskerbåde, der senere smuglede dem i land på den jyske østkyst.

Snart havde Johannes gjort sig gode venner med de illegale transportfolk og en dag gav de efter for hans plagerier. Uden nogen forberedelse kom han ombord i en transportbåd og var pludselig på vej tilbage mod det besatte Danmark. Uden våben, uden de fornødne falske papirer eller danske penge.

En morgen stod han alene i Frederikshavn og betragtede de tyske soldater på gaderne, medens han spekulerede på, hvad han skulle gøre. Ved hjælp af en privat bekendt i byen fik han lidt penge og rejste med toget til Aarhus, hvor han straks meldte sig til sabotagechefen.

Den første reaktion var en rasende protest.

– Hvad fanden vil du her? sagde chefen vredt. Tror du ikke, vi har nok at tænke på i forvejen? Vi har ikke tid til at være barnepige for dig. Tror du, det er særligt klogt, at vi har dig til at strejfe om i Aarhus, efter at du har været arresteret og tyskerne kender dig. Og du kan jo ikke engang gå normalt endnu!

Det var rigtigt. Benet var endnu ikke helbredt. Skudsåret havde været meget ondartet, fordi Johannes var blevet ramt af en såkaldt

»Opspringer«. Først havde kuglen ramt en sten og var blevet slået flad. Da den gik ind i Johannes' ben, havde den nærmest virket som en dum-dum-kugle. Såret var stort og vanskeligt at helbrede.

Afgørelsen var venlig, men bestemt.

De næste måneder skulle Johannes tilbringe i Brande hos illegale forbindelser, og det var ham strengt forbudt at deltage i illegalt arbejde. Når chefen fandt tiden inde, ville han sende bud efter ham.

Altså måtte Johannes til Brande.

Men chefen holdt sit ord. Efter et par måneder kaldte han Johannes til Aarhus, og snart var han atter med i sabotagearbejdet. Aktion fulgte på aktion, og Johannes forstod, at udviklingen marcherede hurtigt i det illegale arbejde; han blev præsenteret for flere nye metoder og ideer. Bl. a. en ny form for lokomotivsabotage, som var genial i al sin enkelhed.

Man havde opmålt diameteren på lokomotivernes kedler til 2,25 cm og fremstillede nu to bomber, som var forbundet med en hurtigbrændende lunte på samme 2,25 centimeters længde. I den ene bombe blev der sat en 10 minutters tændblyant.

To mand tog plads på en af viadukterne over jernbanelinierne, og når et tysk tog nærmede sig, gjorde de sig klar. Med en smule øvelse var det en let sag at kaste lunten med de to bomber ned over det passerende lokomotiv, så bomberne kom til at hænge på hver side af kedlen.

Det skete som regel så hurtigt, at ingen bemærkede det, og resultatet var, at kedlen på lokomotivet sprængtes efter 10 minutter. Bomberne var store nok til at slå hul på kedlen og standse lokomotivet. Men de var ikke så store, at det danske lokomotivpersonale var i fare.

På denne måde blev der iværksat mange effektive togstandsninger, og gennem hele krigen var det en gåde for Gestapo, hvordan disse sabotager blev gennemført.

Efterhånden var det tydeligt, at krigen nærmede sig sin afslutning. Der blev kæmpet i selve Tyskland, og enhver kunne konstatere voksende modløshed hos de tyske tropper. Kun Gestapo og deres danske håndlangere arbejdede ufortrødent med næsten voksende energi. Til gengæld foretog modstandsfolkene også aktioner, som bare få måneder i forvejen havde været utænkelige. Man begyndte

at demonstrere sin magt overfor tyskerne på mange måder. Johannes oplevede et tilfælde, som på een gang var komisk og tragisk.

Den 17. april 1945 havde man besluttet at rette et slag mod arbejdet med at bygge en tysk flyveplads ved Tirstrup. Nogle lastvogne med danske arbejdere til flyvepladsen skulle standses, og en skræmmeaktion gennemføres.

Det foregik lidt nord for Aarhus ved Rodskov, på et sted, hvor der fandtes en lille skov og en ret ugenert grusgrav. Der var ialt 13 sabotører om opgaven, og som så ofte før var det den energiske »Landmåler«, der ledede aktionen. Et stykke vej ind mod Aarhus var opstillet en observationspost, som ved signaler skulle meddele de andre, når lastvognene var på vej. Aftalen var, at hvis vognene kun medbragte danskere, skulle han pudse næse. Hvis der var tyskere, skulle han tørre sig over panden. Og hvis der var tale om tyske officerer, skulle han vende bunden i vejret på sin cykle, som om han ville lappe den. Endelig skulle observationsposten stige op på sin cykle og køre ned mod kammeraterne, hvis der var tale om en ren tysk kolonne!

Kammeraterne, der ventede med deres våben nede i skoven, skulle på denne måde have mulighed for at forberede sig på alle eventualiteter. Men de blev ret forvirrede, da observationsposten tidligt om morgenen sendte sit første signal. Han pudsede næse, tørrede sig over panden, vendte op og ned på sin cykle og så ud, som om han ikke vidste, hvorvidt han også skulle stige op på cyklen.

Det viste sig, at den stakkels mand havde fået øje på de to lastbiler, som transporterede arbejderne ud til Tirstrup, men samtidig fulgte også en gruppe menige tyske soldater under anførsel af to tyske officerer.

»Landmåleren« havde imidlertid besluttet sig til at gennemføre aktionen, omtrent lige meget hvem der kom. 13 velbevæbnede sabotører kunne klare en hel del i de dage.

På forhånd havde man fået at vide, at chaufførerne på lastbilerne sikkert var bevæbnede, så det gjaldt om at lave en overraskelsesaktion. Næppe havde man ved tegn fået standset lastvognene, før »Landmåleren« som en kat sprang op på trinbrættet og med et hurtigt slag knuste vindspejlet foran chaufføren. Man regnede med, at hvis chaufføren

ville trække pistol, kunne dette lille chock forhale situationen et øjeblik.

Der skete ikke noget. Så snart danskere og tyskere på lastvognene så sabotørernes maskinpistoler, strakte de armene i vejret og lod sig uden vrøvl føre ind i grusgraven bag skoven.

Johannes var med inde i grusgraven og oplevede et skuespil, som han aldrig glemmer.

På de to lastvogne var der 44 arbejdere og en kvinde, som åbenbart var kontordame for tyskerne. Desuden var der to tyske officerer og fem menige.

Soldaterne blev afvæbnede og kommanderet til side, hvor de ligesom sabotørerne nu blev vidner til en fantastisk scene.

I velvalgte korte sætninger udtrykte »Landmåleren« sin – og alle sabotørers – mening om danskere, som arbejdede for tyskerne. Og så selvom det kun var gravearbejde på en flyveplads.

Og så kom ordren:

– Af med bukserne – allesammen!

Et par truende maskinpistoler understregede ordren, og langsomt måtte alle 44 mand af med bukserne. Med frysende stikkelsbærben stod de i den kolde aprilmorgen og så meget ynkelige ud. Desuden samlede man nu alle deres tegnebøger med penge og papirer sammen. Det hele blev anbragt i en stor bunke.

– Skal jeg også af med bukserne? spurgte kvinden ynkeligt.

En af sabotørerne gik hen til hende.

– Selvom du sikkert er vant til at tage mere af, når der er tyskere til stede, skal du slippe med at smide kjolen.

Også kjolen havnede i tøjbunken.

Så blev der hældt petroleum over det hele og sat en tændstik til.

Netop som bålet flammede op, kom en ny lastbil ind i grusgraven. Sabotørerne ude på vejen havde stoppet endnu en ladning danske arbejdere på vej til flyvepladsen, og de led øjeblikkelig samme skæbne som de andre.

Tre biler var nu kørt ind i grusgraven. Sabotørerne blev enige om, at de kunne bruge den ene til at køre væk i. De andre blev ødelagt med nogle små bomber.

Og så blev hele gruppen af arbejdere og tyskere drevet ud på landevejen.

– Så går vi mod Aarhus, lød ordren.

Bukseløse travede hele banden ud ad landevejen. Da Aarhus var i sigte, fyrede sabotørerne nogle maskinpistolsalver af over hovederne på dem, og skrækslagne satte alle i galop mod byen.

Udmattede af at grine besteg sabotørerne deres erobrede lastbil og valgte sig en anden vej mod Aarhus.

Men man havde ikke kørt ret længe, før det viste sig, at generatorbrændet var ved at slippe op.

– Vi stopper den første vogn, der viser sig, sagde »Landmåleren«.

Snart efter kom en personvogn med generator kørende i modsat retning.

– Over i venstre side af vejen, sagde »Landmåleren« til chaufføren.

Og således fik man i første øjeblik stoppet den modgående bil.

Det viste sig, at der befandt sig tre tyske officerer og en dansk chauffør i bilen. Næppe havde »Landmåleren« opdaget det, før han var henne ved personbilen. Hurtigt slog han vindspejlet ind på vognen og rev døren op. Officeren på det forreste sæde, der havde været ved at trække sin pistol, faldt ud ad døren og ned i en grøft. Halvt af skræk fulgte den danske chauffør efter ham ned i grøften.

Johannes stod på lastvognens varelad sammen med nogle af sine kammerater og lo højt, for det så komisk ud. Men latteren forstummede brat, for i det samme gæde en maskinpistol ved siden af ham, og han så de to tyske officerer på personvognens bagsæde synke sammen – dræbte på stedet.

Uden at han havde set det, havde officererne trukket deres pistoler og sigtet mod »Landmåleren«. En af sabotørerne oppe på lastvognen havde opdaget situationen og handlede omgående.

For Johannes og de andre var det egentlig en trist afslutning på en usædvanlig dag. Ingen af dem holdt af at dræbe. Og da freden kom nogle uger senere var det oplevelser som denne, de straks prøvede at slette af hukommelsen.

DE KOMMER I NAT

Påskén 1945. Krigen lakker mod enden. Det kan kun være et spørgsmål om uger, før det hele er forbi. Englænderne nærmer sig Hamburg.

Det er påskénat. Vejret er koldt og fugtigt, og det regnede lidt i formiddags, men nu er det klaret op. Månen er højt på himlen, og der blæser en svag vind.

Vejret er ideelt til nedkastning.

Påskén er faldet tidligt, så det er endnu koldt, og foråret ligger ude i fremtiden. Hans stamper lidt i jorden, for han småfryser, selvom han er varmt klædt på. Han står i skovbrynet ved en lastbil og ser udover de store pløjemarken. Han indsnuser lugten af jorden, måske er foråret alligevel ikke så langt borte.

Hans venter.

En ganske almindelig mand på de fyrre år, som venter og lytter. Han venter på den durrende brummen, der skal fortælle, at nu kommer de. Han er ikke bevæbnet. Han skal hjælpe til med at samle beholderne og faldskærmene op og læsse dem på lastvognen.

— — — Det var begyndt helt tilbage i vinteren 1942–43 efter en fredelig tid, hvor krigen forekom så uendelig langt borte. Det var de andres krig. Der var ingen tyskere stationeret i Faaborg, og mange havde aldrig set en tysk soldat, skønt Danmark var besat. Faaborg var stadig den fredelige by med de gamle, smukke bindingsværkshuse.

Men så blev man pludselig garnisonsby – for danske soldater.

Tyskerne udviste resterne af den danske hær fra Jylland og Als, og en efterårsdag i 1942 flyttede en hærafdeling ind på skolen. Man indrettede sig i gymnastiksal og klasseværelser, og det ruskede ligesom lidt op i befolkningen.

Midt i den første uro kom en ung pige hjem fra København, hvor hun havde forbindelse med de kredse, der prøvede at skabe en organiseret modstand mod tyskerne. I løbet af kort tid havde hun fået sat et par mand i sving med at danne en gruppe, og så var hun

selv rejst tilbage til København. Men hun efterlod en adresse, de kunne skrive til.

Hans huskede tydeligt det første møde, som de havde holdt hos lærer Nielsen. Det var en uensartet gruppe – en landpost, et par sognerådsformænd, et par lærere og et par uddelere. Det var egentlig meningen, at man i den lille gruppe ville repræsentere alle de nationale partier, men de konservative og socialdemokraterne havde fået at vide fra København, at de ikke måtte være med til den slags ting. Derfor var gruppemedlemmerne i overvejende grad fra det radikale parti ...

Egentlig var det bare en samtalegruppe. De fik forskellige oplysninger fra København, som de skulle fortælle videre. Af og til kom der en mand derovre fra – »Ringene« kaldte de deres organisation. Det varede ikke længe, før de fandt på at duplikere deres meddelelser.

Sognerådsformanden i Horne tilbød at bruge kommunekontorets duplikator – i al hemmelighed naturligvis og efter kontortid. Henny, Hans' kone, skrev stencils. Hun havde været med lige fra starten. En gæv pige med en sund og realistisk indstilling til tingene, men med det stænk af fantasi og friskt mod, der giver styrke til at være med, hvor det gælder om at lyve, at overtræde loven, at hjælpe til med at ødelægge værdier. Altsammen noget, der strider mod god opdragelse.

Det illegale blad havde intet navn, men det kom regelmæssigt. Stoffet kom fra København, og tre prikker i hvert brev fortalte, at stoffet var ægte. Man havde travlt før hver udsendelse, ialt fremstillede man 200 eksemplarer, som blev fordelt i brevsprækker og vinduesåbninger. Sognepræsten i Assens fik 50, og mange blev iøvrigt sendt til højskolen i Korinth.

Hans var arbejdsanvisningsformand i byen, og der kom mange mennesker hos ham. Men ingen anede uråd, ikke en gang de nærmeste naboer. Livet gik sin vante gang, den slags ting kommer ikke på een gang.

I løbet af sommeren 1944 var situationen forværret over hele landet. Strejker, henrettelser og sabotager blev til daglige nyheder, og en dag mødte lærer Nielsen op hos Hans med en kollega. Det var

en lille tæt mand med et fast blik og hurtige bevægelser. Richard hed han. Han var løjtnant af reserven.

Det var besluttet, at der skulle oprettes militærgrupper i hele landet, og nu ville man gerne have Hans til at oprette nogle grupper rundt om Faaborg.

– Hvad siger du til det, Henny? spurgte han sin kone.

– Det er da klart, at vi vil være med, lød svaret – ingen tvivl om den ting, og selvfølgelig var det »vi«.

I løbet af nogle travle uger lykkedes det Hans at organisere grupper i Horne og Svanninge. Og snart talte de ialt 40-50 mand. Grupperne holdt ikke møder, og der blev ikke gennemført træning af nogen art. De havde heller ingen våben. Foreløbig var de bare ventegrupper.

Men så først på efteråret ankom et par trækasser til sygehuset i Fåborg, og et par dage efter mødte en mand op hos Hans med en pakke. Da han lukkede den op, så han, at det var maskinpistoler. Der stod Husqvarna på dem, de var altså svenske.

Hans følte en instinktiv modvilje mod disse våben. Han havde aldrig været tilhænger af den slags, og han skyndte sig at lægge dem ned i en trækasse. Ovenpå placerede han nogle fernisdåser, og så stillede han kassen hen i et hjørne af værkstedet.

Han ville helst glemme, hvad der var i kassen.

Men et par dage senere ville han hente sin ration hos tobakshandleren.

– Den er gal i dag, sagde han til Hans. Byen myldrer med tyskere.

I en vældig fart cyklede Hans hjem til sit værksted i udkanten af byen. Han fik fat i kassen med våbnene og bar dem op i Torneven, hvor han lagde dem under en busk og dækkede dem til med en gammel regnfrakke. Dagen efter fik han at vide, at tyskerne kun havde tænkt på een ting, at konfiskere cykler. Hans åndede lettet op, men der gik flere dage, før han kunne bekvemme sig til at hente kassen hjem igen.

En dag kom Richard – frisk og glad.

– Vi skal tage imod våben fra englænderne.

– Hvornår?

– Aner det ikke, men vi får det at vide i radioen fra London.

– Hvad skal det sige?

– Det er de hilsner, de læser op. Det betyder, at der bliver kastet våben ned med faldskærm. Vi har fået et navn, og når det bliver læst op, så bliver der kastet våben ned til os her.

– Det var som pokker. Hvor skal det ske henne?

– Det ved jeg ikke endnu. Men vi får det vel at vide i god tid ...

– Og ...

– Nej, det kan ikke nytte, du spørger om navnet, det har jeg ikke lov til at sige. Det kommer i seks-udsendelsen, og hvis det så gentages i næste udsendelse, betyder det, at maskinen er startet fra England.

– Hvad skal vi gøre nu?

– Giv tid, giv tid. Vi får nærmere besked fra Odense en af dagene.

Sådan var det begyndt.

Det var kommet helt af sig selv. En dag, da Hans stod på sit værksted og sprøjtemalede en bagsmæk, gik det op for ham, at der var dødsstraf for den slags. Ikke fordi det gjorde ham særlig bekymret – det var bare sådan en underlig tanke.

Så fik de travlt med at forberede den første nedkastning. Hans havde ansvaret for grupperne vest for Fåborg og skulle sørge for, at de var talstærke nok til at klare opgaven. I løbet af et par uger var alt i orden.

Aften efter aften lyttede de spændt til hilsnerne fra London. Hans kendte ikke navnet, men lyttede alligevel, og kun når det var overskyet, slappede han af.

Hvornår ville deres kodenavn komme?

Ventetiden gik lidt på nerverne, og det var en lettelse, da Richard i begyndelsen af oktober foreslog en lille tur. De skulle cykle over og se på billeder hos en kunstmaler, der boede på Horneland. Kunstmaleren drev også en slags pensionat, og for tiden havde han et par tyskere boende. De arbejdede med på et spændende projekt ude ved kysten. I nærheden af pensionatet var et halvt hundrede tyskere indkvarteret i et par barakker.

Foreløbig var de i færd med at bygge en anlægsbro 2–300 meter

ude i havet, og inde på land havde de opført et tårn på 6–7 meters højde. Omkring det hele var der nedrammet pæle med skilte. Man så dødningshoveder og læste »Minengefahr«.

– De har fundet ud af, hvad tyskerne laver, fortalte Richard, medens de cyklede på vej. Det skal være en u-bådsstation. Tårnet er en transformatorstation til at oplade batterierne i u-bådene.

Hans var forbløffet. Det var da et underligt sted at placere en ubådsstation.

– Jamen, det skal nok være rigtigt, sagde Richard. Det er i hvert fald noget, de passer vældig godt med alle de miner, der er lagt ud. Vi må se, om vi kan finde ud af noget.

Og efter en pause:

– Vi har fået besked på at ødelægge den, hvis vi kan!

Tanken chokerede Hans.

Kunstmaleren var meget snakkesalig.

– De mineskilte er det rene pjat, sagde han efter kaffen, da de ville en tur ned og se på vandet, der er overhovedet ikke lagt miner. I behøver ikke at være bange for, hvor I går.

De kikkede længe på området og cyklede så hjem i fred og ro. Opgaven kunne ikke være så vanskelig at løse.

Og nogle dage efter løb aktionen af stablen.

De var fire om det, Richard, Lennart, cementkøgeren, som oprindeligt var elektriker og derfor sagkyndigt kunne bedømme, hvor bomben skulle anbringes på transformatortårnet, samt fiskeren, der var stedkendt. Han arbejdede for tyskerne med at opføre anlægsbroen.

Natten mellem den 18. og 19. oktober var meget mørk. Der var ingen vagter sat ud – tyskerne sov sødeligt i deres barakker. Der skete aldrig noget på disse kanter, og skiltene med minefare måtte være nok til at skræmme uvedkommende.

Fiskeren og cementkøgeren bar bomben. Den var på 11 kg plasticsprængstof.

Cementkøgeren havde fundet ud af, at bomben helst skulle springe et stykke oppe på tårnet – ud for de ædlere dele. De havde sat bomben fast på en lang stage. Den var lidt upraktisk at transportere gennem terrænet, de snublede flere gange, men nåede efterhånden meget nær ved målet.

– Stop, hviskede Lennart pludseligt. Den er jo næsten selvløsende. Vi må hellere dække den lidt til.

Han stod lidt og tænkte sig om. Så trak han sin sweater af og svøbte den om det lysegrå sprængstof.

Med den yderste forsigtighed sneg de sig det sidste lille stykke vej. Hele tiden holdt Richard sin maskinpistol rettet mod tyskerne barakker, medens han lyttede efter hver lille lyd. Men alt var stille.

Henne ved tårnet trykkede Lennart forsigtigt på tidsblyantens kobberhætte. Han hørte, hvordan den lille glasbeholder derinde knustes, så syren kunne begynde at opløse den tynde metalstreng, der holdt slagstiften tilbage. Så fjernede han forsigtigt sikkerhedsspinden.

Lennart anbragte bomben på det sted som cementkogerens anviste, og et øjeblik efter var de lydløst på vej væk.

10 minutter efter oplystes himlen af et skærende hvidt glimt, og et øjeblik efter rullede en svag tordenbølge ind over det sovende Faaborg.

Aktionen havde været så vellykket, at tyskerne opgav at fuldføre u-bådsstationen. Men desværre skød de dagen efter en ung mand fra gården ved siden af. Han var vant til at færdes ved lejren og ville næste morgen ned for at se, hvad der var sket. Bevæbnede tyskere sværmede omkring det ødelagte tårn. Den unge mand blev nervøs og skyndte sig væk igen. En tysk soldat råbte efter ham. Men han blev grebet af panik og gav sig til at løbe. Den tyske soldat skød – og den unge mand faldt død om.

De havde alle lidt svært ved at vænne sig til tanken.

— — —

Hans stamper hårdt i jorden. Tærerne er næsten stive af kulde. Hvor pokker bliver de af. Han kikker på sit armbåndsur. De selvløsende visere fortæller, at han kun har ventet en time.

Han er ikke så tålmodig mere som han har været. Krigens afslutning er så nær, og stadig oftere spørger han sig selv, hvad det skal gøre godt for at blive ved. Freden er jo lige om hjørnet, og han kunne jo lige så godt blive på Bjørnø til det hele er overstået. Det gør alligevel hverken fra eller til, om han er med! Men han

lytter ikke til denne indre stemme. Han hører den godt nok, for han er ikke dum, men han lytter ikke efter den. Han gør det som han gør, fordi han må gøre det, og Henny, som nu sidder på Bjørnø og venter på ham, er helt enig.

Han skutter sig og går en vending. Han ser lederen stå lidt væk og talte sagte med et par skygger. Det er nu den 5. nedkastning han er med til. Elias, hedder den – var det forresten ikke ham med ildvognen?

— — —

Den første hed Vera.

De kom til at vente over en måned efter historien med u-bådstårnet. Irritable til tider. Nogle gange troede de, at det hele ikke blev til noget. Troligt lyttede de aften efter aften til London, og endelig var den der.

Det var en rigtig hyggesøndag den 26. november. Hen mod aften sad Hans i den bløde stol og studerede avisen, medens kvinderne puslede med aftensmaden.

– Nu skal du høre, far. De skriver, at tobaksfabrikanterne ikke vil bruge den nye danske tobakshøst. Kvaliteten er for ringe.

– Gudskelov for det, klukker hans far fra en anden stol.

– Og der er en læge ude i Odense, som fortæller, at han har kureret tarmslyng ved at pumpe luft ind med en cyklepumpe. Tja, kunsten stiger ...

– Hvad er der i radioen i aften? spørger Henny, som kommer et smut ind fra køkkenet.

– Der er »Familien Hansen« ... klokken ti minutter over ni som det plejer ... lad os håbe, de ikke kommer i nat.

Hans rejser sig og går hen til radioen. Han lukker op og drejer over kortbølgeskalaen, hen til 42-meter-båndet. Lyden kommer ind, det hviner og piber, indtil han får rigtigt stillet ind. Så dunker Beethovens skæbnesignal morse-V'et for Victory ud i stuen.

– Her er London, vi bringer ...

Hans skruer op, så kvinderne kan høre med ude i køkkenet. Selv lytter han adspredt til nyhederne. Der er hårde kampe i selve Tysk-

land, øst for Aachen. Og franskmændene forbereder en overgang ved Rhinen mod syd ... Han venter på særmeldingerne, det er klart vejr, og chancen er der.

Så kommer det.

... Vi bringer en hilsen til Tove, Vera, Ida ...

– Lad os så bare spise, siger Henny.

Men i det samme kimer telefonen. Det er Richard. Stemmen er rolig og afbalanceret.

– Jeg kommer lige ud og får en kop the.

– Du er velkommen. Vi er hjemme.

Det er det hele. Det var signalet, og den lange ventetid er nu forbi. Nu skal det vise sig, om de månedlange forberedelser er tilstrækkelige.

– Hvem var det, spørger Henny.

– Det var Richard – de kommer i nat.

– Så får du travlt. Du må hellere skynde dig at spise.

– Nej. Det haster ikke mere end det jager. Jeg skal jo i hvert fald ikke afsted før efter ni-udsendelsen.

Han ringer først til Dyreborg.

– Det er Hans. Skal vi ikke tage et slag kort i aften?

Han ringer et par gange. Siger hver gang den samme kode.

Så er der ikke mere at gøre foreløbig. Nu kan han ligeså godt få lidt at spise, medens der er fred og ro.

En time senere indfinder de første sig. De går straks i gang med at oplade maskinpistoler, medens Hans' mor interesseret følger med. Hun er i begyndelsen af halvfjerdserne og er levende interesseret i sønnens illegale arbejde. Billedet af moderen, som sidder dér og strikker uanfægtet, medens hun kikker på mændene og deres maskinpistoler, ætser sig ind i Hans' bevidsthed. I virkeligheden en helt usandsynlig situation. En vanvittig kontrast.

Den næste udsendelse fra London bringer atter hilsen til Vera. Maskinen er altså på vej mod Danmark. De forlader huset. Hver har sit ganske bestemte sted at møde. Snart vil der komme en mand fra Odense og fortælle dem, hvor de skal cykle hen. Og først på dette

tidspunkt får de også at vide, hvor nedkastningen skal finde sted. Enkle, men effektive sikkerhedsforanstaltninger.

Odensemanden kommer. Efter koden siger han:

– Kan jeg låne en cyklepumpe?

Og efter koden svarer de:

– Det kan du godt. Vi har også lappegrejer med.

Odensemanden fortæller, at nedkastningen skal ske ved Holsteinsborg.

Hans skal være landevejsvagt, og hans plads er ved en vejgaffel en mils vej nord for Faaborg. Transporten af våbnene skal foregå ad kommuneveje og andre små veje. Men på et stykke er de nødt til at bruge landevejen Odense–Faaborg, og det er her, Hans har sin post.

De to lastbiler skal køre godset fra Korinth til Østrupgaard, hvor beholderne foreløbig skal gemmes i smedjen. Hvis Hans mærker tegn på mystisk aktivitet på landevejen, skal han cykle lastbilerne imøde og standse dem, til vejen er klar påny.

Der er flere landevejsvagter sat ud. Og oppe ved Vester Åby er der lagt et stort bål tilrette. Der står to mand parat til at stikke ild på, hvis tyskerne kommer.

Det er en kold aften med måneskin og helt klart vejr. Ideelt til en nedkastning. Det er meget lyd – lydene går langt, og i den stille nat høres biler på mange kilometers afstand. Cyklen ligger i grøften klar til brug. Pludselig kommer lyden af sirenen i Faaborg ud af mørket. Ja, selvfølgelig vil der blive blæst luftalarm, det havde han slet ikke tænkt på. Nu kan det ikke vare så længe. Han står helt stille og lytter intenst. Sirenen hujer længe, men omsider bliver den ved med at dale. Den kan høres længe, længe – og så er den der, lyden. Først ganske svagt, men så tager den til i styrke. Fra en svag syngen bliver den til en kraftig motorlarm. Han stirrer anspændt ud i mørket efter lyden. Og pludselig får han øje på maskinen. Den kommer susende lavt over Arreskov sø og forsvinder næsten med det samme ud i mørket. Men han kan høre på lyden, at den svinger et stykke borte. Så er det, som om piloten sætter ekstra fart på propellerne., og snart svinder motorstøjen. Snart er den helt væk. På vej tilbage til friheden

Han forsøger at fange lyden af kammeraterne, der nu bakser med de tunge faldskærmsbeholdere et sted i mørket, men det er for langt væk. Natten er helt uden lyde.

Så hører han ganske svagt lyden af en bil, der nærmer sig nordfra. Hurtigt griber han cyklen og kører af sted ad tværvejen, hvor lastbilerne skal komme. Snart efter ser han den første dukke frem af mørket. Hans springer af cyklen og vifter voldsomt med armene, indtil lastbilen standser.

– Hvad er der i vejen, lyder det fra førerhuset.

– Der kommer en bil.

– Kør tilbage og se, om vejgaflen er spærret af tyskere.

Hans kan høre, at det er Odense-manden, der giver ordren. Han kaster et blik på de fire maskinpistolbevæbnede mænd på ladet, og så vender han cyklen.

Efterhånden, som han atter nærmer sig landevejen, mærker han nervøsiteten vokse. Kan han slippe væk, hvis der virkelig er tyskere derhenne?

Han ånder lettet op, da han ser vejgaflen. Alt er fredeligt. Snart er lastbilen sendt videre. Nu mangler bare lastbil nr. 2. Han venter længe, meget længe, og bliver tilsidst meget nervøs. Hvad er der sket? Sirenerne fra Faaborg flænger endnu en gang stilheden, da de blæser luftalarmen af. Men lastbil nr. 2 kommer stadig ikke.

Så hører han lyden af en lastbil, der bliver startet ovre ad Østrupkanten til. Den speeder langsomt op og forsvinder. Og nu kommer lyden af en anden lastbil derovre fra. Det må være begge de to lastbiler.

Hans bliver klar over, at han kan vente til dommedag. På en eller anden måde er den anden lastbil sluppet forbi og er nået over til smedjen.

Langsomt cykler han hjem ad de små sideveje. Richard sidder hjemme hos Henny og er nervøs. For hvor bliver han dog af? Hans' mor er oppe endnu og i færd med at lave en portion æbleflask – sabotørflask, som de senere døbte det.

— — —

Den første sending var blevet fordelt lidt skødesløst. De havde haft så travlt med at planlægge modtagelsen, at de ikke rigtigt

havde tænkt på, hvor de ville anbringe godset, når det var blevet bragt til Østrupgaards smedje – hvor det ikke kunne blive.

Man havde dog fået fremstillet nogle trækasser i Faaborg, og næste dag blev våbnene fordelt i kasserne. En del af kasserne blev åbenlyst stablet op i cementkogerens lagerlokale, nogle blev gravet ned under et havehus i Horne, enkelte blev anbragt under alteret i bedehuset, og en del blev hentet af folk fra Odense eller andre dele af Fyn. Tilsidst stod de med en lille portion, som de ikke anede, hvor de skulle anbringe.

Det var en ækel regnvejrsnat.

Klokken var tre. De frøs og var våde til marv og ben. Så blev det Hans for meget, han gik resolut til en nærliggende bondegård og bankede på døren. Han måtte banke længe, før der tændtes lys inde, og døren blev åbnet. Bondemanden stod søvndrukken i bar skjorte.

– Hvad vil I?

Hans forklarede ligeud, at de havde nogle engelske våben, som de gerne ville have gemt.

– I kan lægge dem i stakken dér. De må godt ligge der nogle dage.

Så gik han i seng igen, og de andre cyklede hjem til en tør, varm seng. De kunne lige få et par timers søvn, før de skulle op og på arbejde.

Sådan gik den første modtagelse. Næste gang fik Hans kodenavnet at vide – det var Thorkild.

Det meste af december gik uden hilsen til Thorkild, og lidt før jul besluttede Fyns-ledelsen, at man ikke ville tage imod sendinger jul og nytår. Man ville ikke vække opmærksomhed, hvis modtagefolkene pludselig skulle forlade helligdagsfestlighederne for at vente på faldskærmene. Hvis der kom særmeldinger, skulle man blot sende en mand ud og blinke maskinen væk igen.

Richard og Hans var imod denne ordre. Henny var ligefrem oprørt.

– Der er ingen mening i at sende maskinen tilbage til England,

bare fordi vi skal holde jul eller nytår. Tænk også på piloten – han løber en risiko i alle tilfælde.

De blev enige om at blæse på ordren.

Og nytårsaften kom det: Hilsen til Thorkild!

Denne gang gik det lettere.

Folkene havde beholdt deres våben og kendte deres pladser. Det skulle ske ved Brændegaardssø.

Det var klingrende frost og klart måneskin. Jorden var så hård af frosten, at lastbilerne kunne køre direkte ind på marken og hente beholderne – hvis beholderne altså faldt rigtigt.

Hans var forresten lygteemand. Han havde en lommelygte med almindeligt hvidt lys ligesom ham, der stod 100 meter længere henne. Endnu 100 m borte stod manden med den røde lygte og signalmanden, som skulle blinke det morsesignal, der fortalte piloten, at det var den rigtige plads.

De kom ikke til at vente længe, før lyden af maskinen voksede op i den mørke horisont. Da den blev kraftigere, tændte de tre lommelygter. Hans pegede med sin lygte efter lyden og stirrede anspændt i den retning, hvor maskinen skulle komme.

Op pludselig var den der. I 200 meters højde kom den jagende ud af mørket og tog fast form. I næste øjeblik var den forbi, og medens Hans endnu havde den voldsomme motorlarm i ørerne, så han en række faldskærme, der som store, hvide blomster dalede ned mod jorden. Han følte sig betaget. De kom lige fra England. Næsten som fra en anden verden.

Maskinen tog en runde tilbage over pladsen, og piloten vippede med vingerne som en hilsen til mændene dernede i Europas mørke.

Det havde været den hidtil hurtigste modtagelse – fra det øjeblik, beholderne rørte jorden, og til lastbilerne kørte væk, gik der nøjagtig 11 minutter. De fik at vide, at det var ny dansk rekord.

— — —

I aften er det knapt så godt.

Det er pløret og tungt at gå på pløjemarkerne. Godt, at han har taget gummistøvler på. Hans sludrer lidt med chaufføren. Vente-tiden er forbandet lang. Det er ikke mere så spændende, som det har

været. Efterhånden kniber det med at holde begejstringen oppe – en kæde af uheld har forfulgt dem de sidste måneder.

— — —

En aften i midten af februar tog de kommunekassereren i Horne. Sognerådsformanden var på besøg, da Gestapo ankom. Men han havde held til at gemme sig i kælderen.

Det hele var i virkeligheden et idiotisk tilfælde.

I sognet havde man en mand, som var tilflyttet fra Esbjerg. Nu hævdede han sin socialhjælp i Horne, og en dag lagde han mærke til, at der stod en radiomodtager i kommunekontoret. Han syntes, at den så lidt mærkelig ud og fortalte det til sin søn. Den unge mand ringede straks til Gestapohovedkvarteret i Odense og fortalte, at der stod en radiosender på kommunekontoret.

Det fik han 1000 kr. for af tyskerne.

Kommunekassereren blev udsat for en hård behandling. Han blev pisket og udsat for mange slags tortur. Men han holdt stand i lang tid, meget længere end man kunne vente. Der gik en hel uge, før han gav op. Og således havde de andre tid nok til at træffe deres forberedelser. Men hvordan går man »under jorden« i en by og på en egn, hvor alle kender hinanden? Intet under, at de tøvede og håbede til det sidste.

Men en ugestid efter kommunekassererens arrestation ringede cigarhandleren i Horne til Hans.

– Der sidder et par politibetjente hos mig, Kik lige op.

Hans var betænkelig, men cyklede alligevel til Horne sammen med en politibetjent fra Faaborg for at se på cigarhandlerens gæster. De fortalte, at de var fra København, men havde mistet kontakten med deres gruppe. Nu ville de gerne have en ny kontakt, så de kunne genoptage deres illegale arbejde.

Det virkede mistænkeligt, at to københavnske betjente, som var under jorden, skulle komme til Horne og henvende sig til en cigarhandler, som de ikke kendte, for at få forbindelse med illegale folk. Det stank langt væk.

Hans lovede at komme igen om aftenen.

Richard kom om aftenen til en bid æggekage, og Hans fortalte

ham om de to betjente. Jo, det virkede sandelig mistænkeligt. Og desuden havde de i forvejen nok af problemer. Modtagelsen aftenen i forvejen var blevet en kostbar fiasko. De 24 beholdere med våben var ganske vist samlet ind og bragt til depotet i god behold, men den ene chauffør var blevet taget af en tysk landevejspatrolje, da han cyklede hjem. Og han havde ikke haft mange muligheder for at lyve sig fri. Han var bevæbnet og hele sendingen blev kort efter taget af tyskerne.

Medens Richard og Hans talte sammen, hørte de to biler og kikkede ud. To sorte vogne susede forbi med stor fart. Benzinbiler! Kun Gestapo kørte i benzinbiler. Næsten i det samme ringede telefonen. Det var cyklehandleren.

To benzinbiler havde lige spurgt hans kone om vej til Horne.

– Jeg må hellere cykle derop, sagde Hans. Vi må vide, hvad der sker.

Og der var ingen tvivl.

Da Hans kørte ind i Horne, passerede han et par civile mænd, der ganske tydeligt var tyske vagtposter. Han kunne kende dem på støvlerne. Og på en lille sidevej fik han øje på tre-fire luxusbiler.

Så behersket som muligt vendte han cyklen og kørte tilbage mod vagtposterne. Uantastet kom han forbi. Men hele tiden med en kriblende fornemmelse i ryggen. Han kørte direkte til en gårdmand, som han kendte, og herfra ringede han til Faaborg for at advare kammeraterne. Men han kunne ikke få forbindelse med dem. Så ringede han hjem og gav dem besked om at lukke, slukke og forlade huset i en fart.

Underligt afslappet, men indvendigt rystet, fortsatte han til familie i Pejrup og gav sig til at tænke over situationen.

Nu var han altså »under jorden«. Og på en egn, hvor alle kendte ham, kunne han kun vove sig ud, når det var blevet mørkt.

11 mand var blevet arresteret af tyskerne, men heldigvis havde de ikke fået fat i nogle af lederne. 11 mand for 100 kroner! – menneskeliv var billigt til salg for stikkerne. Nu måtte deres illegale blad gå ind. Men det gjorde nok ikke så meget, efterhånden var der så mange illegale blade. Men Hans følte sig underlig tom indvendig,

da han i en officiel meddelelse læste, at hans hus og hjem ikke mere eksisterede. Tyskerne havde sprængt det i luften.

I avisen stod der:

Pressekontoret hos den højere SS- og politifører i Danmark meddelte:

På foranstaltning af det tyske sikkerhedspoliti blev følgende huse på Fyn sprængt i luften den 26. februar 1945:

1. Et stuehus tilhørende gårdejer Ejnar Jens Clausen-Jensen, født den 6. februar 1895 i Odense, boende i Sønderby ved Ebberup på Fyn. På hans grund fandtes et større våbenlager bestående af svenske og engelske maskinpistoler, amerikanske karabiner, sprængstof og ammunition. Avlsbygningerne forblev ubeskadigede.

2. Et stuehus, tilhørende gårdejer Jens Jacobsen, født den 26. september 1893 i Millinge, boende i Sønderjörn ved Bøjden, Horneland. På hans grund fandtes et ammunitionslager bestående af 70.000 patroner til maskinpistoler, karabiner og maskingeværer. Endvidere fandtes nogle automatiske geværer. Avlsbygningerne forblev ubeskadigede.

3. Et enfamiliehus med garage tilhørende vognmand Harry Andersen, født 4. december 1921 i Chicago, boende i Horne. Hans ejendom havde i længere tid tjent som opbevaringssted for våben.

4. En villa med værksted tilhørende malermester Hans Peder Hansen, født 17. marts 1905 i Svanninge, boende Korsvej i Faaborg. Hansen havde modtaget våben og opbevaret dem i sin villa.

5. En villa tilhørende værkfører Thorkild Jacobsen, født den 11. november 1895 i Viborg, boende Svendborgvej 74 i Faaborg. Jacobsen havde ligeledes opbevaret våben i sin villa.

6. Et stuehus tilhørende fabrikant Hother Lorens Brønner, født den 13. februar 1900 i Faaborg, boende i villa »Fristed« ved Faaborg. I dennes garage fandtes 30 faldskærme, som konfiskeredes.

8. En villa tilhørende vognmand Viktor Nelleberg, født den 3. maj 1905, boende i Vesterhæsing. I dette hus var gennem længere tid våben blevet opbevaret.

— — —

— Nu kommer de!

Det er chaufføren, der siger det. Hans stivner og lytter. Ja, nu kan

det ikke vare længe. Han går hen til den lille gruppe, som står omkring radiomanden. Ja, denne gang har de radiokontakt med piloten, så de kan tale med ham. Det er ikke så primitivt som første gang.

Lygtemændene er parate. De har allerede tændt deres lommelygter, radiomanden kalder i mikrofonen.

– Satans, bander han. Jeg forstår ikke et suk af, hvad han siger. Det må være polakker eller sådan noget ...

Den store Stirling bombemaskine drøner ind over pladsen og flyver forbi. De følger den med øjnene. Den slår et stort sving og forsvinder ud af syne. De lytter til lyden – pokkers også – nu svinger den ind over kontroltårnet i Svanninge bakker – og nu må den være over marinestationen i Hornevænge. Mon ikke tyskerne er klare over sagen nu – ellers må de da være dummere end selv tyskere har lov til at være.

Så kommer maskinen igen, men alt for højt. Og nu slipper han beholderne 3–400 meter oppe. Faldskærmene spreder sig over et vældigt område.

Mændene sværmer ud over Stengaardens marker. Den plørede jord er tung at løbe i, og det skal gå stærkt. Tyskerne må allerede være på vej. Man maser med de tunge metalbeholdere, hænderne smattes af mudder, så det kniber med at holde fast. Og beholderne er tunge at slæbe på. Mændene glider og snubler bandende på tværs af en plovfure hist, over et gærde her. Der er langt til lastbilerne i skovbrynet, det tager kræfter og tid.

De sidste beholdere er svære at finde i mørket. Men omsider er lastbilerne læssede og kan køre mod Knabelbjerg, hvor man har oprettet det midlertidige depot. Det har taget over to timer at samle faldskærme og beholdere sammen.

Med den yderste forsigtighed lister transporten ad de små veje. De kan høre, at der er stærk trafik på de større landeveje. Tyskerne sværmer allerede omkring.

Hans er med den bageste lastvogn. Der er noget galt med motoren, den banker og sætter ud. Men endnu går det da fremad. Hans er allerede i tankerne i sin lune seng på Bjørnø, hvor han har sit illegale logi sammen med Henny.

Pludselig standser vognen, og Hans bringes tilbage til den barske virkelighed.

– Hvad er der i vejen?

– Den koger. Vi må holde.

– Lad os køre hen til en gård og få vand på.

– Jeg tør ikke køre, før vi har fået vand på. Vi risikerer, at den brænder helt sammen, og hvad så?

Hans begiver sig ud i mørket og finder en gård. Det er sent, men han får dog beboerne vækket. Snart efter vender han tilbage med en spand vand. Vognen startes med besvær og kører videre til depotet.

Det er meget sent, da Hans kommer cyklende til Dyreborg, hvor fiskeren venter på at sejle ham til Bjørnø.

Skønt Hans er meget træt, glemmer han alligevel ikke, da de lægger ud fra land, at sige det sædvanlige:

– Kan du nu holde tæt, skipper?

Og skipperen svarer sindigt som han plejer.

– Ja, som en pespot!

SABOTØR-SKOLEN

SABOTØRSKOLEN er skrevet af to forhenværende sabotører, der begge oplevede nogle af besættelsestidens mest dramatiske begivenheder som medlemmer af den berømte sabotageorganisation HOLGER DANSKE.

Forfatternavnet Bob Herman er de to sabotørers »dæknavne«. Cand. polit Gunnar Dyrberg var afdelingsleder i Holger Danske helt frem til krigens slutning. Redaktør Bob Ramsing var medlem af en HD-gruppe, hvor seks af hans kammerater faldt i kampen mod tyskerne. Bob Ramsing, der også er kendt som filmforfatter og journalist, producerede for Danmarks Radio den meget omtalte radio-serie »Tyve år efter«, der for mange af nutidens unge betød et meget spændende og interessant møde med den generation, som deltog i modstandskampen.

De to forfattere, der tidligere har skrevet en bog om deres egne oplevelser, har i SABOTØRSKOLEN samlet og bearbejdet 15 beretninger om kampen. Ved hjælp af deres gamle kammerater og forbindelser kan de på en ny, spændende og meget personlig måde præsentere en række episoder fra modstandskampen, der indtil nu kun har været kendt af en snæver kreds.